(MOR GABRİEL)

DEYR-EL-UMUR
T A R İ H İ

YAZAN

MOR F.HANNA DOLABANI
Mardin Metropoliti 1947-1969

ܟܬܒ ܚܘ

ܡܢ ܕܫܐܠ ܠܗܕܐ ܣܦܪܐ ܕܢܩܪܐ ܘܢܫܬܟܚ ܘܢܦܠ

Ex Libris

Beth Mardutho Library

The Malphono George Anton Kiraz Collection

ܘܠ ܐܢܐ ܕܡ ܠܐ ܚܠܦ ܠܗ ܡܢ ܗܘ ܕܢܦ
ܐ ܡܢ ܗܘ ܕܢܫ ܡܢ ܗܘ ܕܢ ܡܢ ܗܘ ܕ
ܠ ܠܐ ܡܢ ܗܘ ܕܢ ܡܢ ܗܘ ܕ ܠܐ ܡ
ܢ ܗܘ ܕ ܠ ܡ ܗ ܕ ܢ ܡ ܗ ܕ ܢ ܡ ܗ
ܕ ܢ ܡ ܗ ܕ ܢ ܡ ܗ ܕ ܢ ܡ ܗ

(MAR GABRIYEL)

Deyr-el-umur TARİHİ

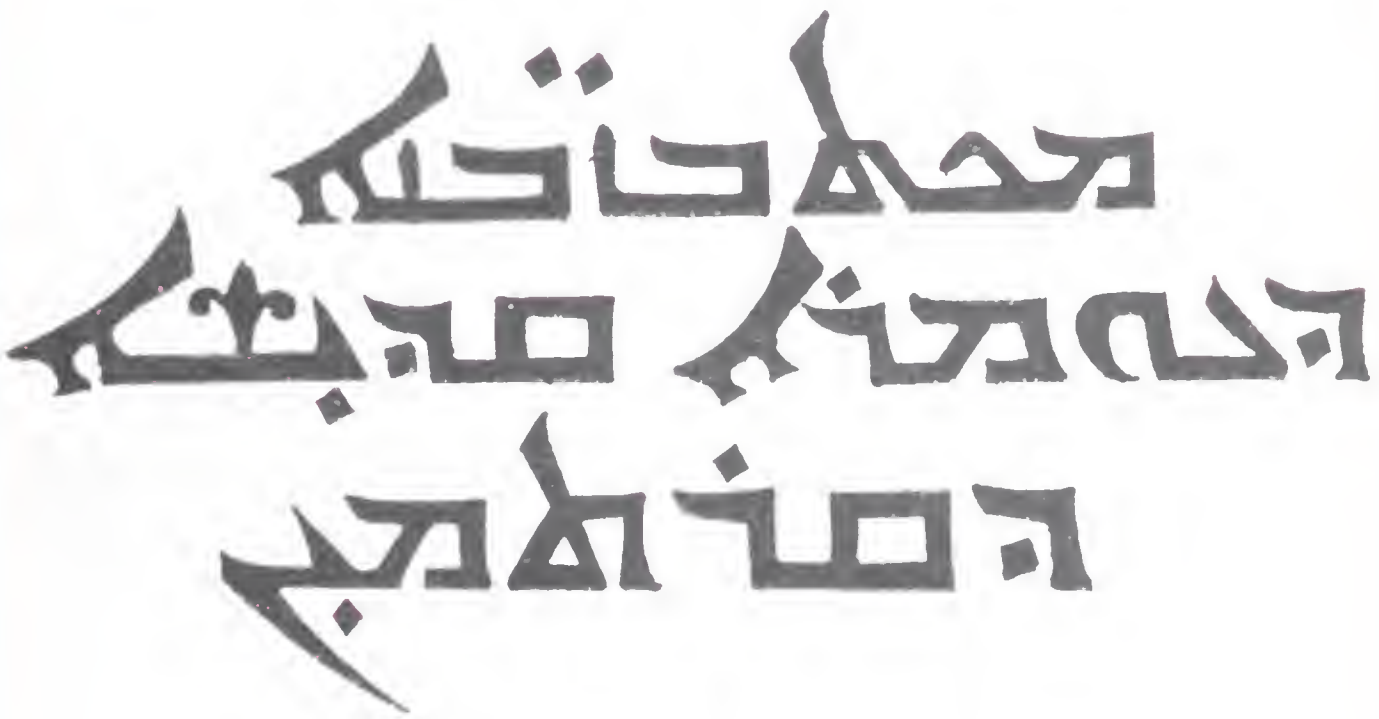

Yazan :
M. H. DOLAPÖNÜ

Türkçesi :
P. CEBRAİL AYDIN

(İkinci baskı)

İSTANBUL — 1971

Kadasetli Mar İgnatiyos III. cü Yakup
Süryani Kadim (Ortodox) Genel Patriği

Türkiye Süryani Kadim Metropolidi
Marfilaksinos Hanna Dolapönü
(1885 - 1969)

BİRİNCİ BASKININ
ÖNSÖZÜ

Midyatın doğusunda ve Midyata takriben 18 Kilometre mesafede bulunan şöhretli DEYR-EL-UMUR (Mar Gebriyel) namiyle maruf manastır, Süryani kadim manastırlarının en büyük tarihî değer taşıyanlarındandır.

Şaheser sanat motifleriyle tezyin edilmiş ve şöhreti her tarafa yayılmış bu sanat abidesi manastır hakkında, Süryani Kadim Metropolidi sayın Mar Filiksinose Hanna Dölapönü tarafından Süryanice yazılmış bir eseri Türkçeye tercüme etmeyi faydalı buldum.

Yazarın Süryanice yazılmış bir çok eserleri arasından bunu seçmiş olmamdaki maksadım, ihtiva ettigi tarihî eserlerle turistik bir yer olabilen vilâyetimizin muhteşem sanat eserlerinden birini tanıtmağa hizmet etmektir.

Metropolik sayın Hanna Dolapönü'nün, Süryani kadim Patrik Hazretlerinin başkanlığında 1.10.1959 tarihinde toplanan ruhani kongreye gitmesi üzerine, bana tevcih ettigi sekreterlik ödevini ifa ettiğim kısa müddet içinde bu tercümeyi hazırlamak fırsatını kazandım.

Yaptıgım bu tercümede bazı hata ve noksanlıkların olacağı muhakkaktır. Ancak mükemmel olmasa da şaheser bir sanat abidesini tanıtmak aşkına hamlederek musamahayle karşılanacağımdan eminim.

Bu naçiz tercüme ile okuyucularıma ve topluma bir fayda saglayabilmişsem kendimi mutlu sayarım.

30.10.1960

Papaz Cebrail Aydın
Mardin

مهارة إسعاف عاجل

دليل

المدرب المعتمد لهيئة الهلال الأحمر للإسعافات الأولية

مع أحدث المعلومات المتوافقة مع إرشادات الإنعاش القلبي الرئوي

الطبعة الثالثة

جميع الحقوق محفوظة. لا يجوز نسخ أي جزء من هذا الكتاب أو تخزينه في نظام استرجاع أو نقله بأي شكل من الأشكال دون الحصول على إذن كتابي مسبق من الناشر.

الناشر: دار الأفق للنشر والتوزيع

رقم الإيداع: ٢٠٢٤/٨٨٣١

İKİNCİ BASKININ ÖNSÖZÜ

Deyr-el-Umum Manastır tarihi, 1959 yılında Süryanice, 1961 yılında ise Türkçe basılmıştır. Eldeki mevcut kitaplar bitince, Manastır Müdürü Rahip İsa Çiçek ikinci baskısı için ricada bulunur. Rahibin arzusunu yerine getirmek için çalıştım, kitabı kısa bir süre içinde baskıya hazırladım

Kitabı hazırlarken, bir kaç ek dışında hiç bir değişiklik yapmadım. Yaptığım ekler, 1961 yılından bugüne kadar manastırda yapılan onarmalar ve ilâvelerle 1965 yılında Kadasetlu Patrik III. cü Yakub'un manastıra yaptığı ziyaretle ilgili yazılardır.

Amacım bu ikinci baskı ile manastıra bir hizmet etmektir. Bununla okuyucularıma ve topluma bir fayda sağlayabilirsem mutluyum.

20.6.1971

Papaz Cebrail Aydın
İstanbul

ملاحظة: حضور دورات تدريبية خارج المحافظة مرتين.

ثانياً: حضور دورات تدريبية داخل المحافظة مرتين.

ثالثاً: حضور دورات تدريبية خارج القطر مرة واحدة.

رابعاً: حضور دورات تدريبية داخل القطر مرة واحدة.

خامساً: حضور دورات تدريبية داخل المحافظة مرتين.

سادساً: حضور دورات تدريبية خارج المحافظة مرتين.

ملاحظة: يعطى الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

سابعاً: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

ثامناً: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

تاسعاً: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

عاشراً: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

حادي عشر: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

ثاني عشر: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

ثالث عشر: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

رابع عشر: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

خامس عشر: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

سادس عشر: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

سابع عشر: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

ثامن عشر: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

تاسع عشر: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

عشرون: يمنح الموظف الذي يحضر دورة تدريبية خارج القطر أو خارج المحافظة يوماً واحداً للراحة.

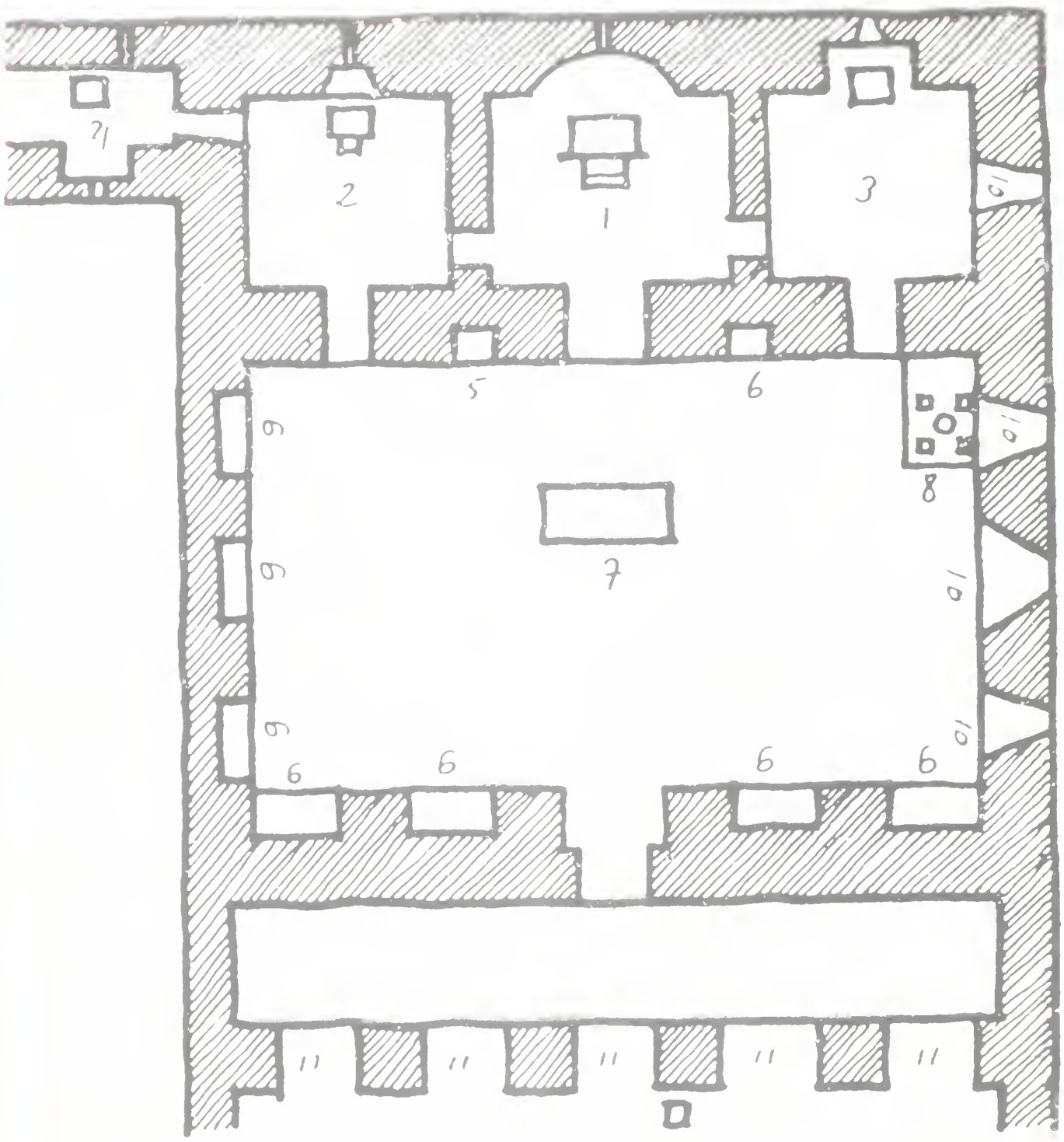

1:200 ومقياس الرسم

Manastır ibadethanesinin iç plânı.

1 — Büyük Mihrap (ayın yeri) 2 — Sağ kanat mihrabı 3 — Sol kanat mihrabı 4 — Mar Gebriyelın ibadethanesıne gider 5 — Mar Krafos mezarı 6 — Kırk şehit mezarı 7 — Okuma taşı (toplum okuma güdü) 8 — Vaftiz yeri 9 — Azızlerın mezarlığı 10 — Bazı şehitlerin mezarlığı 11 — Ayvanlar

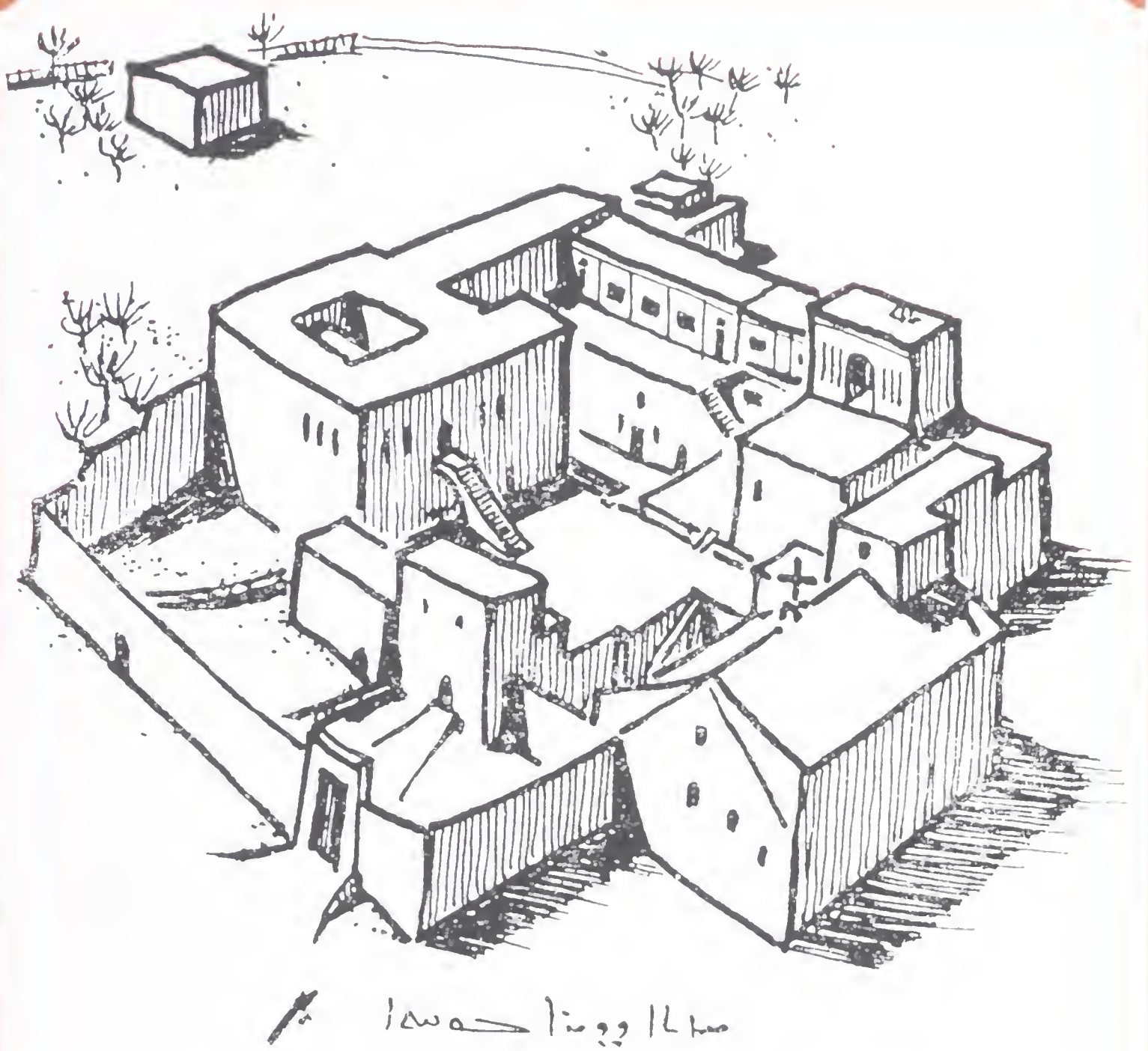

Manastırın kusbakışı görünüşü

Birinci Bölüm

DEYR-EL-UMUR MANASTIRI

Deyr-el-Umur manastırı: Midyat kasabasının 18 Kilometre doğusundadır. Süryani Kadim manastırlarının ünlü ve büyük bir tarihî değer taşıyan Deyr-el-Umur

(Mar Gabriyel) şaheser sanat motifleri ve mozayikla-riyle süslenmiş bir sanat abidesidir. Bu kıymetli eser, eski yapılarla çevrili, mazı, palamut meşelikleriyle süslü bir ormanın yüksek tepesinde kurulmuştur.

Manastır, Miladın (615-1049) yılına kadar Turabidin Metropolitlik merkezi iken, zaman zaman el değiştirmekle, Turabidin çevresinin büyük çapta yerlerinde Metropolitligine bağlanması 1915 yılına kadar özel Abraşiye (mıntıka) kıymetini korumuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

MANASTIRIN ADI VE KURUCULARI

Manastırın temelleri M. S. 397 yılında Savurlu Mar Şumil ve Kartminli Mar Şamun tarafından atılmış ve inşa edilmiştir. Manastır evvelâ kurucularının adlariyle adlandırılmış ise de, M. S. 668 yılında Manastırı yönetec Metropolit Bakısyanlı Mar Gebriyel'in adiyle de adlandırılmıştır.

Deyr-el-umur denilmesi ise UMRO OMER anlam. Suryanice ile, çok sakinlerin barınma yeri demektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MANASTIR İÇİ VE ÇEVRESİ

Manastırın inşaatından sonra, çeşitli zamanlarda, lüzum hissedilince dışında, içinde bina ve odaları ilâve edilmiştir. Bunlar:

1 Kral Arkadios zamanında Mar Şemun tarafından ilk olarak rahiplerin barınma yeri ve özel olarak namaz yerleri.

Mısırlıların mezarlığı kubbesi, dıştan görünüşü.

2 — Kral Küçük Teodosiyos zamanında şehitlere ait abide evi.

3 — Resullerin adiyle tanınan Resuller kilisesi.

4 — Halen içinde bulunduğumuz devrin ve o tarihten kalan Meryemana kilisesi.

5 — Zemin kattaki binanın üstünde ve gayet güzel levhalarla süslü kırk şehit isimli bir kilise.

6 — Şmuil'ın vefatından sonra gömülmesi için rahipler tarafından inşa edilen Mar Şmuil mabedi.

7 — Manastırın Güney batısında bulunan Kartiminli Mar Şemun Mabedi.

8 — Yüksekliğiyle uzunluk ve genişligi 25'şer arşın (yani 15 metre) ve sekiz kemer üzerinde yükselen motifli kubbe, kralın kızı Teodora'nın Mar Şmuil tarafından şifa bulması münasebetiyle hâtıra olarak inşa edilen (Teodora) kubbesi.

9 — Ziyaret gayesiyle gelen Mısırlılar manastırın

azametine hayran kaldıkları için at vesair eşyalarını satıp, rahiplige girmişler ve kendi adlarına muhteşem bir kubbe yaptırmışlardır. Bu kubbe mezarlık kubbesidir.

10 M. S. 512 yılında kral Anastas tarafından yaptırılan büyük mabet... (1) Uzunluğu 37, genişliği 25, yüksekligi 25, ve temel genişliği ise yedi arşındır (2). Aradan 15 asır geçmesine rağmen, işlenen motif ve mozayıklar değer ve güzelliğinden hiç bir şey kaybetmemiştir.

11 - Manastırda çoğalan kadronun su ihtiyacını temin gayesiyle yapılan su sarnıçları, bunların yanında uzunluğu 40, genişliği 36, ve yüksekliği 25 arşın büyüklüğünde ve üç kemer üzerinde inşa edilmiş anbar suyu, suyun birikmesi için de buzlarla döşenmiş yeraltı bir kanal.

12 Anuriyos ve Arkadiyos tarafından, Romaliyos ile gönderilen yeteri kadar altun ve para ile Mar Şamun mabedi güneyinde inşa ettirilen bir kapı, mabedin doğu ve kuzeyinde kazdırılan iki büyük kuyu, büyük bir kapı, heykelin kuzeyinde büyük bir kubbe.

13 - Dış odaların yazılarından anlaşıldığına göre, büyük odaların bazısı Patrik Teodosiyos zamanında onarılıp,., bazısı da inşa edilmiştir.

14 -- Türkiye Cumhuriyetimizin bu zamanında da, Manastırda büyük çapta yenilikler olmuş, bilhassa Rahiplerden Sefer, Şamun ve Şabo Güneş tarafından yaptırılmış, manastırın batısındaki odalarla, bazı onarmalar, Rahip İsa Çiçek (şimdiki manastır müdürü) gayretiyle (3) yapılan inşaat ve onarmaların yanında mabedin damlariyle tüm odaların damaları çimento döşemesi, Çan

---

(1) Mimarları ise, Şüfni oğulları Teodosi ve Teodori'dir.
(2) Bir arşın 71 cm. dir.
(3) Amerika'da bulunan Metropolit İşo Samuile de manastırın kalkınması için maddi yardımda bulunmuştur.

kulesinin inşaatı, Kartmin köyünden manastıra kadar otomobil yolu açılması, manastırın etrafı sur ile çevrilmesi, elektrik tesisatı, zengin bir kütüphane kuruluşu, 20 ögrenciden ibaret İncil kursu açılışı. gibi ilâvelerle kıymetli eserleriyle Deyrulumur manastırı günümüzün görülmeye ve gezilmeye deger eserlerindendir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

(EĞİTİM VE ÖĞRETİM)

1 Manastırda, dört bölümlü büyük bir ilim yuvası vardı. Bu okul ilk. orta ve liseye eşit bir kolej idi. Bundan başka da Theologi bölümü vardı. Zamanın turabidin kanununda, on yaşını bitiren erkek çocuk muhakkak ilk eğitimini manastır okulunun birinci bölümünde görmesini mecbur tutuyordu. Şayet Ruhanilige girmek isterse de orta ve lise bölümlerini bitirmesi, baş papazlık ve kolej öğretmenliği gibi ödevlerde çalışabilmesi de Theologi bölümünü bitirmesini ön görüyordu. Fakültenin en parlak devri, Mar Şamun Zeyte'nin müdürlügü zamanına rastlar. Mar Şemun Zeyte de bu ilim yuvasının mezunlarındandır. Fakültenin Theoloği kısmını başariyle bitirmiş, üstün zekâsiyle fakültenin dekanlığına kadar yükselmiştir (1). Buna benzer çok ilim adamı bu kolejden yetişmiştir. Bunlar dört patrik, bir Catlik ile 79 Episkopostur. Tarihte ün salmış olan biri Diyarbakır metropolidi Yuhanna Saoro'dır. M. S. 484 yılında Metropolitliğe yükselen Yuhanna, Diyarbakırda 40 şehit mabedini inşa etmiş, Dicle nehri üzerindeki büyük köprüyü de kurmuştur. M. S. 503 yılında vefat etmiştir.

---

(1) Mar Şemun Bibligrafisi. (Sah. 25)

2 Mar Filiksinos (Ahısnoyo): Menbenç Episkoposudur. M. S. 523 yılında şehit düşmüştür.

3 Patrik Theodosiyos Rumanos, Theoloji bölümünden başka Tıb bölümünü başariyle bitirmiştir. Patriklige kadar yükselen Thedodosiyos, 896 yılında vefat etmiştir.

4 Patrik Behnam (hıdlı) şair ve üstün edebiyatiyle mantık bölümünden mezun olmuştur. M. S. 1454 yılında vefat etmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

MANASTIR KÜTÜPHANESİ

Zamanın çevredeki en zengin kütüphanesi manastırın kütüphanesi sayılırdı. Mar Şamun Zeytenin yönetmenliği zamanında Manastır kütüphanesine 734 adet kitap da eklemiştir. Bu kitapların çoğu, eski ve yeni ahitten ibarettir, bazısı deri üzerinde yazılmış, yazarları ise, Meşhur hattat Kandıralı Mar Daniyel, Mar Yeşuh Şemun, Mar Hoye'dir. Bundan sonra Mar Davut tarafından da 180 kıymetli kitap daha manastır kütüphanesine eklemiştir. M. S. 998-1034 yılları arasında Manastır Metropolidi Basıbrinli Mar Yuhanna ve yeğeni Rahip Amanuil, deri üzerinde yazmış oldukları 70 kitabı da kütüphaneye devretmişlerdir.

M. S. 1169 yılınra Fatrik oğulları Rahip Gebriyel, Elişoh ve Keferezaltlı Musa da 270 kitap onarıp kütüphaneye bıraktılar. Zamanın kültür kaynağı olan Manastır kütüphanesi, zaman zaman harici akınlara maruz kalarak, kitaplardan yağma edildi, bir kısmı değeri bilinmeyen kişiler tarafından yakılmıştır. Nadir kalan kısım ise doğu ve batı kütüphanelerine kaçırılmıştır.

1961 yılından itibaren, Manastır müdürü Rahip İsa Çiçek ile yönetmenliğindeki manastır Rahibleri, kütüphaneye ehemmiyet vererek, çok sayıda Süryance, Türkçe, Arapça kitaplar toplamış, güzel el yazısı ile yapılmış 40 kitap ile de yeni kütüphaneyi değerlendirmişlerdir.

ALTINCI BÖLÜM

MANASTIR İÇİNDEKİ MERKADLERE KONULAN AZİZLER

1 — Günlük ayin sonunda anılmakta olan Mar Gabriyel ile Manastır içinde gömülen on iki bin aziz kişilerin dua ve namazlariyle denilir...

2 — Sivasta şehit düşen Kırk şehit azizin getirilen kemikleri.

3 — Aziz Mar Serkis ve Mar Bakos kemikleri.

4 — Küçük Theodosiyos zamanında Metropolit Mar Abhay tarafından manastıra getirilen binlerce şehit azizin kemikleri.

5 — Halepli Aziz Mar Eşayanın nâşı.

6 — Mar Şmuil'in öğretmeni olan Savurda şehit düşen Aziz Mar Krafos'ın organlarından biri.

7 — Manastır kurucusu Mar Şmuil'in nâşı.

8 — Kartminli Mar Şemun cenazesi.

9 — Menbeç Episkoposu Aziz Mar Filiksonos.

10 — Mısırdan gelen, ve manastırdan ömür boyunca ayrılmayan sekiz yüz azizler.

11 — Bakısyanlı Manastır Müdürü Mar Gebriyel.

12 — Hapisnaslı Mar Şemun Zeyte (Fakülte müdürü.)

13 — Vaftiz olup, Yuhanna adını kabul eden Arap Rahip.

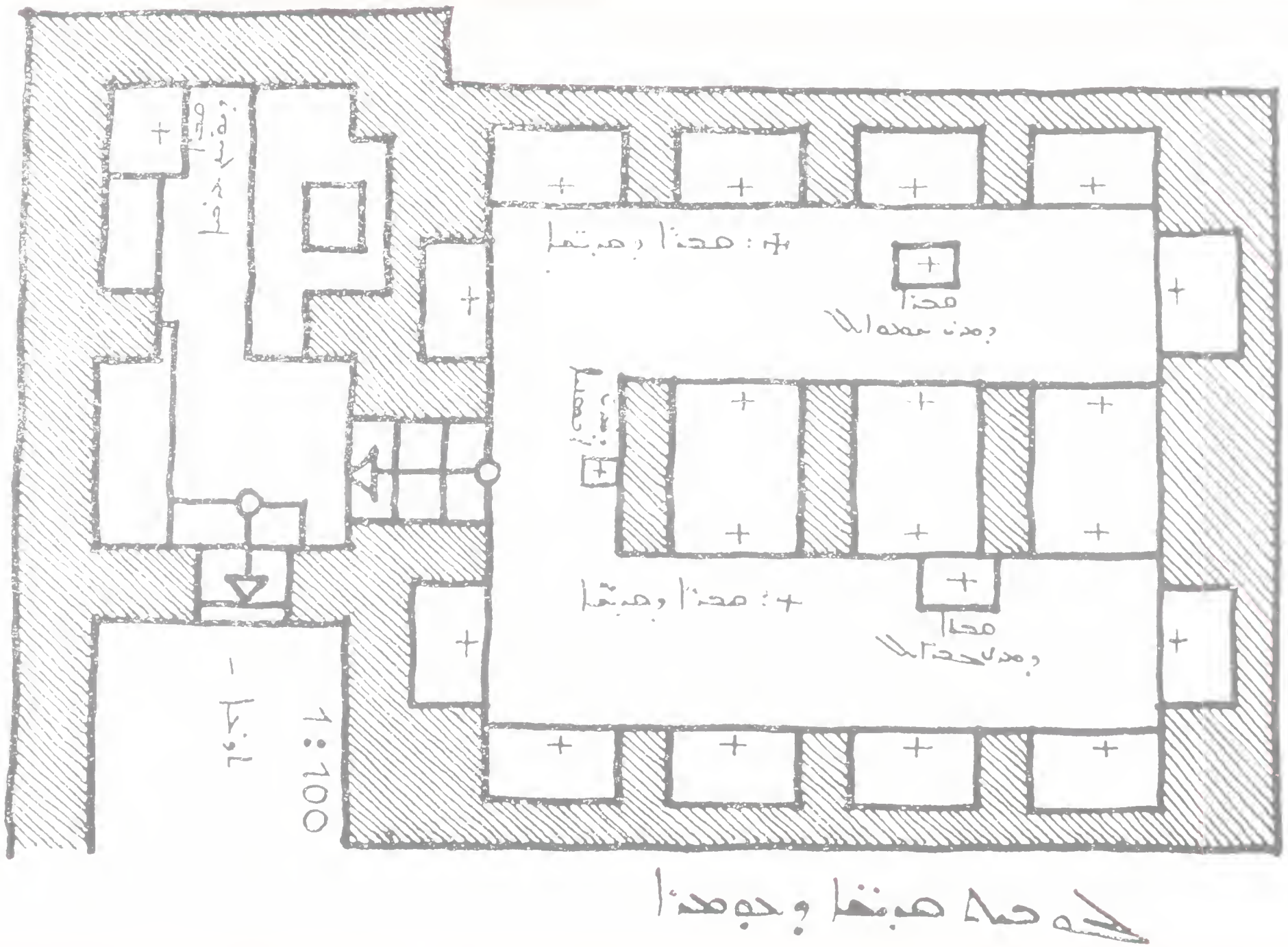

Azizlerin mezarlığının iç planı

14 — Urfalı Mar Yuhanna.
15 — Uzeli Mar Daniyel (634).
16 — Münböyü Mar Atines (719).

Bunların yanında da, İlim, ve kerametleriyle ün salmış elliden fazla zatların var olduğu, Manastır bibliografyasından anlaşılmaktadır. Yazar şu şekilde sıralamaktadır:

1 — ŞUFNİLARIN OĞLU KİROS: Canavarı tel'in ettikten sonra canavar ölür.

2 — Savurlı OĞLU İBRAHİM: Büyük bir toplum huzurunda, uyuzlu bir kişiye şifa vermiş, kötürüm adamı da sıhate kavuşturmuştur.

3 — ABAY: Sina dağında Melek ile konuşmuştu.

4 — ŞEMUN: Kud oğlu Kral Husron huzurunda bir kör adamın gözlerini açtı.

5 — GEMELAİL OĞLU YUHANA: Nuseybin kasabasında eli kurumuş olan adama şifa veriyor.

6 — MİDYATLI HABİL: Sütunu (1)nda bulunurken bereketini almak için yanına gelen Mar Ahisnoyo ile kucaklaşmak üzere sütununa emrediyor, o meyanda sütün eğiliyor.

7 — İSTAYFANE: Kurye halkını putperestlikten hristiyanlığa kavuşturuyor.

8 — MERVAN: Kaya adasında iki bin kişi vaftiz etmiştir.

9 — DANİYEL: Dicle nehrini yaya olarak geçmiştir.

10 — KİROS: Dua ile deve kırığını iyi etti.

11 — YUHANNA: Vuku bulacak yangını daha önceden anladı, ve herkese açıkladı.

12 — AMUTLU TUTAİL: ölüyü diriltti.

---

(1) Sütun kule demektir.

13 — ZUTO: Sekiz kardeşin bulundukları oda yıkılınca, duasiyle hiç bir kıllarına zarar gelmiyor, enkaz altında sekizini de sağ çıkarıyor.

14 — DANİYEL: Episkopos takdisi esnasında gökten gelen nidada, "olmaya laiktir" demektedir.

15 — ŞEMUN: Babasının kim olduğu belli olmayan yeni doğan çocuğa, duasiyle babasının adını büyük bir toplum huzurunda yüksek sesle söyletmiştir.

16 — METTE: Sürgünde bulunan iyevennis'i teselli etmek için, yanına gitmeyi Allah tarafından kendisine söylenmiştir.

17 — YAKUP: Efeste kaim Nasturi uyartmak ve azarlamak için vahi görmüştür.

18 — GEVERGİS ve SERKİS: İman uğrunda şehit düştüler.

19 — TOMA ve İSTEFANE: Dua ile tuluklardaki suyu zeytinyağı yaparak satmış bedellerini fakirlere dağıtmışlardır.

20 — MİHAİL: Başına dua okuduğu kısır bir karı çocuk doğuruyor.

21 — AHUDEME ve İBRAHİM: Dua okudukları kuru yerden su fışkırıyor.

22 — YUBİNYANOS: Zinaya düşmüş bir kadını tel'in eder, kadının dili tutulur, birdaha da açılmaz,.

23 — DEMİRCİ ŞEMUN: Elli beş kişilik bölüğü ile değişik mucizeler yaparlar.

24 — AMİ: Bıtnazin şehrinde şehit düşer.

25 — LAAZAR: Pers kumandanının barbarca tecavüzünden dolayı azarlıyor, bu meyanda kumandan tarafından başı kesilmek suretiyle şehit düşüyor.

26 — RAKALI YUHANNA: Güneşe tapanların ateşlerini duasiyle söndürür ve putlarını devirir.

27 — KEFRELİ SEVİRE: Putperestlerin tapınağı olan ağacı dua ile kurutur, ayni yerde kilise inşa ettirir.

28 — ŞAMMAS YUHANA: Altıyüz azizlerin merkat'i: dut harabesinde bulunduğuna ilham alıyor.

29 — TALYO: Çöle iner, mezarlık köyü bitişindeki büyük put evini duasiyle yakıyor. bu mucizeyi gören köylüler hristiyanlığı kabul eder. ve o yere adiyle Talyo adını verirler.

30 — ATHANASİYOS: Yaptığı mücizelerle Cizredeki yahudilerin tümünü imana getirir.

31 — TEODOSİYOS: Putperestler tarafından ateş ocağına atılır.

32 — ELİYA: Vefatına kadar ateşle pişirilmiş yemeyi tatmamıştır.

33 — ŞABO OĞLU: Putperestler tarafından gözlerini çıkaran adamın duasiyle yeniden göze kavuşturur.

34 — SAFANYA. Hayat boyunca münzevi yaşamıştır, topluma katılmamıştır.

35 — İBRAHİM: Hayat boyunca kimse ile konuşmamıştır, dua kıldığı zaman da kulübesi nur içinde parlıyordu.

36 — ARZİNLİ AHO: Ermenileri irşad etmek suretiyle hristiyanlığa getirir.

37 — SALİBA: Büyük ejdarayı dua ile öldürür, uzun süreyle yağmayan yağmurlar yağdırır, büyük bir toplumu imana getirir.

38 — İŞO: Mayfarkın çevresinde yayılan kolera salgınını dua ile durdurur.

39 — MUSA: Meleklerle beraber ilahilerle Allaha hamd eder.

40 — EYYÜB: Aslanla karşılaşır, duasiyle aslanı zararsız hale sokar.

41 — GEBRİYEL: Öldüğü sırada melekler cenaze merasiminde bulunur, ve cenazesinin kaldırılmasında rahiplere yardım eder.

42 — YUSUF: Küçük yaştan itibaren kendini demir bir kılıfın içine sokar.

4 ŞEMUN: Bütün yaşantısını yer altı kabolarında geçirir.

44 YUHANNA: Mümtaz işlemleriyle Allahın güvenini kazanır. ,

45 - TEMATAOS: Hayatı boyunca ot, sebze yemişleriyle geçinir.

46 HANANYA: Şeytan tarafından süründürülen kızı yeniden rahata kavuşturur.

47 İSHAK: Dua ve kerametiyle, kötü ruhları yok eder.

48 GRİGORİYOS: Yılanı tel'in eder, duasiyle ikiye böler.

49 - GRİGORİYOS: Kör yılanı zararsız hale getirir, duasiyle konuşturur.

50 RAHİP KOSTANTİN: Tarikattan sapmış olan zengin adamı telkinile doğru yola getirir. ve rahip takdis ettirir.

51 FİNHAS: Şeytanları çevreden kovar.

52 KİBAH Köylü AZİZE: Otuz sene münzevi bir mağarada yaşamış, çok sayıda mucizeler göstermiştir.

Bunlar ve benzerlerinde azizlerin nâş ve merkadleri DEYR-EL-UMUR manastırında bulunmaları, manastırın manevi kutsiyeti bir kat daha artmaktadır. Mar Filiksinos arkadaşı Episkopos Sturiyos'a yazdığı mesajında: "Melekler tarafından temeli atılmış Deyr-el-umur manastırını yedi kez imanla ziyaret eden Kudsi şerifi ziyaret etmiş farizasını yerine getirmiş sayılır", demektedir.

YEDİNCİ BÖLÜM

MANASTIR'IN VAKFI

Manastır kurucuları zamanında manastırın büyük vakıflarına bâzı vakıflar eklenmiştir. Bunların başında

Kral Anastas tarafından (K) harfiyle başlayan yedi köy vakfiyeleridir. Şunlardır:

1 Keferşöme
2 Keferallap
3 Keferelo
4 Keferhavvar
5 Keferminah
6 Kafro
7 - Kibah'dir.

Bunlardan başka da zaman zaman Şigur dağında, Gehennem deresinde Şirvan ve Nuseybinde, Hermiz, Hazro ve Hmis mıntıkasında yeteri kadar bag, bahçe, tarlar, değirmen, ev gibi vakfiyelerde manastır vakfiyesine eklenmiştir.

Zeytinli Mar Şemun'un yegeni Davut, bir hazine para görüyor. O para ile, manastır sakinlerini geçindirecek kadar arazi satın alıyor. bu arazileri de Manastır vakfına hibe ediyor. Zamanla Manastır vkfiyesi çevre vakfiyesinin başta gelen vakfiye halini alıyor. Bilhassa Mar Şemun Zeyte'nin manastır arazisinde diktigi 12 bin zeytin fidanı, ve beş yıl müddetle hasılat vermeleri, manastır vakfiyesini bir kat daha güçlendirmiştir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

MANASTIR SAKİNLERİ

Başlangıçta Mar Şmuilve Mar Şemun kişilikleriyle yonetilen Deyr-ul-umur manastırı, kısa bir zamanda Mar Şmuil yönetmenliginde sakinlerin adedi 560'a çıkmış, sonra 800'e, daha sonra bin kişiye ulaşmıştır. Halkidun tarikatlı Afram'ın akın ve gailesi yüzünden, manastır zarar görmüş, sakinlerinin adedi sekiz yüze inmiştir.

Şimdi ise: altısı Rahip, Sekizi rahibe, onsekizi öksüz öğrenci, beşi çoban ve hizmetçi olmak üzere, toplum otuz yedi kişidir. Manastırın Mesûl müdürü Rahip İsa Çiçektir. Mumaileyh Rahibin kimliğini, gelecek bölümlerimizde izaha çalışacağız).

DOKUZUNCU BÖLÜM

MANASTIRIN İLK KURUCUSU MAR ŞMUİL'IN HAYAT HİKÂYESİ

Mardin'e bağlı Savur çevresinin İştin köyünde doğmuştur. Babası YUHANA. Allaha inanır bilinen kişilerdendi, çocuğu olmuyordu. Çocuk hasretiyle kavrulan Yuhanna, servetinin bir kısmını fakirlere dağıtır, Allahtan bir çocuk diler. Bunun yanında da ailesiyle beraber üç gün ve üç gece oruç tutarlar. Allah, dua ve adaklarını kabul eder, bir müddet sonra onlara bir erkek çocuk verir. Çocuğun adı da Şmuil (Samuil) okurlar. Çocuk evvelâ köy okulunda ilk tahsilini yapar. 14 yaşına girdiği zaman, küçük bir manastır'ın inşasını babasından ister, babası istediğini yerine getirir; köyden üç mil uzakta, havadar bir yerde küçük bir manastır inşa eder. Şmuil topladığı sekiz arkadaşla beraber bu manastırda yaşamayı uygun görür. Arkadaşlariyle beraber Allaha ibadet etmeye başlarlar. Babası Yuhanna oğlundan olması nedeni ile kendisini çok üzüyordu. Bu hasreti gidermek için Allah ona ikinci bir oğul verdi. Adını da Şomir (süryanice Elmas manâsına gelir) okundu. Şmuil dünyadan tamamiyle soğumuş, yalnızlığı herşeye tercih ederdi, ani olarak kararını değiştirir, babası ve arkadaşlarının haberi yokken manastırdan ayrılır, Nuseybin çevresindeki Umrin dağının bir mağarasında yerleşir. Burada da üç yıl kadar bir müddet yalnız yaşar. Bu meyanda keramet sahibi

olur, keramet ve mücizeleri her tarafa yayılır. Bu kısa süre içinde bâzı kişileri de yanına almış, bütün çevre halkının tevveccühünü kazanmıştı. Küçük yaşına nazaran herkes tarafından Abay (baba) çağrılan Şmuil, yedi yılını daha burada geçirir. Ve otuz öğrenci kadar yetiştirir, rahipliğe kadar yükselir. Faziletini işiten Savur Episkoposu, yanına gelir, ve onu Rahip kahinliğe takdis eder. Başka bir rivayete göre, Savur Episkoposunun Savur'u bırakarak Şmuil'ın yanına gelmesini şöyle anlatıyor: "Çevrede hakim olan Rum kuvvetlerinin uyuşmazlığı nedeniyle, Perslerin hududunu geçerler. Pers kıralı Erdemelmerzebno bunu duyunca, büyük bir ordu ile rumlarla karşılaşıp, bunları zararsız hale sokar, ve sınır çevresini yakar yıkar. Yakılan ve yıkılan yerlerin arasında, Tıllışmı, Rasulayın, Urfa, ve Harran, Nuseybin ve çevresinde bulunan Mar Şmuil manastırı da vardı. Bu sırada Savur Episkoposu Mar Krafos, Mar Şmuil manastırında konuktu. Kral tarafından tutuklanır, ve imânını inkâr etmeyi söyler. Episkopos ise kralın bu tutumuna karşı koyar ve "beni hiç bir kuvvet Rab sevgisinden ayıramaz", der. 3 Aralık da zalim kral tarafından Episkoposun başını kesmek süretiyle şehit eder. Mar Şmuil ise kumandanları paraile elde eder. Episkoposun cenazesini alır, bulunduğu manastırında büyük bir tazizle gömer.

Mar Şmuil'in oradan uzaklaşa zamanı yaklaştığını Aliah tarafından kendisine şöylendi. Kendisi ise, arkadaşlarının paniye kapılmamaları ve oradan dagılmamaları için, kısa süreli bir geziye çıkacağını söyledi. Bereket için de şehit düşen Episkopos Krafos'ın kafatasını beraber almayı da daha evvelden planlamıştı. Oradan ayrılır, Kartmin köyü kuzeyine düşen Su çeşmesi bitişiginde bir baraka kurar ve burada yerleşir. Günün birinde Kartmin köyünde Saliba adındaki köy muhtarının oglu Şemun hastalanır, hastalığı gittikçe artar, oğlunun

ölumle çarpıştığını göre Saliba, barakada yaşayan Mar Şmuil'in yanına gelir, yalvarmaga başlar. "Şayet duanla çocugum şifa bulursa, bu çevrede istediğin yer ve şekilde sana bir manastır inşa edecegim, ve çocuğu da ögrenci olarak sana vereceğim", der. Mar Şmuil teklifini kabul şehit Episkoposun kafatasını da beraber almak üzere, köye gider. Çocugun komaya girdigini gören Mar Şmuil, çocugu yalnız bırakmalarını tenbih eder, çocukla yalnız kalan Mar Şmuil dua etmesi yanında da Mar Krafos'ın kafatasını çocuga sürer. o meyanda çocuk şifa bulur. Çocuk baba ve anasını ister. Çocugun rahata kavuştugunu gören, baba, anne ve köy toplumu, Allaha şükürler okurlar. Çocuk ise ayaga kalkar ve babasına der "Rahip ile beraber gelen İhtiyar adam nerde?,. Babası ise bunun nedenini anlamaksızın, çocugunun henüz hastalığın tesirinden şurrusuz konuştugunu anladı. Oğlu ise, evet babacıgım, beraberinde bir Episkopos vardı. O beni rahat etti. Rahipden bana izin alki olayı olduğu gibi sana anlatayım. Çocuk görüdklerini şöyle anlattı: "Köyümüz Pers kuvvetleri tarafından basılıyordu. Bu meyanda askerlerden biri bana yaklaşır, beni alır ölüme getirir bir tavırda bulundu. Kılıcını çekerek beni öldürmek isteyince, imdadıda bu ihtiyarı buldum. Fakat gayet güzel giymiş, yüzünde nur, başında taç, göğsünde haç asılmış olan ihtiyarın elinde bir tabak, içinde misk kokan bir miktar kanla beraber bana yaklaşıyor, ve benim için Kret'dan rica ediyor, ve dileklerinde: "Öldürmek istediginiz çocugun babasının konuğuyum, lütfen bu çocuğu bana bagışlayın, üzüntü içinde kalan babası sevinsin", dedi. Kral, ihtiyarın bu dilegini kabul etti. ve bana kalk git kurtuldun dedi." İşte babacıgım gördüklerim bundan ibarettir. bende hastalığın herhangi bir izi kalmamıştır. Bu Rahibi evimize getirdigine çok iyi ettin ve isabet oldu. Bunu duyan toplum halk, Allaha hamdler okur-

lar rahib'e de teşekkür ederler. Çocuğun babası Saliba, bunun karşılığında fakirlere çok yardımda bulunur ve Şehit Episkopos Krafos'ın tazizi için adına izafeten köyde bir mabet inşa eder, her yıl ayni günde olayın anma hâtırası olarak, köyde şenlikler tertip eder, fakirlere yem, giyim dağıtır.

Şemun epey büyür, babası, verdigi sözün yerine gelmesi için çocuğu alır, Mar Şmuil'e getirir. Rahip, çocuğu alır, yetiştirir, bir müddet sonra rahip takdis eder. Küçük rahip canla başla kendini okumaya ve ibadete vermişti. Büyüğünün hergün gittikçe teveccühünü kazanıyordu.

Halk ile temas kurmaktan kaçınan küçük rahip manastırından dışarı çıkmak istemiyordu, fakat ister istemez çeşmeden su taşımak zorunlugu altındaydı. Herzamanki gibi, çeşmeden su getirmek üzere kamıştan yapılmış sepetini alan küçük Rahip, bu sepetle nasıl su getirileceği şüphesine kapılmadığı için, Mar Şmuil tarafından ziyadesiyle sevilmişti. Herşeyini imanla, saflıkla bitirirdi.

Günün birinde, su getirmek için çeşmeye giden Şemun, çeşme başında çamaşır yıkamakta olan bazı kızlar görür. Onlarla ilgilenmemekle beraber, şeytan tarafından kurulan bir pusuya düşer, kötü düşüncelere kapılır dua ve namazını ihmal eder. Manastıra ulaşıncaya kadar, sepetin içindeki su dökülür, manastıra susuz varır. Olayı Reisine anlatmaktan çekinen Şemun, üzgün ve bitkin bir moral bozukluguna girer.

Mar Şmuil, durumu hemen fark eder ve oradan uzaklaşmanın zamanı geldiğini küçük Şemun'a söyler. Şemun ise tek arzusu bu idi. İkindi ve akşam namazını kılarak, ertesi sabah şafakla beraber teretül, terennümlerle yola düşerler, ilâhilerinin sonu geldiği yerde, duracakları ve konaklıyacaklarına dair şart koşarlar. Vakit

akşam, gün kararmıştı. Ilahi terennümleri sona ermişti. Yer bir yıkıntı (harabe) dogusunun bir taş atma mesafesi kadar uzaklıkta idi. Burada konuklarlar, soluklarını almaya başlarlar. Orada diktikleri üç büyük taşla yeri işaretlerler. Yorgunluktan bir anda uykuya dalarlar. Bu meyanda Rabbın Melegi Mar Şmuil'in şeklini alarak, Şemun'u uykudan uyandırır. Kalk, hazır ol, inşa edeceğimiz manastırın temelini beraber atalım der. Şemun uykudan kalkar, melekle beraber harabeye doğru giderler. Melek'in Şemun'a gösterdiği plân şu şekilde idi: Dogu ve batıda birer kapı, mabet kısmı ile dua salonu ve büyük çapta oturma yeri... Bu plânla ölçünün büyüklügüne şaşıp kalan Şemun: Efendim, iki kişiye bu kadar büyük yere ne lüzum var, der. Melek ise; merak etme Şemun ilerisi için burası çok kimselerin ibadet ve barınma yeri olacaktır.

Şemun:

Bu büyüklükteki inşaatı kim inşa edebilir?

Melek, eline büyük bir taş alarak, bir metre kadar yerden kaldırdı ve sonra:

- Bu taşı havada durduran ilâhi kuvvet, bu büyük inşaatı da tamamlıyacaktır, ve bu manastır kıyamete kadar ayakta kalacaktır, dedi.

Bundan sonra Melek görünmez olur.

Sabah olur, Şemun henüz uykudan uyanmamıştır. Mar Şmuil ise Şemun'u dürter, kalk oglum, akşam çizdigimiz manastırın plânını tetkik edelim. İnşaata başlıyalım. Şemun ise Melekle beraber çalışmalarından dolayı bitkin bir hale düşmüştü. Mar Şmuil'e, Efendim, akşamki temel ölçme ve plân tatbiki işinde, epey yorulduk, biraz bari solugumuzu alıp, istirahat edelim der. Bunu duyan Mar Şmuil, Şemun'un boş söylemediği gerçek bir vahiy aldıgını anlar. Ikisi beraber kalkarlar, Şemun'un akşamki çalışma yerine giderler. Doğu ve batı yönlerde

Manastırın temeli atıldığı zaman, Melek tarafından havada tutulan taş

birer taş ve havada üçüncü bir taş durduğunu görürler. Duruma çok sevinen Mar Şmuil, bundan böyle inşaatta zorluk çekilmiyeceğini anlar. İnşaata başlanır. Yıl, M.S. 396. Bu ise Kıral Arkadiyos'un ilk senesine rastlar.

Meleğin çizdiği plân üzerine inşaata başlayan Mar Şmuil ve Mar Şemun, Allahın yardımı ile güçlük çekmeden kısa bir süre ile manastırın inşaatı bitiyor ve manastıra, Mar Şmuil ve Mar Şemun manastırı adı veriliyor. Zamanla bu manastıra ilâveler olmuş, sakinleri çoğalmış adları 6 ncı bölümde geçen değerli zatların konuklama yeri olmuştur. Sakinleri hergün için daha çok çoğalınca, su ihtiyaçlarını karşılamak üzere, derinliği 25, uzunluğu 40, genişliği 36 arşından ibaret ve üç kap üzerine kurulu bir sarnıç (kuyu) kazdırılır, buzlarla döşeli muntazam bir kanalla bağlanır. Bundan böyle Manastır sakinleri

rahat bir hayat sürmeye başlarlar. Manastırın şahika bir eser olduğu haberi her tarafa yayılıyordu. Herkes ziyaret etmeye başlar. Manastırın güzelliğine ender rastlama haberi Kral Büyük Teodosiyos'un oğulları Anuriyos ve Arkadiyos'a ulaşması üzerine kumandanlarından Rumaliyosla beraber çok miktarda para, hediyelik eşya manastıra gönderirler. Romaliyos manastıra gelir, mabedin güneyinde büyük bir kapı, güney kesiminde büyük bir kubbe, inşaata ilâve ettirir ve manastırın kuzey doğusunda, büyük çapta iki adet su kuyusu da kazdırır. Bunlarla yetinmeyen kumandan Rumaliyos, manastır sakinlerinin geçimini sağlıyacak şekilde para ve hediyeler verir, şöyle ki; manastırın bütçesini çok yıllar için karşılamayı da Kral Teodosiyos'un oğulları uhdelerine alırlar.

Manastır Yöneticisi Mar Şmuil, manastırın düzen içinde yönetildiğine çok seviniyor, Allaha senalar okuyordu. Zira manastırın yıkıntı yeri daha önce putların evi iken, şimdi manastır olarak, Allahın adı içinde tazizlenen bir manastır halini almıştı.

Durumu kıskanan hayır düşmanı şeytan, Mar Şmuil'l tuzak kurmaga çalışır. Kral Arkadiyos'un kızı Teodora'ya girer, kızı deli divaneye çevirir. Kızcağız kötü ruhların tesirinden feryatlar koparır, feryadı arasında "Şmuil, Şmuil gelsin beni ziyaret etsin" der. Kral Mar Şmuil'i getirmek için adamını gönderir. Manastıra gelen Kralın adamı, manastır sakinleri tarafından ağırlanır, kısa bir istirahatten sonra, kralın emrini iletir. Mar Şmuil ise, bir taraftan yolun uzun süreceği, diğer taraftan manastırdan ayrılmak istemediğini ileri sürerek, gitmek istemez. Fakat Kralın adamını boş göndermeyi yerinde bulmaz. Seçtiği üç rahip arkadaşlariyle beraber üç gün ve üç gecelik bir duaya başlarlar. Dördüncü günde Allah dualarını kabul eder, yüzünden nur saçmış, beyaza bürünmüş, elinde bir mektupla yanlarına gelen bir adam

İbadethane içinde mozayıktan yapılan Meryem Ana'nın tablosu

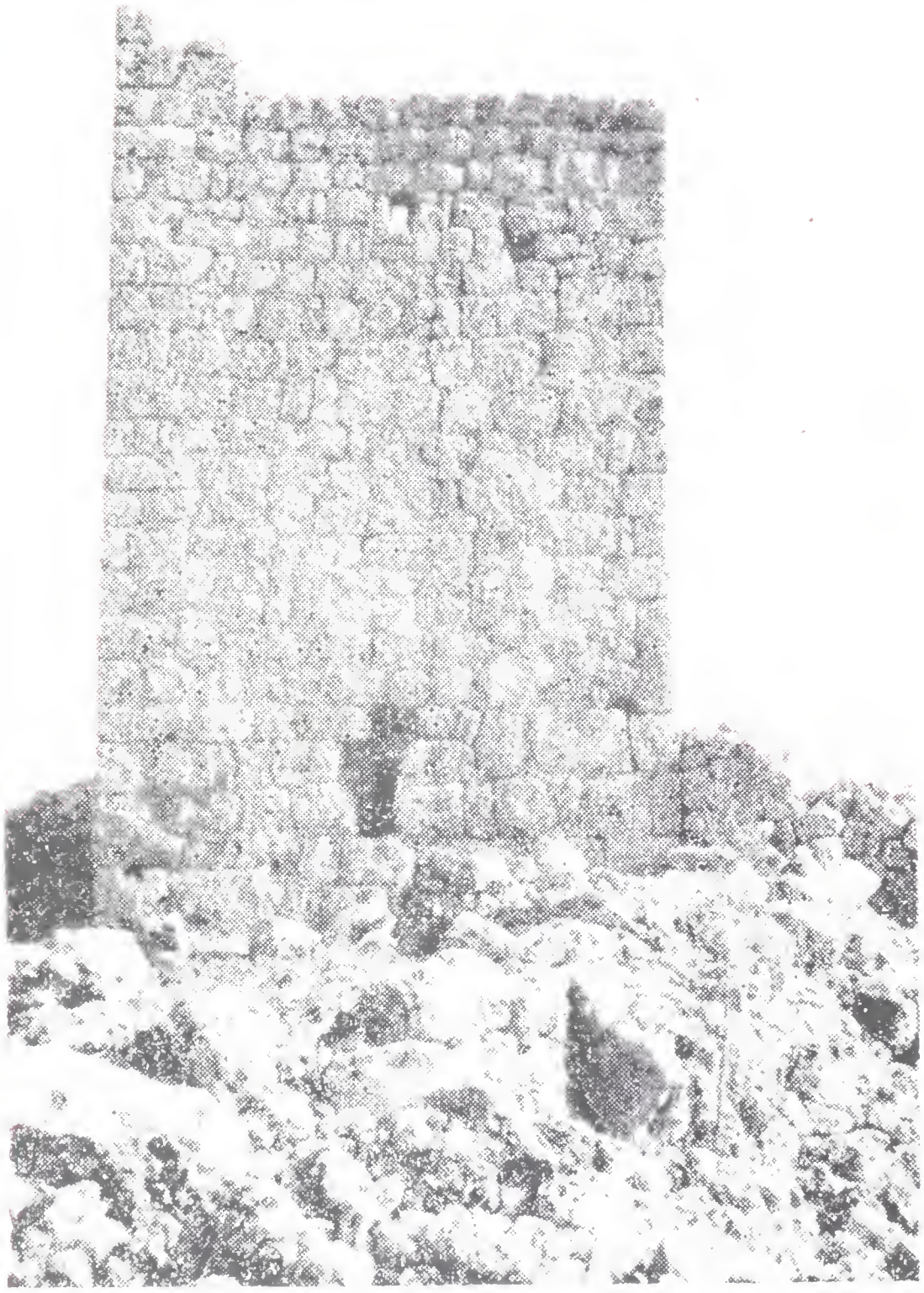

Manastırın 500 metre batısında, Mısır Kralının kızı tarafından inşa ettirilen kule

görürler. Selâm verir ve mektubu onlara uzatır. "Alınız bu mektubu kırala yollayınız, kızının şifa bulması için yeterlidir" der ve ayrılır. Mar Şmuil mektubu alır, okur, imza eder ve Kralın adamına verir. Kralın adamı döner. Mektubun içinde şöyle yazılı idi: "Beşeriyet düşmanı siz ey kötü ruhlar, kız Teodorayı işgal etmenize, onu cefalamanıza Allahtan size müsaade edilmemiştir. Allahın adiyle size emir ediyoruz, bu mesajımız şehre ulaştığı andan itibaren gerek kızı ve gerekse şehri terk etmelisiniz", imza; Mar Şmuil ve üç arkadaşı."

Kral, istediği Mar Şmuil'in adamı ile gelmediğini işitince çok üzülür, hiddete gelir, sinirinden elleriyle yüzünü tırmalar, şuursuz hareketinden dolayı da sağ gözünü incitir. Makamını bırakarak özel odasına giren kral bir taraftan incittiği gözüne, diğer taraftan kızının feci durumuna ağlamaya başlar, üzüntü ve sinirinden bitkin bir şekilde düşer ve uykuya dalar. O anda şöyle bir rüya görür: "Koyu karanlık bir çukura düşüyor, bu düşüşten dolayı acı çekiyor, Çukurda iken gözlerini yukarıya kaldıran kral, elinde gayet motifli ve parlak bir haç bulunduğu halde beyaza bürünmüş nurlu bir ihtiyar adamı görür, ve ona yalvarır, bu acıdan kurtulmam için benim için Allahtan dua et demekle adını sorar. İhtiyar ise, Kızına şifa vermek için istediğin Manastır yöneticisi Mar Şmuil' benim. Mar Şmuil, kralın elini tutar, çukurdan kurtarır, o meyanda kral uykudan uyanır. O sırada Manastırdan dönen adam içeri girer ve Mar Şmuilden getirdiği masajı krala uzatır. Kral Masajı öper, başına kor, ve kızını huzura getirtir. Kızın üstüne okur, o anda. kızın ağzından çıkan kara dumandan sıçrayan zenci şeklindeki şeytan bir tarafa sıçrar ve demeye başlar," "Eyvah senden kara cubbeli Şmuil, Mütevazımla beni yendin". der, hemen oradan kaçar. Kızcağız şuuruna döner, şifa bulur. Bunu gören Kral ve maiyetinin, Allaha ve

Azizlere olan güvenleri bir kat daha artar. Diğer taraftа kızcagızdan çıkan şeytanlar, bir anda manastırın çevresindeki bir kurt sürüsüne girerler, kurtları çileden çıkartırlar, namaz kılan toplumane rahiplere hücum ederler. Müessif olaya seyirci kalmak istemeyen Mar Şmuil, Şeytanların bir tertibi olduğunu anlar. Eline aldığı yenilmez Haç silâhı ile kurtlara doğru gider ve "Allahın adı ile size and ederim ki, bu mıntıkadan uzaklaşınız, bir daha da yanaşmayınız", der. Kurtlar dağılır, şeytanlar da görünmez olur. M.S. 407.

Olaydan bir yıl sonra Kral Arkadiyos vefat eder. Bu sırada Hah köyünde büyük bir ölüm afeti göründü. Hergün için çok sayıda ölü veren köy halkı, ileri gelenlerden bir heyetle Mar Şemul'e gelirler, bu afete bir hal çaresi bulmayı rica ederler. Şmuil, Mar Şemun beraberinde olduğu halde diğer rahiplerden beş kişi daha alır köye giderler. Köy kilisesine girerek, dua etmeye başlarlar. Allah dualarını kabul eder ve ölüm afetini köyden kaldırır. Köylüler sevinir, Mar Smuil'e ve maiyetine teşekkür ederler. Bu olayın anma hatırası olarak da köydeki büyük kilisenin bitişiğinde, Mar Smuil adına izafeten büyük bir mabet inşa ederler.

Kral Küçük Teododiyos'un krallığının ilk yılında, kral, yeteri kadar para, altın gönderir, ve manastırda bazı onarma ve ilâveler yaptırır. Yaptırdığı ilâveler şunlardır"

1 - Mütevaffa azizlerin mezarlığı.

2 Meryem ana kilisesi ile Şehitlerin adına bir kilise (kuzeyde).

3 - Yontulmuş taştan 15 er yataklı iki kap.

4 - Resullerin adiyle bir mabet.

5 Bunların yanısıra da motifli binalar, ve Sıvasta şehit kırk şehit adına bir mabet. Bu binalara yapı itibariyle çok kıymet verilmiş, içte gayet motifli resim ve

Müteveffaların mezarlığının kubbesi.

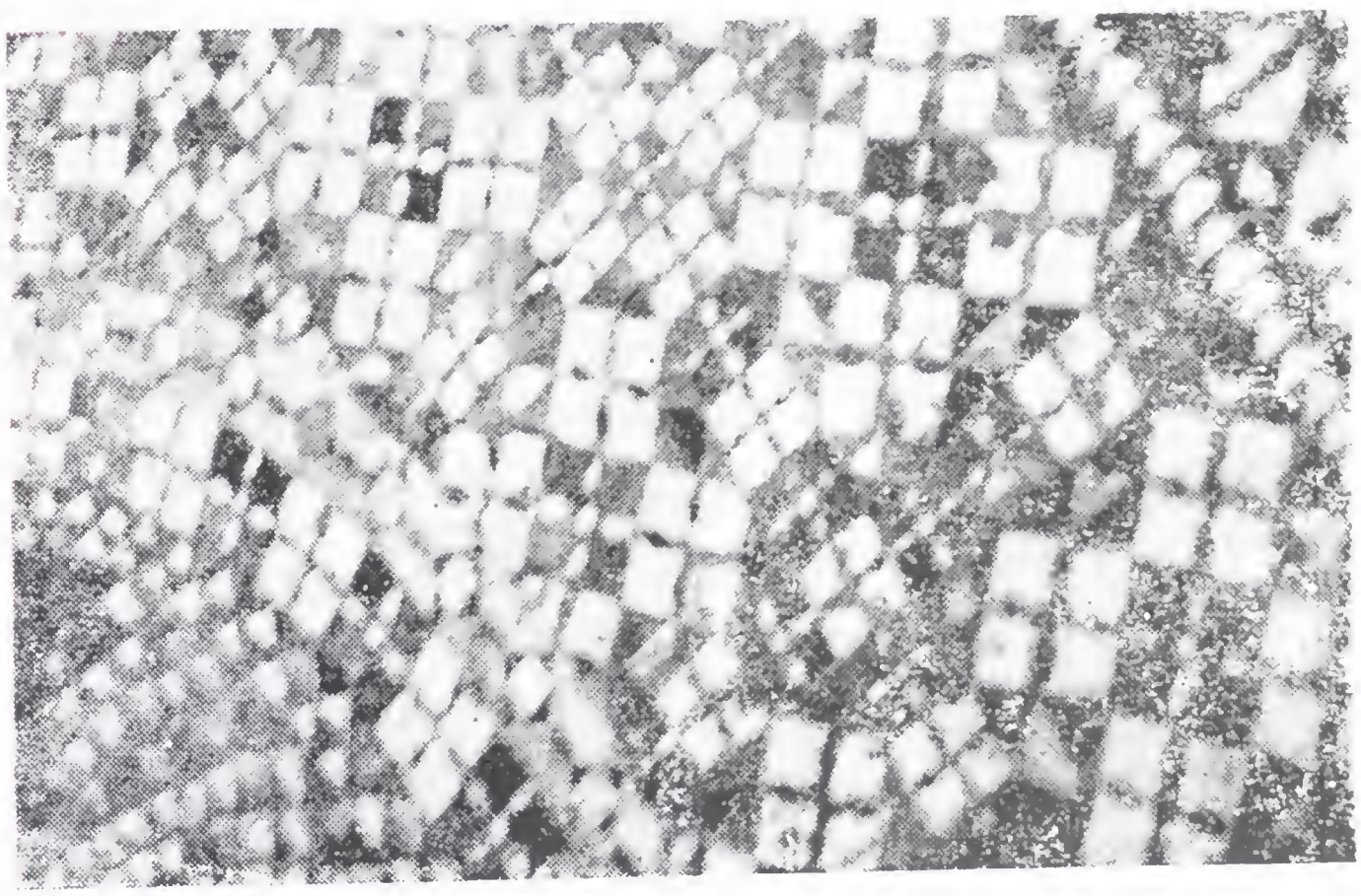

Taban mozaikleri

süslerle süslenmiş,, süsleri içinde solmaz en güzel boya ve yaldız da kullanılmıştır.

Kralın kızı Teodora ise, şifa bulmasının mükâfatı olarak da; uzunluğu, genişliği ve yüksekliği 25 şer arşın büyüklükte ve sekiz kemer üzerinde gayet motifli,, güzel yapı ile bir kubbe inşa ettirmiştir. Zamanın muhtelif kıymetli hediyelerini de manastıra göndermiştir.

Mar Şmuil'in vefat zamanı yaklaşmıştı. bunu vahiy ile duyan Mar Şmuil yetiştirdiği Mar Şemun'u çağırır. Manastır yönetmenliğini ona verir, Manastır sakinlerini toplar,, son telkin de bulunur. onları kutladıktan sonra, gözlerini hayata kapar. Vefatı 15 Mayıs 409 salı günü olmuştur. Vefat haberi üzüntü ile bütün çevreyi kapsamıştı. Cenaze merasiminde hazır bulunan Ruhani ve diyakoslar sayısızdır. Büyük bir topluluğun huzurunda naşı önünde yedi günlük bir taziz ve dua sonunda ebedi istirahatgâhına gömülmüştür.

Hayatında onu mutlu ve muvaffak kılan Allaha şükürler olsun. Duası bizle olsun.

Mihrabın tavanında eski mozayık motifleri

Manastır mihrabında mozayıktan işlenmiş Meryem Ana'yı müjdeleyen Melek'in tablosu

ONUNCU BÖLÜM

Bellisiz zaruri olan tarih olayları

1 M.S. 352 yılında Perslerin mezopotamya akınlariyle, Mar Krafos'in şehit düşmesi.

2 363 de Yubinyenos başa geçer, plânlarının başında sulh'u korumaktı. Bunun yanında 120 yıllık bir müddetle çevreyi ve Nusaybini Perslere verilmesi, ve ondan sonra tekrar Rumlara iade edilmesine dair imzaladığı muahedeyle ön görmektedir.

3 M.S. 381 de, Büyük Teodosiyos başa geçer, Kostantiniyenin II. ci büyük kongresi toplanır.

4 M. S. 386 da, Büyük Hun İmparatorluğu Roma İmparatorluğu'nu yıkar, Rumların kumandanlarından Rufine ile vezir Adey'in ihmalliği yüzünden Suriye Perslerin hegomonyasına geçer.

5 M.S. 395 de, Kral Arkadiyos, 13 yıl hüküm sürer, 408 de vefat eder.

6 M.S. 400 de Pers kralı Şabur oğlu İzetgreddir. 21 yıllık hükmünden sonra 421 de vefat eder.

6 7 M.S. 408 de, Kral küçük Teodosiyos 42 yıllık bir hükümden sonra 450 de vefat eder.

8 M.S. 409 da Mayıs 15 Salı günü Mar Şmuil vefat eder, yerine Mar Şemun geçer.

9 M.S. 431 de Üçüncü büyük kongresi Efeste toplanır.

10 M.S. 441 de, Perslerin kralı Varharan ölür, 18 yıllık hükmü için yerine oğlu Yezdegred geçer.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Kartminli Mar Şemun'un Hayat Hikâyesi

Kartminli Mar Şemun'un hayatile ilgili küçük yaş-

taki yaşantı süresi bundan evvelki bölümlerimizde yazılmıştır. Mar Şemun, babası tarafından Mar Şemuil'e teslim edilir. Mar Şmuil yönetmeliğine girer. Mar Şmuil in güzel uyartıcı yönetmenliği yüzünden, Mar Şemun her gün için daha fazla bilgi sahibi olur,, imân ve sebatta güçleşir. Bunların yanında da süresiz tuttugu oruç, kıldığı dua ve yönettigi ibadetile Allah ve çevre toplumun teveccühünü kazanırdı.

Şemun, heryerde ve her zamanda Allahın incilini vâz etmek yegâne emeliydi. Ziyaret ettigi hastaları, teselli edici sözlerle maneviyatlarını güçlendirir, onlar için Allaha yaptığı dua ile şifaya kuvuştururdu. Uzun namazları yanında döktüğü göz yaşları, sel şeklinde yeri ıslatırdı. Tevazuu ile ruhani sınıfı ile çevre topluma iyi bir örnek olan Mar Şemun'un Allah korkusu tek tutanagıydı. Mar Şemun Herkesle iyi geçinir, manastır kanunlarını yerine getirir, büyügünün en küçük emrine boyun eymek tek amacıydı. Mar Şemun, kendini düşünmekten ziyade, fakir öksüz ve kimsesizleri düşünürdü. Maddi ve manevi hediyelerle onları taltif ederdi. Konuklardan hoşlanan Mar Şemun, konuklar sofrasından eksik olmazdı. Mücadelesi, çarpışması daima beşeriyet düşmanı olan kötü ruhlarla idi. Kimseyi incitmez, herkesi Allahın imanına çekici telkinlerde bulunur, ağzından düzensiz ve kötü bir lâf bile işitilmezdi. Yemin etmek, küfür savurmak, hiddete gelmek, sinirlenmek gibi sıfatlardan tamamen yoksundu. İncilin terimlerine uyar şekilde, degişi evet evet, yok yoktu., gibi doğruluk terimlerle yatkındı. Yaptığı keramet ve mucizelerile övünmez, kimseye de yaymasını istemezdi. Yönetmenliğindeki bulunan mesai arkadaşlarını okşar,, gönüllerini alır,, istediklerini yerine getirir, üzüntülerini de beraber paylaşmayı daima bilmiştir. Böyle yüksek meziyete sahip olan Mar Şemun'un yönetmenliğindeki Manastır, ve manastırın

Theoloji koleji, çok büyük ilerlemeler kayıt ettikleri ilerdeki yazılarla ispatlıdır. Yazar, Mar Şemun'un iyi meziyetleri sonu gelmiyecek kadar kısa bir ifade ile yazısına hayatındaki geçirdiği mühim noktalara temas etmek suretiyle ekleyerek devam eder: Mar Şmuil'ın vefatı Mar Şemuin'i çok üzmüştü. Yatak içinde uyumayı unutmuş, geceyi gündüze katarak, bütün vaktini dua ve ibadetle okul ve manastır yönetmenliğini de değerlendirirdi. Uyku tesiri altında kaldığı zaman, ipi boynuna geçirmek suretile uykusunu kaçırırdı. Mar Şemun yatkınlığı yanında iffetli, nezaheti imanile okuduğu herhangi bir hastaya şifa verirdi. Allahın adiyle, kötü ruhlar bile ondan kaçarlardı.

Yunanı 723 yılında Rabule, Urfa episkoposlığının makamını işgal ediyordu. Urfalılardan yeteri kadar topladığı para ve hediyelerle Mar Şemun'ı ziyaret eder ve bereketini alır. Mar Şemun Hediyelerle parayı kabul etmez, ziyaret zahmetine katılmanız kâfidir, Allah seni ve makamını korusun, hediyelerin karşılığını Rab versin, demekle yetindi. Episkopos Rabule, Altı gün bir müddet Mar Şemun'ın yanında kaldıktan sonra, Makamı olan Urfaya döner, geri aldığı para ve hediyelerile Urfa'da daha önce Yahudi Havrası iken Mar İstefanos'ın adına çevirdiği kilisenin onarma işlerine harcamıştır.

Mar Şemun, her yılda Mar Şmul'ın anma hâtırası için bayram ilân eder, bayramda törenler tertip edilir fakirlere, kimsesizlere de yardım dağıtılır. Ve Mar Şmuil adına inşa edilen mabetde ayinler yönetilir.

Yönetilen tören esnasında, şöyle bir olay vukubulmuştur: Çevrenin ileri gelenlerinden birinin güzel bir kızı vardı. Kızın âşık olduğu gençle evlenmek ister, fakat kızın babası buna mâni olur. Kız üzülür, ve şuurunu Kayıbeder, delirir. Kızın babası, kızının feci durumunu görünce, Mar Şemun'a getirir. Şemun'u gören kız, fer-

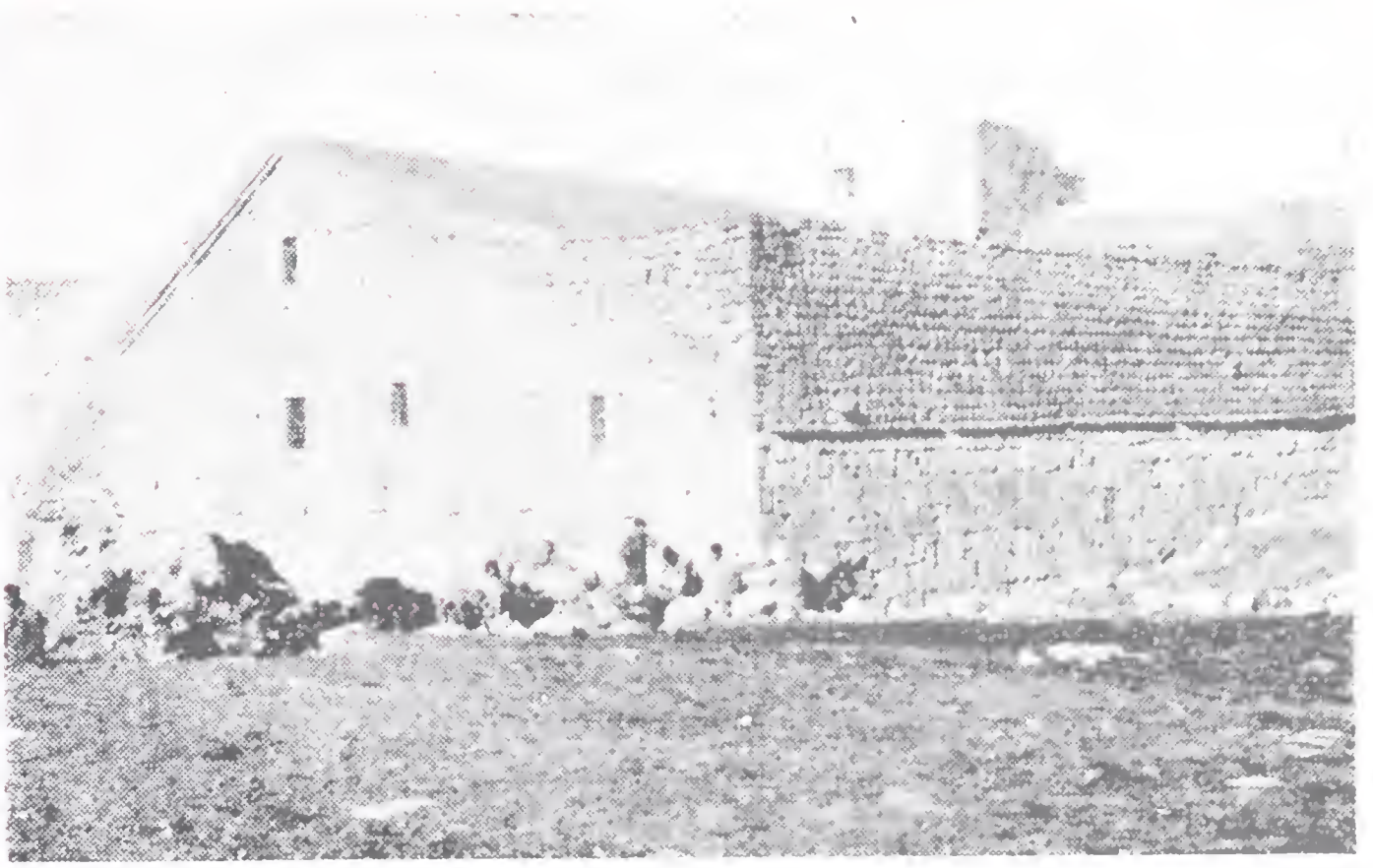

Kral Anastas tarafından inşa ettirilen eski ibadethanenin önden görünüşü

Mar Şemun Kilisesi kalıntıları

yatla bağırır. Fakat Mar Şemun kıza yaklaşır, başına okur, huzura kavuşturur, kızı babasına teslim eder.

Çocuğun biri, güvercin yavrusunu almak için, yüksekteki güvercin yuvasına asıldığı bir anda, düşer, boynu kırılır, dilsiz hale gelir. Çocugu Mar Şemun'e getirilir. Mar Şemun Allahın adiyle dua kılarak, çocuğun elinden tutar, rahat eder, gören toplum Allah'a şükürler okur.

Başka bir adam, hırsızlık yapar, çaldığı eşyayı da saklar. Eşya sahibi, hırsızdan şüphelenir. Hırsız ise inkâr eder. Mal sahibi, Mar Şemun'ın hayatiyle yemin içmesini söylerler. Hırsız yemin içmeye başlar, ağzını açmasiyle agzı arkasına döner. Hırsız çirkin bir manzara karşısında kalır, çaldığı eşyayı sahibine geri verir, yakınlariyle beraber Mar Şemun'a gider. Mar Şemun'den rica ederler. Mar Şemun o genç için bütün geceyi dua ile geçirir. Sabahleyin çocuğun başına okur, haç işaretini üzerine çeker, tekrar gencin ağzı eski normal haline kavuşur. Mar Şemun gence, sakın birdaha da bu işi tekrarlama, ve böyle boş yere yemin içme, aksi halde beterine maruz kalırsın, diye sıkı sıkı tembih eder. Adam ise, gördüklerinin tesiri altında kalarak, evinden ilişkilerini keser, ve Mar Şemun'ın manastırına döner, tövbe eder. Rahiplik mesleğine girer, tüm ömrünü manastırda geçirir. Keramet ve mucize yaratır seçilmiş bir rahip olur.

Bir zamanda da, Rahiplerden biri, istek üzre Manastırın güneyinde, yakın mesafede bir köye gider. İsteyen adamın evine konaklar. Ev sahibinin 15 yaşında bekâr güzel bir kızı vardı. 32 yaşındaki Rahip, ev sahibi tarafından ağırlanır, onuruna münasip yemek yapar, geceyi de yanlarında geçirmeyi ısrar eder. Çok ısrarlarına rağmen rahip yine kalmak istemez.. Ev sahibi ısrarlarında Mar Şemun hayatı hakkın için kalmasını söyleyince, kabul eder, geceyi orada geçirir. Yemekten sonra, Rahip evvelâ mutad üzere ruhi irşadlarda bulunur, bilâhare ev

sahibinin isteği üzerine güzel sesiyle ilâhiler demeye başlar. Rahibin güzel nağmesiyle, güzelliği, nur saçan yüzünün ve yakışıklığı, ev sahibi ile hazırların dikkatini çekmişti. Ev sahibinin güzel kızına şeytan girer, ve genç Rahib'e âşık olur. Güzel elbisesini giyerek kendine süs veren genç kız, rahibin yanında oturur, bereketini kazanayım der. Rahip bunu imanından ötürü geldiğini anlar. Uyumak için odasına çekilir az sonra herkesin uykuya daldığı bir zamanda, genç kız rahibin odasına gider, yatağına girer. Durumu fark eden Rahip. buradan uzaklaş ebeveynlerin işitirse, kepaze oluruz der. Genç kız, merak etme ebeveynlerim bu işten haberleri vardır, onlar beni yanına gönderdiler dediyse de.

Rahip :

- Hayır olamaz çünkü gizliyi idrak edip anlayandan Mar Şemun adlı başkanım vardır. o her gizliyi açıga çıkaracak kadar keramete sahiptir. Şayet seninle günaha girersem, beni manastırdan kovar. ebeveynlerinde seni evden kovarlar. öldürürler.

Genç kız :

- Şayet başkanın seni manastırdan kovarsa. döner benimle evlenir mutlu bir hayat süreriz.

Rahip :

- Salonda bulunan heybemin içinde bir İncil vardır. getir önünde and iç. kimseye söylemiyecegine. Arzunu yerine getireceğim.

Kız, İncili salondan getirmek için dışarıya çıkar. Rahip ise, oda kapısını arkasından kapatır, yatağına girer. Kız'ın çok uğraşmasına rağmen bir türlü kapıyı açamaz. Kız üzüntüsünden sevdiği komşu gence gider. ve onunla günaha girer. Babasına ağlayarak gelen kız. konukladığınız Rahip beni iğfal etti, size imdat çağırmaya bile bana fırsat vermedi, der. Kızın babası. çırayı yakar rahibin kapısını çalar ve seslenir. aç kapıyı yaptığından utanma-

dınsa, Allahtan korkmadınmı? Rahip nedemek istediklerini bilmeden kapıyı açmak zorunda kalır. Kızı ona teslim ederler, al git istediğin gibi yaşayın, bir daha da sizi gormiyelim,, derler. Rahip kendini savunmağa lüzum görmeden, kızı alır, gece karanlığında köyü terk ederler. O sırada Mar Şemun vahiy ile olaydan haberdar olur, gece manastırdan kalkar, yolda onları karşılar, Rahibin göz yaşlarını da entarisiyle siler, onu teselli ederek, hoş geldiniz ey çalışkan Allahın kulu, kahramanları kahr eden dünya şehvetini yıktın, mutlusun. Genç Rahip, Mar Şemun'ın ayaklarına kapanır, Rabbın cariyesini kötülediğimden dolayı beni af et, der.

Kız, durumu görünce korkar, Rahib için sebepsiz yere tertip ettigim bu yüz kızartıcı suçten dolayı Mar Şemun'dan özür diler. Ey büyüğüm beni af et, beni dinle sana hakikatı söyleyeyim der. Ve olayı olduğu gibi anlatır. O günden hamile düşen kız, manastır odalarının birine yerleştirilir. Doğumu yaklaşınca köyün birine gider dogum yapar, doğurduğu çocugu da besleyici kimselere verir. Kendine bir magara bulur ve orada yaşamayı tercih eder. Kimseyle konuşmayacağını, ve kimseyi görmemeyi and içti. Yabani hayvanların yemi olan otlarla yaşayan kız, rahibeliğe girer, rahibe olur. Manastır kanunları mücibince, mahdut zamanlarda günahında itiraf edip, Kutsal kurbana iştirak eder.

Kızının hasretini çeken annesi, ağlamaktan gözlerini kaybeder, babası ise ayagından sakatlanmak suretiyle düşe kalır. Günün birinde Mar Şemun'a gitmeyi kararlaştırırlar, onları manastıra getirecek adam lâzımdı yakın komşuları olan, daha evvel kızlarıyla sevistiği, genci bulurlar, rica ederler. Genç ricalarını kabul eder, alır beraber yola koyulurlar. O gencin düşmanları vardır. Arkasına düşerler, manastır yakınında öldürürler. Öldürme hadisesini duyan manastır sakinleri, olay yerine ge-

lirler, cenaze ile kör kadın ve sakat adamı manastıra getirirler. Cenazenin gömülmesine ve kör ile sakat kişilere de şifa vermek için tüm rahipler Mar Şemun'den rica ederler.

O meyanda Allah, kapalı olan kız ve rahibin olayını açığa vermek istedi. Mar Şemun'e ilham gelir, "mağaradaki rahibeyi getirin bu harikayı kendi yapar", der. Mar-Şemun erkek kılığına giren rahibeyi getirtir, cenaze ile hastaları önüne yaklaşırlar. Kızcağız, dua etmeye başlar: duasında. "Mahir doktor Rab Allh, sana yalvarıyorum, Mar Şemun' hayatı hakkı için ve duası vasıtasiyle bu hasta olanlara şifa ver, demesi üzerine ana ve babası şifa bulur. Cenaze de aynı duayı tekrar eder, Allahın kuvvetiyle öldürülen adam da dirilir. Adamcagız dirilmesiyle bütün rahiplerin huzurunda kızla arasında geçen olayı anlatır. Bunu duyan kızın baba ve annesi, eyvah demek ki, kızımızı feci duruma sokan senmişsin, megerki biz haksız yerde masum Rahib'in boynuna soktuk demekle ağlamaya başlarlar. Mar Şemun,

— Ağlamayın bu anda size şifa veren rahibeyi tanıdınız mı?

— Karı koca, hayır tanımadık.

Mar Şemun: — Kızınızdır dedi. Karı koca, kızın sağında bulunan bir işaretle kolayca tanıyabildiler. Töhme edilen rahip de huzura gelir, sizde bulunduğum geceden itibaren ilk olarak kızınız olan rahibenin yüzünü görüyorum, der. Böylelikle olay olduğu gibi aydınlanır, Rahibin masum olduğu anlaşılır, kızın ana ve babası da çok sevinir ve Mar Şemun'a teşekkür ederler. Üç gün sonra rahibe kadın hastalanmadan vefat eder. Manastır sakinleri, cenazeyi üç günlük bir taziz ve duadan sonra, köy halkından iki bin kişi manastıra gelir, Mar Şemun'dan cenazeyi isterler. Mar Şemun ricalarını kabul eder ve cenazeyi onlara verir. Cenazeyi büyük bir tezahüratla köy

halkı tarafından köye getirilir, büyük bir tazizle hazırladıkları özel mezara gömülür. Mezarı ise çevreye bir ziyaretgâh hâlini alır.

Dirilen genç ise, kendini rahipliğe verir, manastırda kalır. harika ve mucize yaratır, fazil bir rahip olur.

Başka bir tarihte, Delirmiş bir adamı Mar Şemun yanına getirilir duasından sonra şifa bulur., şuuruna hakim olur.

Yine Mayfarkın çevresi dağından ileri gelenlerden biri Mar Şemun'e gelir, çocuğu olmadığını, ve bu hasretinden kurtulması için ricada bulunur. Mar Şemun dua eder, duasiyle adamcağız çocuk sahibi olur, manastırı bir çok hediyelerle taltif eder.

Kötü ruhlar tarafından sürünen Savurlı bir kadın Mar Şemun'ın yanına getirlir, duasiyle şifa bulur. Mar Şemun kadına sıkı tenbih eder, "Bir daha da günaha girmemeye çalış" der. Kadın ise, günahlarını açığa vuracağından korkarak, aman efendim yalvarıyorum. günahları açığa vurma tövbe ediyorum der. Şemun namaz kıldığı sudan ona içirir, ve af eder.

Bir zamanda manastır çevresinin yakın bir köyünde tifo salgını yüzünden, cenazeleri alacak mezarlar yetersiz kaldı. Köyden bir heyet gelir, Mar Şemun'e köyün feci durumunu bildirirler Mar Şemun beraberinde on rahip daha alır, köye giderler.

Rahipler şunlardır: "Kiros, İbrahim, Yuhanna, İstefanos, Marun, Abay, Zuto, Daniyel, Cevergi ve Amidir." Bunlar Manastırdan çıkar köye ulaşıncaya kadar duada bulunurlar. Köye ulaşırlar beraber dua yaparlar, Allah dualarını kabul eder, tifo salgınını köyden kaldırır, rahipler bütün çevre köylerini gezerler, ve ayni duayı yaparlar. Böylelikle bütün çevre âfetten kurtulmuş olur.

Ölüm âfeti, 14 Eylülden başlar, 20 gün sürer, bu müddet içinde bu âfetten ölenlerin adedi, beş bin kişiye

ulaşır. Rahipler ölüm durdurma olayında muvaffak oldukları için Allah'a şükür ederek manastıra sevinç içinde dönerler.

Başka zamanda, Mar Şemun ile Manastırın temelini atan Melek'i Mar Şemun bir kerecik görmek ister. Şemun gece yarısı namazını kıldığı sırada, üzerinde nur saçar. oda aydınlık içinde kalır, ve Melek hazır bulunur. Mar Şemun Melek'i görünce kalkar şecde kılar, Melek ise kalk Şemun beraber Allaha terennüm ve teşekkürde bulunalım der. Şemun ile Melek beraber terennüme kalkarlar, terennüme, Melek yüksek sesle şöyle başlar: "Baba, oğul ve Kuddus ruha Mecd ve şükürler olsun", der. Melekin yüksek haykırışı üzerine, manastırdaki bütün rahipler uykudan kalkar ve nur içinde alevlenen Mar Şemun'un bulunduğu odaya giderler. Güneşten daha parlak bir parlaklık içinde bulunan Melek ile Mar Şemun'ın terennüm ettiklerini görürler. Rahipler bu manzaranın karşısında kendilerini tutamayarak yüz üstü yere düşerler. Melek ile Mar Şemn trenumlerini bitirdikten sonra, birbirinden vedalaşmak suretiyle ayrılırlar, Melek görünmez olur.

Mar Şemun, bütün işlemlerini tevâzu, iman, ve sevgile bitirmeği temayüz etmiş, herkes tarafından takdir edilirdi. Şöyleki faziletin zirvesine kadar çıkmış bulunuyordu. Haftada bir kere yer, içerdi. Bütün gününü manastırın yönetmenliğinde, geceyi de ibadet ve dua ile değerlendirirdi.

Melek ile görüşmesi olayı her tarafa yayılır, Rum ve Pers kırallıklarına kadar ulaşır. Bu olayın doğruluğunu manastırın içinde yaşayan 560 Rahibin tanıklığiyle ispatlıdır. Bu gerçeye inanan Persler, Rumların idaresindeki müstemlekelerin soygunculuğunu yaptıkları halde, o andan itibaren çekinerek Manastır ve çevresine yağmacılı ve soygunculuk gibi kötü olayları bir daha da yapmaz

olurlar. Rumlar ise, her sene manastırın ihtiyacını karşılamak üzere para ve hediyeler gönderirler.

Bir zamanda, Manastıra sihirbaz, gururlu ve kötü ruh taşıyan bir adam gelir. Manastır sakinlerinden Mar Şemun'i sorar. Rahipler ise, mutad üzre Mar Şemun Namaz kılmak için daga çıktıgını söylerler, Ne için sordugunu demeleri üzerine, hiddetlenerek İncilde söylenenlerden haberiniz yokmu? "Yarab yarab demekle Allahın cennetine giremez", yine "Kuzu giyimiyle size gelenlerden korununuz, zira içten yırtıcı kurtlardan farksızdırlar... dışardan boyanmış mezarlar gibi görünüyorlarsa da, içten dolu kemik ve pisliktirler..." dedikten sonra, işte siz bu durumunuzla onlardan farksızsınız, gibi tehdit sözlerle manastır rahiplerini azarlar. İşte şimdi Allah beni size gönderdiki, kötü işlemleriniz için sizi uyartayım. Çünkü etmediginiz kötülük kalmadı. Allahın kanunlarını bastınız, yalancı ve iki yüzlü insanlarsınız, Kralları aldatmak suretiyle mallarını çekiyorsunuz, eğitimden yoksun ve cahilsiniz, aldatıcı ve yankesici insanlarsınız, hele başkanınız Şemun, her kötü meziyete sahip bir insandır", buraya gelişimin sebebi de bu kötü hareketlerinizden dolayı sizi uyartmak, ve çevre içinde sizi kepaze etmek içindir, şimdi reisiniz gelsin beraber mücadeleye girelim, kim haklı kim aldatıcı olduğunu bütün çevre halkı önünde ıspatlıyalım" der ve çevre halkını manastıra davet eder anlamında her tarafa mektup yollar. Davet üzerine, çevre halkı heyecanla manastıra gelir neticeyi sabırsızlıkla izler. Toplanan halkın sayısı üç bin kişiyi geçmişti. Halkın toplandığını gören manastır rahipleri, sihirbazın saf halkı aldatmadan önce durumu Mar Şemun'a duyururlar. Mar Şemun paniğe kapılmadan, Allahın adı kutlu olsun der ve vakit geçirmeden manastıra gelir. Geliş haberini duyan manastır sakinleri, çevre halkı Haç, İncil ve buhurdanlık gibi taziz

edici dinî kutsiyetlerini alarak, çanların çalınması ve toplumun ilâhiye tezahuratları arasında Mar Şemun'ı uzaklara kadar karşılarlar, ve ellerde taşımak suretiyle manastıra getirirler. Mar Şemun'ın karşılaması için çıkan toplum tümünü gören, ve manastırda kendisinden başka kimse kalmadığını sezen sihirbaz adam, üzülür, yaptığı sihirleriyle o anda insanların şekline bürünen şeytan topluluğunu hazır bulundurur, ve hepsi beraber korkutucu seda ile bağırtırır. Bağırtı ve gürültülerini işiten halk şaşa kalır. Çünkü manastırda kimse kalmadığını, bu toplumun nereden geldiği yankısı altında kalır. Mar Şemun Manastıra girince sihirbaz adamla karşılaşır, sihirbaz adam, kaşlarını çatarak somurkan bir yüzle, Şamun'a efendi ikimizin halkı sussun. Seninle yalnız çarpışalım, gerçeğe herkes şâhit olur, der. Mar Şemun tevâzu ile boyun eğer, ve haç işaretini toplum üzerine yapar. Allaḥım kuvvet ve büyüklüğünü esirgeme, demesi üzerine Allah tarafından sihirbaza bir darbe iner, dili tutulur, kulağı işitmez olur, etrafını saran şeytanlar duman şeklinde görünmez olurlar. Şemun Allaha şükür okuyarak, halka şu konuşmayı yapmıştır:

"Ey çevre halkı işit, şimdi gerçek yaratıcı Allah tarafından ateş yağacak (gerçek imanda sabit olanlara zarar vermiyecek. Ancak yalancı ve şeytanların meskeni olan bu sihirbazı yakacatır." demesi üzerine Gökten bir şimşek çakar, Sihirbaz üzerine düşer, üç gün alev içinde kıvranmak suretiyle kül olur, leş kokusunu andıran kötü bir koku ondan çıkmaya başlar, gören halk topluluğu, Allahın gerçek imanı olan Mer Şemun'ın tarikatına ziyadesiyle bağlanırlar, Mar Şemun'dan bereket almak suretiyle, Allaha şükürler okuyarak yerlerine dönerler.

Yazmağa lüzum görülmeyen bu mucizelerin benzerindeki bazı mucizeler, Rahipler tarafından yapıldığı kayıtla sabittir. Bu mucizeleri birer birer yazmak, en

güçlü kalem yine az gelir, onun için özete bağlamak yerinde olur.

Mar Şemun, Yönetmeliği sırasında yönettiği Manastır sakinlerini bir gün incitmemiş, yaptığı harika ve mucizelerin karşılığını beklememiş, Allah korkusu tevazu ve büyük sevgiyle sona kadar yönetmenliğini sürdürmesini bilmiştir. Bunun mükâfatı olarak, Allah, Mar Şemun'u dünyanın acısından ebediyetin tatlılığına çekmeyi istemiştir. Mar Şemun mânevî gemisinin huzur limanına (ölümü için) yaklaşma zamanı geldiğini anlayınca, ölümüne üç gün kala manastırın sakini olan 708 Rahib'i davet eder, yeteri kadar son bir bereket veren konuşmasiyle hepsini selâmlar ve kutladıktan sonra, yaş ve kıdem derecesine göre, birer, birer elini öperler, birbirinden vedalaşırlar. Nizam içindeki geçişlerini, tevazu ve iman içinde uğurlamalarından dolayı ziyadesiyle mütahassıs kalan Mar Şemun, hepsine teşekkür eder, sevgililerim, "Rabta güçlenin, birlik beraberlik içinde yaşayın, Allah korkusu, yegâne tutumunuz olsun. büyüğünüz hizmetçinizdir, benzerliğini Mesihten örnek alınız. Bunu ettiğiniz müddetçe, Rab sizinledir, her türlü güçlükleri önünüzden yok eder," demekle yetinir. Bunu işiten rahipler, sevgili başkanlarının ayrılışından dolayı üzülür, ağlarlar. Mar Şemun hastalık yatağına düştüğü iki günlük müddet içinde Rahiplerden seçilmiş 80 kişilik bir koro halinde, Rahibin yatağını çevirir ilâhiyelerle, onu teselli ve taziz ederler. Üçüncü günde, beyaz giymiş, nur içinde bürünmüş, güneşten parlak bir parlaklık içinde bulunmuş meleklerin, odayı ve manastırı çevirdiklerini görülür, bir taraftan meleklerin terennüm nağmeleri, diger taraftan aziz rahiplerin ilâhiyeleriyle Mar Şemun'ı taziz ederler. Meleklerin nağmeleri arasında işitilen Şu ibareler dikkati çekiyordu :

Kimisi, "Rab", meleklerinin korosu, müminleri çevi-

rir, onları korur. Başkası ise, "Rabbın gözünde, seçilmiş azizlerin ölümü mutludur, Rab kötü saattede korur.

Bunların hepsinden sonra, nurlu giymiş güneş benzerini almış bir güzel genç gelir, kartal gibi kanatlarını Mar Şemun üzerine açar, ve kanatlarını üstüne sallar. Bu sırada oda içi ve manastırın çevresi mis kokusunu andıran hoş koku ile dolar. Ani olarak daha önce vefat eden Mar Şmuil ile zamanında vefat eden rahipler Allahın kuvvetiyle Mar Şemun'un yatağını çevirirler. Ve Mar Şmuil, Mar Şemun'u selâmlıyarak, kucaklamaya başlarlar. Bu meyanda gökten bir nida işitilir, "Şemun, gel Rabbın şenliğine gir", bunun yanında gök gürültüleri, şimşek çakması, yanı sıra da yer sarsıntısı, dağların haykırışı gibi harikalar arasında Mar Şemun gözlerini hayata kapar, Pak ruhu Aziz Meleklerin tezahuratı arasında havalanır. Manastır sakinleri bu mahşer olayı izlerken, azizin odasına akın ederler, Kaddisin yüzü doğuya doğru bakmak suretiyle vefat ettiğini ve yüzünden nur saçtığını görürler. Birer birer yüzüne eğilir öptükten sonra vefat haberini çevreye duyururlar.

Mar Şemun'un vefat haberi çevrede bir bomba gibi patladı. Bereketini almak, son bir kere uğurlamak üzere, çevrenin her tarafından manastıra akın etmeye başlar. Sayısız kişi toplananların yanında binlerce Ruhani de vardı. Cenaze merasimi töreni, yedi gün ve yedi gece sürer, Sekizinci günde pak cenazesi taziz ettikten sonra Azizler'in mezarlığındaki hazırlanan özel mezarına verilmiştir. Vefatı 13 Ocak 744 Rumî. Efes'in Kutsal kongresi ise, (7 Kasım 744 Rumî gününde de görülen mucize bayramı olarak ikinci bir bayram kararlastırılmıştır.)

ON İKİNCİ BÖLÜM

Mar Diyoskoros, ve Kartmindeki veba afeti

Mar Şemun'un vefatından 18 yıl sonra yani M.S. 449 yılında İkinci Büyük Efes'in kongresinin toplandığı tarihtir. Bu tarihte Kartmin köyünde büyük bir veba âfeti hüküm sürer, çok sayıda insan telef olur. Kartmin halkı, bunun önünü kesmek için, Manastırda gömülü Mar Şemun'nun cenazesini alıp kiliselerinde bırakmayı uygun görürler. Halktan bir heyet manastıra gider, halkın ricasını manastır rahiplerine duyurulur, duyurulariyle de savunma olarak şunu ileri sürerler: "Mar Şemun hemşehrimiz, akrabamızdır. Cenazesi bereket hazinesi olarak köyümüzde kalması lâzım gelir". derler.

Rahipler, köylülerin bu teklifi karşısında Mar Diyoskoros'a danışırlar, halbuki Mar Diyoskoros rüya görür, rüyada Mar Şemun ona görünerek cenazeyi Kartminlara verme diye söyler. Bunun üzerine Mar Diyoskoros Kartmin köylülerini çağırır, irşad ve telkinden sonra bu istekten bir türlü vaz geçiremez. Köylüler toplanır, bin sekizyüz kişilik bir toplum silahlanır zor kullanmak süretiyle manastıra hücum eder. Kötü niyetli köylüleri gören manastır rahipleri, manastır dışında bunları karşılarlar, aralarında şiddetli çarpışma olur. Neticede rahiplerden 4 kişi ölü düşer. Durumun kritiğini duyan Mar Diyoskoros, beraberinde on Episkopos alır, ilk fırsatta manastıra gelir. İlk işi Mar Şemun'un mezarına gitmek olur, Mar Şemun'un cübbesini alır, asası ucuna bağlar ve havaya kaldırır. O meyanda büyük bir fırtına kopar ve köylü gerillaları üzerine eser. Gerillalarının gözleri kamaşır, karşılarında büyük bir kuvvetin var olduğunu sanarak, kaçarlar, ve bu istekten vaz geçerler.

Veba afetinde ölenlerin sayısı 480'i bulmuştur. Mar Diyoskoros beraberinde Episkoposları alır, Kartmine gider, Mar Şemun'un cübbesini de bereket için köyde bırakır, Episkoposlarla dua ederler, Allah dualarını kabul eder, Veba salgını yok olur. Diğer tarafta Mar Diyoskoros, Mar Şemun'un cübbesini öldürülen dört rahibin cenazeleri üzerine atınca, rahipler dirilir. Öldürülen yer de (kardeş evi) diye adlandırılır, bugüne kadar da bu adla bilinir. Her yıl Ekimin 6 sında hatırasına anma töreni tertip edilir.

Ertesi gün Mar Diyoskoros'ın emri üzerine Manastırdaki kaddis, Azizlerin mezarları temizlenir, içinden 483 kafa tası çıkarılır. (7 Ekim günü.) Kartminli yazar bunu yazarken, Manastırın ilk kurucusu olan Mar Şmuil'ın kafatası ile Urfalı Mar Yuhannan'ın kafatasları da bunların içinde olduğunu teyit eder.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Deyr-El-umur Manastırı durumu
M. S. 615-450

Motifli Deyrulumur Manastırı zamanın en parlak manastırlarından olduğu gibi, doğu manastırının da güneşi biliniyordu. Büyüklükte olsun, sakinleriyle olsun, eğitimiyle olsun, her yönde büyük bir ilerleme kaydetmiş, her gün içinde daha fazla sakin ve konuk kabul etmiştir. Şöyleki: Sakinlerinin sayısı bin'e ulaştığı anlar da vardır. Sakinlerinin eğitimi durumlarına gelince, Rahipliğe giren kısmın uyanıklıklarile Meleklere, faziletleriyle Peygamberlere, iman ve takvalariyle Resüllerin benzerini almayı bilmişlerdir. İmân ateşiyle kaynayan, gerçek mânevi silahiyle kuşanan, şeytanın mâneviyetini sarsmayı bilen zatlar Mar Şemun'un ma-

Manastırın güneyden görünüşü

nastırına gelip yerleşenlerdir. Bu zatlar, dünyayı hiçe saymış, geceyi gündüze katmak süretiyle zamanlarını ibadet, oruç, kimsesizlere bakmak, beşeriyete hizmet etmekle değerlendirdiler. Sayeleriyle manastırı bir öğretim yuvası, dua kaynağı, ve şifa yurdu haline soktular. Kimisi cihanın huzur ve sükünete kavuşması için Allahtan ister, kimisi manastır sakinlerine öğütte bulunur, bazısı haftalık oruç tutar, bazı da sakinlere ve topluluğa iyi örnek olmak için, bütün zamanını hastalara hizmet etmekle değerlendirir. Bâzıları da gün ve geceyi aralıksız kutsal kitabı okumakla yetinir, bâzısı da sabahtan akşama kadar manastır çevresindeki tarım işiyle uğraşır. Herkes sorumlu bulunduğu ödevini yerine getirmeğe var kuvvetiyle çaba harcar. Netice: Allaha şükürler okumak, bunların hepsinin başındaydı. Akşam namazından sonra sabaha kadar dua ve ibadetle geçir-

mek, ayakta uzun bir süre kalmak, yatmamak için boyunlarına ip takmak, hiç konuşmamak, gülmemek, herşeye sabretmek, her yerde incili vaz etmek, herkese bereket okumak, sevgi göstermek gibi meziyetler, manastırın kanunu başında gelen kurallardır. İyi şöhret kazanmayı bilen, manastır sakinleri, miknatıs kuvveti gibi herkes tarafından övülür ve manastırları ilerleme kayideder. Manastırın eğitimde meşhur olduğu kadar da öğretimde de yeteri kadar ilerleme kaydetmiştir. Theoloji fakültesinde yetişen bilgin kişiler tarihte ün almış, asırlarının en aydın kişileri olarak seçilmiştir. Bu alimlerin başında gelenler şunlardır :

1 — Mar Yuhanna Saoro, Amid (Diyarbakır) Metropolidi.

2 — Mar Filiksinos Ahisnoyo (Menbeç) Metropolidi.

Bunların ilim hakkındaki faziletlerini duyan Kral Anastas, manastıra büyük çapta yardım gönderir, içindeki büyük mabedi inşa eder. M. S. 512 büyük motiflerle süsletir, ve sakinleri geçindirecek şekilde ona vakfiyeler hibe eder. Bu itibarla manastır hergün için daha fazla ilerleme kaydeder ve itibar sağlar.

Kral Anastas M. S. 518 yılında vefat eder, yerine Halkidon tarikatına bağlı Justinyan geçer. Justinyan ise, Ortodoks ruhi liderlerini kovmaya, öldürmeye ve makamlarından uzaklaştırmaya başlar. Antakya patriklik makamında Mar Severiyos olduğu halde, yerine kanunsuz bir şekilde Afram'ı geçirir. Doğudaki ortodoks liderlerini yok etmek için, hükümet kuvvetleriyle güçleştirir. Afram, manastır çevresine yaklaşınca, manastır sakinlerine haber salar. "tarikatıma bağlanın patrikliğimi tanıyın" der. Manastır sakinleri buna menfi cevap verirler. Bunun üzerine manastıra asker yollar, fakat asker manastıra ulaşmadan önce manastır sa-

kinleri manastırı boşaltır, sağa sola kaçarlar. Ve yirmi yıl bir süre ile dağlarda yaşarlar, bu müddet içinde de manastır sakinlerinden boş kalır. Dağılan rahiplerden bâzısı Cudi dağına, bazısı Şigur dağına, bir kısmı da çöllere, gider. Bulundukları yerlerde barınmak için büyük küçük çapta manastırlar, barınak yerleri inşa ederler. Aframın 20 yıl sonra kovması son bulunca, sağdan soldan herkes Deyr-ul-umur manastırına döner, döner amma manastırın yıkık halini, duvarlarının çatlaklığını, odaların yıkıntısını görürler, fakat büyük mabede zarar gelmediğini görünce sevinerek Allaha şükür ederler.

Büyük mabedin ayakta kalmasının sebebini şöyle izah ederler: "Aframın işgal kuvvetleri manastırdan çekildiği zaman, Allah tarafından dişi ve erkek iki arslan manastıra gönderilir. Arslanlar Mabedin nöbetçiliğini yapar, kimseyi içeri sokmazlar, bu şekilde manastıra rahipler dönünceye kadar manastır zararsız kalır. Rahiplerin manastıra dönüşlerinde büyük mabede girmek isterken, mabette nöbet bekleyen Arslanlar, idrak eden insanlar şeklinde, rahipleri karşılarlar, önlerinde secde kılarlra. sanki kendilerine emanet olarak teslim edilmiş gibi, mabedi zararsız bir şekilde tekrar rahiplere teslim ederler. Arslanlar, mabedi terk ederler, manastırın bitişiğindeki bir mağaraya yerleşirler. Yavrularını büyüttükten sonra oradan uzaklaşırlar.

Rahipler manastıra tamamen yerleşir, yıkık odaları ve duvarları onarmaya başlarlar. Manastırı işgal edenlerin sayısı ise, 798 idi.

M. S. 580 yılında Persler manastırı işgal eder, manastırı yakıp yıkar. Allah gazaba gelir, Baş kumandanları ölür, ordu birbirine girer, iki taraf telef oluncaya kadar çarpışırlar, iki taraf da çok zayıf düşer, geri döner. Bu işgalden dolayı manastır rahipleri, yine sağa sola dağılır, on yıl sonra rahipler tekrar manastıra dö-

ner, yakıntı ve yıkıntı yerlerini yeniden onarmaya başlarlar. Onarmalar bitince, ateşle öldürülen dört bin şehit'in kemikleri Mar Abhay tarafından manastıra getirilir, azizlerin mezarlığına konulur.

MANASTIR EPİSKOPOSU MAR YUHANNA

Yuhannanın yönetmenliği esnasında manastır iyi yönetiliyordu, çevreyi huzura kavuşturmak için çaba gösteren Episkopos Yuhanna, Tarikat kuralları yüzünden ikiye bölünmüş Urfa halkını barıştırır. M. S. 567 de Mar Yakup burudanliyle beraber Dara kasabasında hazır bulunurlar, Kral Justinyan kumandanlarından Yuhanna ile beraber İskenderiyeye giderler. İskenderiyedeki kiliseyi ve halkı barıştırır, huzura kavuştururlar. Temmuz M. S. 578 yılında Rabbın rahmetine kavuşan Episkopos Mar Yuhanna, İskenderiyedeki Kasin denilen Rumono adlı büyük manastırda tazizle gömülür.

M. S. 604 yılında, Mar Daniyel Uziyo Manastır başkanı ve yöneticisi olduğu halde, Perseler, Turabidin cevresine bağlı Hısınkifa şehrini işgâl ederler. Burada İslâm ordusu ile karşılaşırlar. aralarında şiddetli çarpışma olur, iki tarafta çok miktarda can ve mal kaybı verirler.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Mar Daniyel Uzoyo

M. S. 604-634

M. S. Yedinci asrın başlangıcında Rumlarla Perslerin arasında vuku bulan çarpışmaların sonucu, Mezopotamya ile şark mıntıkasının çok yerleri yakıp yıkılmış-

tı. Bundan dolayıdırki her üç, dört mıntıkayı birlikte yönetecek bir ruhani yöneticiye bağlanmak zaruri görülür. Bu sırada Turabidin çevresiyle Mardin, Dara ve Viranşehir çevreleri Episkoposlıkten boş oldukları için, bunları yönetecek, Episkopos lâzımdı. Deyr-ul-umur Manastırında bulunan rahiplerin en zekisi ve muktediri olan Manastır Reisi Mar Daniyel Uziyo'yu bu mıntıkaların Episkoposlığına seçilir. M. S. 615 yılında, Patrik Athanasiyos Develi tarafından takdis edilir. Rivayete göre: Mar Daniyel'ın takdisi esnasında, gökten bir ses işitilir, "Bu kudsi ödeve lâiktir", denilmiştir. 19 yıl müddetle bu mıntıkaların baş piskoposluğunu yapan, ve mıntıkaları en iyi bir şekilde yöneten Mar Daniyel, M. S. 634 yılında vefat eder. Kalabalık bir ruhani ve halk tarafından tazizlenerek cenaze töreni yapılır, manastırın aziz mütevaffa mezarlığına gömülür.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Mar Gebriyel'in Hayat Hikâyesi: M. S. 634-668

Kitaplara göre, Kaddis ve Azizlerin bibliyografından elde edilen yarayış üçtür.

1 Onlardaki güçten dolayı, Allahın adı kutlanır.
2 İyi işlemleri cihana yayılır.
3 İmàn ve işlemlerinde insanlığa örnek olmaktır.

Bundan ötürü, işlemlerinde şark yıldızı gibi parlayan, mantıkiyle balig, yönetmenliğiyle mahir, ve her türlü fazilete ve meziyete sahip Mar Gebriyel'in bibliyografısını yazmak faydalı olur.

Mar Gebriyel: Midyat'ın doğusunda beş saatlik yaya uzaklığında bulunan (Kustin) Bakısyan köyünde

M. S. 594 yılında doğdu. Bakısyanlı Gevriyenin babası; Keşiş Şaboya göre, Mar Gebriyel'in babasının adı Saliba, Annesinin adı ise Meryem dir. Saliba ve Meryem gayet dindar olup, biricik çocukları olan Gebriyel'i iyi bir eğitimle yetiştirmişler, köy okulunda da ilk öğretimini yaptırmışlardır. Gebriyel, zekâ ve çalışkanlığiyle temayüz etmiş, ve uysallığiyle öğretmen ve öğrenci arkadaşlarının teveccühünü kazanmayı bilmiştir. Yatkınlığı ve mütevaziliğinden dolayı köy kilise Diyoskoslığına atanır, kemâl çağına yetişen Gebriyel, ebeveyleri kendisini nişanlamayı isterler. Fakat çocuk buna razı olmaz, Rahiplik mesleğini tercih eder. Gabriyel kiliseye gider Allaha dua eder, duası arasında "Yarab emrini yerine getirmek için bana lâzım olan gücü ve ilhamı ver" der. Gecenin birinde, herkesin uyuduğu bir saatte, evi ve köyü terk ederek, köyden bir kaç mil doğuya düşen bir manastırda yaşayan Mar Gevergi adındaki rahibe gider, yanında kalması için müsaade ister. Rahip, memnuniyetle Gabriyel'in arzusunu yerine getirir, onu yanına alır. Dini kuralları, süryanice okuma yazmayı iyice öğretir ve onu rahip takdis eder. Küçük rahip, küçük yaşına binaen, büyüklerin göremiyecekleri işleri bitirir. Yöneticisinin her yönden benzerini kolaylıkla alır. Vaktinin bir kısmını, çalışmalara, bir kısmını kitap okumakla degerlendirir, bunların yanı sıra da, kendini uzun oruçlara de hedef tutar. Gece sabahlara kadar ibadetle geçirmesi, vucüdünü namaz arasındaki rükutlarla yıpratması durumları yanında tevazu ile faziletin zirvesine ulaşmasını ispatlar.

Yaz kış yalınayak yürür, gücünden fazla agırlıgı daima elbiseleri altında taşır. İç çamaşırları yerine de kıldan dokunmuş çul giyerdi. Bu cefa karşısında Gabriyel'in ebeveyleri çok üzülür, hizmetini hafifletmesi için kendisine söylemesini reisinden rica ederler. Bunun için

kendisine söylendiği zaman hüngür hüngür ağlar, "günahımdan ötürü çektiğim bu azaplar az bile gelir", der. Reisi, bunu işitince, cesur ve metanetine hayran kalır. Allahın gerçek adamı olduğuna da inanır. Burada yedi yıl süre ile kalan Gabriyel, babası ve akrabaları tarafından sıkıştırlıdığını görünce, oradan uzaklaşmayı ister, durumu reisine açıklar. Reisi onu af eder, birlikte akşam duasını yaparlar, sonra reis başına okur, ve onu kutladıktan sonra uğurlar. Gabriyel bütün geceyi yaya geçirir, sabaha karşı Mar Şemun (Deyr-ul-umur) manastırına ulaşır. Manastıra girer, manastır rahipleriyle görüşür, bereketlerini aldıktan sonra, manastırda kalmayı rica eder. Rahipler memnuniyetle ve sevinçle kabul ederler, ikametine de özel bir oda verirler.

Uzun süre ile odasından çıkmayan R. Gabriyel, kendini ibadete verir, süresiz namaz ve oruçla vakitlerini değerlendirir. Zekâ ve faziletinin sonsuzluğunu gören manastır rahipleri, Rahip Gabriyel'i Manastır Başkanlığına seçerler. Manastır yöneticiliğine geçtiği andan itibaren, manastır büyük çapta ilerleme kayıt ettiği gibi, manastır koleji de büyük bir düzen içine yöneltilir. Manastır sakinleri arasında vazife taksimi yapılır, herkes ödevinden sorumlu tutulur. Bütün rahipleri bir seviyede tutan başkan, irşad ve telkinleri başında, birlik beraberlik, Allah korkusu, sevgi ve tevazu kuralları gelirdi. Bunların tümü de kendinde ispatlardı. Şöhreti her tarafa yayılan Rahip Gabriyel, yönettiği manastır şifa yurdu diye adlandırılır, çünkü hertaraftan akın eden hastalar, mutlaka şifa bulur dönerdi. Zamanında şöyle bir mucize olur:

Arabistandan doğu Anadoluya ticaret yapmak üzere Arap bir tüccar Deyr-ul-umur manastırında konuklar. Tüccarla beraber çok sayıda deve, ve hayvan yüklü mal ve altın para bulunur. Gideceği yolun şaki ya-

tağı olduğunu haber alır. Beraberindeki altınları dostu bulunan Rahip Yuhannaya teslimi uygun görür. Yanındaki on bin (1) altını alır, Yuhanna:

— "Aziz dostum, yol endişesinden dolayı beraberimdeki şu emanetim sende kalsın, dönüşte alırım, dönemezsem kullarımdan birini gönderir aldırırım", der. İhtiyar Rahip, itiraz etmeden münasip bir yere koy der,, odanın bir yerini kazar, ve altınları kor. Ertesi gün Tüccar manastırdan ayrılır, yoluna devam eder. ticarette üç yıl kaldıktan sonra, çok büyük kârla manastıra döner, tüccar, Rahip dostunu sorduysa da, bir yıl evvel vefat ettiğini öğrenir, çok üzülür, ve manastır başkanına koşar.

"Bundan üç yıl önce manastıra geldim, yanımdaki kıymetli bir emanetimi dostum olan Rahip Yuhannaya teslim ettim, bu hususta size birşey söylemedimi"? der. Manastır Reisi, hayır böyle bir vasiyetnamesi yoktur, şayet varsa, mümin bir öğrencisi vardır, ona söylemesi gerekir, der. Öğrenciyi getirirler, sorarlar, fakat haberi olmadığını söyler. Tüccar değişine inanmaz, ona işkence verir, yine bir netice alamaz. Son olarak tüccar öğrencinin elini ve ayaklarını bağlar, falakaya yatırır, yoruluncaya kadar ona dayak atar, öğrencinin dayaktan çektiği acıdan dolayı feryat sesi bütün manastır rahiplerinin dikkatini çekti. Çan çalındı manastır sakinleri toplanıp, olaya el koyarlar. Ve Manastır Reisi Mar Gabriyele anlatırlar. Mar Gabriyel, Azizlerin mezarl ğına konulan Rahip Yuhannaya seslenir. "Onun için gerçek ve ihlasla ibadet ettiğin Allahın adı ile sana soruyorum. Dostun olan Tüccarın emaneti nerededir. "... O anda Mezardan şöyle bir cevap gelir: "eliyle koyduğu yerdedir" kendisi yalnız yerini bilir"... der. Bu soruşturma

---

(1) Başka bir rivayete göre on bın değil, bin altındır.

karşısında şaşa kalan tüccar Arap, bir türlü inanamaz. mezarın açılmasını Mar Gabriyel'den rica eder. Mar Gabriyel ricasını kabul eder, mezar açılır, tüccar mezara girer, dostu olan Rahip Yuhannayı ölü görür, öper, bereketini alır, ve açık bir ifadeyle, "Bereketine nail olduğundan dolayı mutluyum", bu andan itibaren, Allah şahidimiz olsun, gerektiğinde ölülerle konuşabilen insanların bulunduğu bu yerden artık ayrılmıyacağım, şimdi inandım ki, Taptığınız Allahtan üstün ve ondan daha gerçek bir Allah yoktur" dedi. Mezarı kapatırlar, Tüccar Arap ise, emaneti koyduğu yere gider, nasıl koyduysa öyle bulur. Sevinir Allaha şükreder. Arap, işçilerini çağırır, ücretlerini verdikten sonra onları serbest bırakır. Vaftiz olunur, dostu Yuhanna'nın adiyle adlandırılır. Azizlerin kubbesi bitişiğinde kendine bir çadır kurar, yazı ve kışı altında, bütün vaktini ibadet, dua ve oruçla geçirir. Faziletlerini, imândaki yatkınlığını gören manastır reisi, rahipliğe takdis eder. Her gün için sebat ve ibadetinde metanet gösteren Rahip Yuhanna, 5 Kasımda vefat eder. Hayatta mücize yaratıcısı olduğu kadar, vefatından sonra da markıdından türeyen mücizeler var olduğu kaydedilmektedir.

Aziz Mar Gabriyel'e gelelim, hergün için daha fazla adı her tarafa yayılıyordu. Turabidin Metropolidi Mar Daniyel Uzoyo vefat edince, yerine Mar Gabriyel seçilir. Patrik Mar Athanasiyos tarafından Kuros dağındaki Mar Yakup Kilisesinde Takdis edilir (M. S. 634.) Patrik Afram'ın Turabidin tarihinde ise; Mar Gabriyel, Kınşrin manastırında Patrik Teodoros tarafından takdis edildiği yazılmaktadır.

Ayni yılda, Persler Mezopotamya'yı bırakır, topraklarına çekilirler. Rum kumandanı Harkel Urfa'yı işgâl eder. Zamanında Persler nasılki Halkidon Episkoposlarını kovdularsa, Haraklı da ortodoks Episkoposlarını kovar

ve makamlarından uzaklaştırır. Bu sırada Süryani kilisesi büyük bir kriz geçirir. Mar Gabriyel ise, çıkar yolu, İslâm ordusunun Mezopotamya'ya girmesiyle bulur. İslâm ordusunu destekler, ve Mezopotomya'ya girmeye yardım eder. Daha sonra Mar Gabriyel Cizre'ye giderek Cizre Amiri ve İslâm Ordusu baş kumandanı Hıttapoğlu Ömer'i ziyaret eder. Ömer, Mar Gabriyel'in onlara yaptığı fedakârlıktan dolayı onu tezahüratla karşılar. Mühür ve imzasiyle tasdikli ona bir ferman verir. Fermanında ön görülen konular şunlardır. "Süryaniler her türlü din örf adetlerinde hürdür. Çan çalması, bayram kutlamaları, cenaze gömme törenleri, kilise ve manastır inşaatı, ve saire. Bunların yanında da, din adamları olan Episkoposlar, papazlar, rahipler ve Şemmasları da vergiden muaf, askerlikten de müstesna kılar. Üçüncü bölümü ise, Süryanilerin korunmasını içine alır. Bu hususta bütün İslam ülkesine sıkı uyarmada bulunur. Süryani fakirlerine yardım edilmesine, Süryanilerin İslâm kanunlarının teminatı altında hür yaşamalarına dair, uzun uzadıya uyartır ve emreder. Sonucu da, bu emredilenlerin dışında hareket edeni af edilmiyeceği ve en şiddetli cezaya çarptırılacağı kesinlikle bildirilir".

Mar Gabriyel, verilen bu ferman için Emire teşekkür eder, sevinçle manastıra döner, manastırın olsun, ona bağlı çevre ibadet yerleri olsun, onarmaya ve inşa etmeye başlar, ve bu sayede Mar Gabriyel manastırı uzun bir süre ile gaile ve yabancı akınlarından korunur. Bu itibarla, Manastıra İslâm ordusu başkumandanı olan Hz. Ömer adına izafeten DEYR-EL-ÜMER adı verilir.

Manastır'ın Anayasası, bütün manastır sakinleri beraber yemek yer ve manastırda çıkan yemek dışında herhangi bir özel yemek yapılması yasaktır. Günün birinde Rahiplerden biri kanun dışında hareket eder, Yeşillik (Semiz otu) getirir, sofrada önüne kor. Mar Gab-

riyel bunun sakıncalı olduğunu hatırlatırsada rahip aldırış etmez. Mar Gabriyel genel bir konuşmaya başlar, konuşmasında manastır Anayasasının korunmasının zaruri olduğunu, herhangi bir maddesine aykırı yürüyen bir kimsenin manevi cezaya çarptırılacağını ekler. Rahip ise, bu konuşmaya karşı gelir, Mar Gabriyel, kesin bir ifadeyle, Manastır kanunlarına halel getiren, ve getirmeye sebep olan "Mel'un ve mesul" dur, demesi üzerine, kanunu hiçe sayan rahip şiddetli bir sancıya tutulur. Dışarıya çıkar, zorla kendini tuvalete yetiştirirlerse de, kısa bir süre sonra karnının patladığını, bağırsakların dökülmek suretiyle ölüdüğü görülür. Manastır rahipleri olay yerine gelir, rahip'in feci şekilde ölümü için üzülürler, alıp gömerler. o günden itibaren Manastır kanunlarına sadık kalırlar.

Başka bir zamanda, Rahib'in biri, yemek sofrasında otururken, Mar Gabriyel namaz kılmadan önce, alır yer. Mar Gabriyel, "oğlum sofra kutlamadan önce yemeye başlamak doğru değil" şeklindeki ihtarına rağmen, rahip aldırış etmez. Mar Gabriyel, üzülür ve yaptı- büyük ve doğrudur" çünkü kurtarıcımız Mesih, bu ğı çirkin hareketten dolayı ağlar. Rahip şiddetli bir sancıya tutulur, karnı şişer, az sonra karnı patlar feci bir şekilde ölür. Bu durum karşısında manastır rahipleri hep toplanır, onları olsun, ölen rahibi olsun af etmelerini Mar Gabriyelden rica ederler.

Yine bir zaman, bir takım fakir ve konuklar manastıra gelirler, yemek zamanıdır, sofraya konulacak yemek azdır. Durum Mar Gabriyel'e duyurulur. Mar Gabriyel ise, "Yemek kutludur. Allahın bereketi içindedir", evvelâ konuklar yesin, yetmediği takdirde, Rahipler bugün de oruç tutsunlar, der. Rahipler reisin dediği gibi yaparlar. Hazır yemeyi konuklara yedirirler, az bir miktar Mar Gabriyel ile birlikte manastır rahipleri sofraya

otururlar, arta kalan yemeyi kutlayan Mar Gabriyel, şöyle konuşur, "sevgililerim, bugünkü yemeyiniz manastırda konuklayanlara yedirildi, arta kalan bu az miktarla yetinelim, güvendiğim Allah, bereketini içine kor, der. Ve az yemeyi kutlar, rahiplere azar azar dağıltılır. Rahipler büyük bir kanaatla yer, hepsi doyar ve yine bir miktar da artar. Olaya tanık olan Rahipler, Allaha şükür okurlar. Mar Gabriyel ise "bakınız sevgililerim, Allah aşkına fakirlere, konuklara yedirilenin mükafatı nekadar büyük ve doğrudur" çünkü kurtarıcımız Mesih, bu gibilerine kardeş çağırdı" der. Rahipler bir taraftan sevinir, diğer taraftan korku onları sarar. Artan ekmeği toplarlar, büyük bir sepet dolu olur. Bu mucize bütün çevreye yayılır. Hazır konuklar bu kutsal ekmekten birer parça bereket için alır, evlerine getirir. Ve Allaha hamd ve şükürler okurlar.

Başka bir zamanda Mar Gabriyel üç ölüyü de diriltiği tanıkların tanıklığiyle ispatlıdır. Tanıklar şunlardır:

1 — Hetek mıntıkasından İşo Sufnoyo

2 — Erzenli Yakup'dur.

Dirilttiği birinci ölü olayı, şöyle oldu: Haç Manastırı başkanı mümin ve pâk ruhlu bir insandı. Hayatta iken Mar Gabriyel ile şart koşarlar, "hangimiz önce ölürse, diğerimizcenaze merasiminde bulunur" derler. Bir zaman sonra Haç Manastırı reisi hastalanır, hastalığın gittikçe ciddiyetini muhafaza ettiğini gören Rahip ölümünü hisseder.Mar Gabriyel ile bağlanan şarta göre, hayatta iken birbirini görmek ve öldükten sonra cenazesini gömmek üzere, Mar Gabriyel'e haber salar. Fakat Mar Gabriyel yetişmeden önce Rahip ölür. Rahipler Reisin tavsiyesi üzerine Mar Gabriyel'in gelmesine kadar, cenazeyi gömmezler, muvakkat olarak mezarlığın kubbesi içinde morga kaldırırlar. Mevsim kıştı. Kar hertarafı kaplamıştı, hiç bir kimse kısa bir mesafeye gitmek cesa-

retinde bulunamazdı. Mar Gabriyeli çağırmak için gelen kişiler manastıra zorluk içinde varabilirler. Mar Gabriyel'i sorarlar. Mar Gabriyel'in Cizrede olduğunu öğrenirler. Kar'ın çokluğu, sovuğun şiddetinden dolayı bir müddet manastırda kalırlar. Bir kaç gün sonra Mar Gabriyel'i çağırmaya giderler Mar Gabriyel, gelip Haç manastırına ulaşıncaya kadar, Rahib'in vefatından on dört gün kadar bir müddet geçer. Mar Gabriyel Manastıra ulaşır, rahipler tezahüratla karşılarlar, mabhara ve cenaze merasimiyle ilgili kitabı isteyen Mar Gabriyel, Rahiplerle beraber cenazenin bulunduğu yere gider, dostu olan Rahibin 14 günlük bir müddetten beri ölüdüğünü görür. Mar Gabriyel çok üzülür ve ağlar Allaha dua etmeye başlar, dualariyle de şöyle der, "Allahım, Sana yalvarıyorum, ölümünden dört gün geçtiği halde sevgili Laazarı dirilttiğin gibi, buanda bu dostumu da dirilt ki birbirimizle konuşalım" duasını bitiren Mar Gabriyel, mütevvefanın kolundan tutar, ve Allahın gücü ile ayaga kaldırır. Mütevaffa uykuda imiş gibi hemen ayağa kalkar, ve birlikte bir süre konuşup sohbetleşen iki dost rahip, mezarlıktan çıkar, manastıra gelirler. Bunu gören manastır sakinleri, Allaha şükürler okurlar. Ve Mar Gabriyel orada bir süre kalır. manastır reisi ve sakinleri tarafından tezahüratla uğurlandıktan sonra manastıra döner. Haç Manastırının Reisi ise, olaydan sonra 15 yıl daha yaşadıgı söylenir.

2 - Dirilen ikinci ölü olayı da şöyledir : Sigün köyünden bir dul kadının oğludur. Başka bir zamanda Mar Gabriyel, tilmizlerini beraberinde bulunduğu halde, çevre kiliselerini ziyaret eder. On hanelik olan Sigün köyüne ulaşırlar. Bu köy kilise ve ruhanilerden yoksundu. Mar Gabriyel ziyarete çıktığı zaman şehre veya köye henüz yetişmeden yarım mil kadar mesafede hayvanlardan iner, yaya gider. Köye ulaşınca, kendilerine yer hazırla-

mak için tilmizlerini gönderir. O köyde de dul bir kadın vardı, vaftiz olmadan oğlu ölür. Mar Gebriyel'in geliş haberini işiten dul kadın, ölen küçük oğlunu yatakta bırakır, ve koşarak onları karşılar, yanında konuklar, hayvanlarına yem verir, onları ağırladıktan sonra, oğlunun ölümünü bildirir. Mar Gabriyel ise, Cenaze bulunduğu evde konuklamamalarını sıkı uyartmalarına rağmen, kadının sevinçle onları karşılaması ve ağırlamasından utanarak başka bir eve gitmeği tilmizler uygun görmezler. Dul kadın acı acı inleyerek Mar Gabriyelden ricada bulunur, Mar Gabriyel ricasını kabul ederek, evine gider, Mabhara ve künnük ister. Hazırdakiler Mar Gabriyelin bu isteğinin, cenaze merasimi için olduğunu düşünürler. Mar Gabriyel buhurdanlığı tutuşturur, cenaze önünde diz çökerek, ellerini göğe açar, ağlayarak konuşmaya başlar: "Azizlerini dinleyen, korkanlarının arzusunu yerine getiren Rab Allah, Nain şehrindeki dul kadına ölen oğlunu bağışladığın gibi, bu anda bu dul için de bu çocuğu bağışla" duasını bitirir bitirmez, çocuk sağa sola teprenmeye başlar. Mar Gabriyel, çocuğun elini alır, Allahın gücüyle kalk demesi üzerine çocuk kalkar, ve annesine vererek şöyle der, "oğlun uyuyordu, uyandı al onu yedir"... Dul kadın çok sevinir bir tarafda da korku onu sarar, ve metanetini koruyarak, Abuna efendi, çocuk henüz vaftiz olmadı, bulunmuşken vaftizini yap" der. Mar Gabriyel memnuniyetle vaftizini yapar, kendi adı ile Gabriyel olarak adlandırılır.

Mar Gabriyel'in tilmizlerinden Teodoros, çocuk hakkındaki yazısında "Çocuk çok yıllar için yaşadığını, evlenip çocuk sahibi olduğunu, Allahın doğru yollarından sapmadığını, fakir ve kimsesiz kişilere yardım ettiğini, evinde konukları konukladığını, iyi meziyetleriyle bilinir bir isim yaptığını" bildirmektedir.

3 — Dirilttiği üçüncü ölü olayı da şöyledir: Midyat

çevresi Zaz ve Heşterek köyleri arasında düşen Ölin köyünden bir çocuktur. Mar Gabriyel bu köyde bulunduğu sırada, gece yarısı sayılı aileye mensup bir çocuk ölür. Sabahleyin Mar Gabriyel köyü terk edeceği sırada, ağlama sesi işitir. Ölü sahibi gelir, cenazenin kaldırılması için Mar Gabriyel'den rica ederler. Mar Gabriyel berabelerinde cenaze evine gider, cenazeyi öne getirtir, diz çöker ağlayarak Rab Allah'tan ister. Seyirciler ise, cenaze namazının okunmasiyle ilgili olduğunu anlarlar, Mar Gabriyel ise, her seferinde olduğu gibi cenaze önünde diz çöker, elini havaya açar ve Allahtan rica eder, Allah duasını işitir, ve ölüye ruhunu tekrar gönderir. Ölü dirilir, konuşur, ayağa kalkar. Toplum bu mücizenin önünde şaşa kalır, Allaha hamd okur. Dirilen genç ise, Mar Gabriyel'e bağlanır. hizmetini görür, ilerde seçilmiş mücize yaratan bir rahip olur. Vefat edince Aziz mütevaffaların mezarlığına gömülür.

Başka bir zamanda şöyle bir olay olur. "Mar Gabriyel taşçıları taş çıkartmak için dağa gönderir. Yemek sofrası yerine kullanmak üzere, uzunluğu 15, genişliği 7. ve kalınlığı üç karış büyüklükte bir taş yontulur. Bedtip (Dasken) köyünde hazırlanan bu taş, mancınıklarla (çekic) kaldırılır, öküz arabasiyle dört mil uzaklıktaki bir mesafeden Manastır yakınındaki yokuşa kadar kolaylıkla getirilir. Buradan itibaren araba çıkamaz olur. Mar Gabriyel'e duyurulur. Mar Gabriyel ile beraberindeki rahipler taşın büyüklügü ve ağırlığına güçleri yetersiz olduğunu görünce, Mar Gabriyel yüksek bir ses ile duası arasında şöyle bağırır. "İstisnasız, genci, ihtiyarı demeden bütün manastır sakinleri gelsin taşın getirilmesinde bize yardım etsin", der. Çağırısiyle birlikte manastırda bulunan diri ve ölüleri hep beraber toplanır yardıma koşarlar. Bu meyanda Mar Gabriyel dirilen geçmiş ölüleri sorar kucaklaşırlar. kimlersiniz diye sordu-

günda, biz Manastırı kurulalı, bugüne kadar manastırda hayatlarını geçiren mütevefta azizleriz, Allahın adiyle herkes gelsin bize yardım etsin çağrınıza uyarak yardım etmeye geldik dediler. Bunun üzerine Mar Gabriyel, başını açar, eteklerine kapanır, sizi rahatsız ettiğim için beni af ediniz diye özür diler. O esnada azizlerin mezarlığında iple bağlı deli adam çözüldüğünü ve aklı başında olduğunu gören rahipler: Kim seni çözdü? adam ise, aranızda mevcut olan, bulunduğum mezarlık içinden dirilen zatlar beni bağıntımdan çözdüler. Rahipler bu mucizeden dolayı Allaha şükürler okurlar. Mar Gabriyel ise, yerinize gidiniz ricasında bulunur. Allahın gücüyle büyük taş yuvarlana, yuvarlana manastıra kadar çıkar. Teodora Kubbesinin bitişiğindeki mutbağa yerleştirilir. Manastır hamurunun yoğurma yeri ile yemek sofrası yerine kullanılır. Taşın madeni sert granit ile bazılarınca beyaz parlak mermerden olduğu söylenir. Arabayı çeken öküzler ise o sırada ölür, ve öldükleri yerde gömülür.

Eski kitaplarda ise, Taşın taşınma olayını şu şekilde yazar: "Mar Gabriyel Bibliyografisine göre: Bedthep (Daskan) köyünden çıkarılan büyük ve ağır taşı, iki süt danası tarafından taşıttırılır. Manastır yakınına kadar getirilir, sonra mezardekiler dirilir manastır sakinleriyle beraber birleşerek taşı manastıra soktuklarını" bildirir.

Günün birinde, rahibin biri Mar Gabriyel'e manastırda kalmasını ister. Mar Gabriyel, manastırdan ayrılış sebebiyle reisi tarafından sakıncalı olup olmadığını sorar, olmadığı takdirde manastırda kalabileceğini bildirir. Rahip, bu soruşturmadan çekinerek, yalandan Reisimin emriyle geldim der. Manastır'a hemen kabul olunur. Kısa bir süre sonra Yeni Rahip şiddetli bir hastalığa yakalanır, dili tutulur. Son nefeste sürüncemede kalır. Rahiplerin örf ve adetinde ise, böyle ağır duruma

düşen kişilerin fazla istirap duymamaları için, İncili mabharayı getirir. rahata kavuşması için dua ederler. Bu duadan sonra ya ölür veyahut dirilirdi. Yedi gün yedi gece 150 rahip hastanın baş ucunda bu duayı tekrarladıkları halde durumu degişmez. Mar Gabriyel'e haber verilir. Mar Gabriyel dua ettigi sırada, Rahibin Eski Reisi tarafından tutuklu olduğu ona ilham gelir. Mar Gabriyel, Eski Reisine adam yollıyalım ki, onu af etsin, Rahip bunu duyunca evet doğrudur, Reisim tarafından tutukluyum, der ve lisanı açılır. Bunun yanı sıra gözlerinin karardığı, ellerinin kuruduğu görülür. Rahiplerden biri, muvakkat bir müddet için bu tutukluluğu birimiz üzerine alsın, hasta bu bağdan kurtulmuş olsun. sonra Reisinden gider af istenir. Aday adındaki Rahiblerden biri, bu cezayı üzerine almak için. hastanın yanı sıra diz çöker, "Allahın emriyle, Mar Gabriyel ve hazır kardeş Rahiplerin tanıklık ve kefaletiyle, bu can ve ruh üzerine bulunan tutlukluğunu üzerime alıyorum" der. Ve hemen sonra hasta vefat eder. Durumu için çok üzülen rahipler, manastır kanununa boyun eğmeyen ve yöneticinin emrini yerine getirmiyenlerin nekadar ceza çekeceklerini öğrendiler. Cenaze namazından sonra gömerler. Kefil tutuklu olan Rahip Aday ise, vakit geçirmeden Rahibin geldiği manastıra gider, Mar Gabriyel'in ve Rahiplerin selamlarını manastır başkanına iletir, ve Rahibin başından olup bitenleri anlatır. Manastır Başkanı yaptığı fedakârlıktan dolayı ona teşekkür eder, ve tutukluktan af eder. Rahip tekrar manastıra döner.

Mar Gabriyel'in sıfat ve faziletinin az olsa dahi bunları yazmaktaki maksad, Sayın okuyucular, bundan örnek almalarıdır. Buraya geçirdiklerimiz. sıfatlarının bir damlası kadar olamaz. Mucizeleri sayısızdır, bıraktığı iyi söhretler ebedidir.

Mar Gabriyel'in ihtiyarlaması, ölümüne işaret edi-

yordu. Vefat günlerine az kaldığını Allah ona ilham etti. Bunun üzerine Manastır sakinlerini toplar, yeteri kadar irşad eder, ve irşatlarında da Allahın yolundan sapmamaları için defalarca hatırlatır. Bu kitapta kayıtları geçmeyen yeteri kadar onlara düzeni koruma ile ilgili kanunlar yazar, verir.

Hastalandığı sırada ikinci defa manastır sakinlerini toplar. Elini onlara açarak: "İşte Allahım, bana verdiğin bu emanetini sana teslim ediyorum", dedikten sonra onları kutlar, canını teslim eder.

O sırada bütün manastır mis kokusunu andıran bir koku ile hoşlanır. Göklü meleklerin tezahüratiyle Mar Gabriyel'in pak ruhu havalandığı herkes tarafından görülür.

Aziz'in vefat haberi kısa bir süre içinde bütün çevreyi kaplamıştı. Çok sayıda Ruhani ve halkdan cenaze merasimine iştirak etmek üzere Manastıra akın ederler. Gelenler, Turabidin çevre halkından başka, Mezopotamyanın en uzak şehir ve kasabalarından. ve çevrenin 243 köyü halkı olmak üzere toplum adedi, 14 bin 540 sivil, 2700 Papas, rahip ve Diyakos, bunların başında da on adet Episkopos bulunuyordu. Hazır bulunan Episkoposların kimlikleri şunlardır:

Mar İyevennis Diyarbakır, İğnatiyos Mayfarkin, Grigoriyos Erzun, Baseliyos Cizre, Fulukrafos Arabistan, Diyoskoros Şigur ve Habur, Vafifaniyos Nusaybin. Sisyanos Dara, Yuhanna Kefertüt, Yakup Savur'ın mepropolidir.

Vefat tarihi ise, 23 Aralık 668 tarihine raslamaktadır. Bu yılda manastırın mezarlığı temizlenirken, içlerinde 840 kafatası çıkarılır. Büyük ve şahika içinde yedi günlük bir cenaze merasimi kılındıktan sonra, sekizinci günde özel mezarlığına verilmiştir. Bu sırada bir ayın yönetilir, açlık ve susuzluk içinde kalan halka manevi

komanya verilirken, çok kalabalık ve izdiham yüzünden 10 yaşındaki bir çocuk ayakta basılır. Ayin yöneticileri genci alır Mar Gabriyel'in markudına koyarlar, ruhanilerin müşterek dualariyle Allahtan basılan çocuğun dirilmesini isterler. Namaz sonucunda birdenbire çocuk gözlerini açar ve ayağa kalkar. Gören toplum, sevinerek Allaha hamd ve şükürler okur. Dirilen çocuk ise Diyakos olduğu için. Ayin mânevi kumanyasını elleri üzerine taşıyarak mabet kapısına gelir, böylelikle kahinler, toplumu manevi kumanyayla gıdalandırırlar.

Basılan ve dua ile dirilen Diyakos ise, Hapsinas köyü ileri gelenlerinden Mundar oğludur, adı da Şemun'dur. Şemun bundan sonra manastırdan ayrılmaz, eğitim görür, rahip olur, sonra Episkoposluğa kadar yükselir, Harran çevresine atanır. (Bunun hakkında gelecek bölümlerde de bahsedeceğiz).

Büyük toplum, herşey bittikten sonra, Allaha şükürler okumakla dağılır.

Mar Gabriyelin kısa biyografisi de şöyledir:

74 yıl yaşadı. Bunlardan 15 yaşında Rahipliğe. 20 yaşında incili Diyakosluğa, 39 yaşında Manastır yönetmenliğine, ve rahiplerine başkanlığına, 45 yaşında Kahin Rahiplige, 60 yaşında Manastır ve çevre Episkoposlugına atanır, liyakat la bu görevlerini yerine getiren Mar Gabriyel, 14 yıl yedi ay ve 23 gün bir süre Episkoposlık makamını korumuştur.

Tazizi için kararlaştırılan üç bayramında şu tarihler'e raslar:

1 — 23 Aralıkta'ki, vefat bayramıdır.

2 - Yeni pazarda bir mücize hatırasıdır.

3 — 31 Ağustos'da, veba afetinin çevreden yok edildiğinin hatırasıdır.

KİTABIN İKİNCİ YARISI

M. S. 668'den 1049 tarihine kadar sürer.
13. Bölümden ibarettir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İslâm ordusu'nun Mezopotamya'yı işgali ve Turabidin Episkoposu Mar İliya

M. S. Yedinci asrın başlangıcında Rum ve Pers krallığı arasında vuku bulan çarpışma hergün için daha çok ciddiyetini koruyordu. Bazen rum ordusu Mezopotamya'ya hakim olur, bazen de Persler'in hakim duruma geçen ordusu, diger ordunun koruduğu yerleri yakıp yıkar, çevre sakinlerini de süründürür. Halkın çogunu teşkil eden Süryaniler Mezopotamyada iki ordu arasında ezilir, malları yağma olur. Süryaniler bu cefadan kurtulma çaresini Mezopotamya kapılarını İslâm ordusuna açmakta bulurlar. M. S. 640 yılında İslâm ordusunun başında Hz. Ömer oldugu halde, çarpışmaya meydan bırakmadan Mezopotamyaya girer, ve hakim duruma girdiğinden itibaren, Süryaniler solugunu alabilirler. Böylelikle Rum ve Perslerin zulüm ve çapulculugundan kurtarabilimişlerdir.

Mar Gabriyel'den sonra, Deyr-ul-umur manastırı olsun, Tur Abidin olsun Episkoposluk yönetmenliğinde Mar Eliye'yi görüyoruz. M. S. 668-698. Bu ise biyografisinden

kim oldugu bilinir. Mar Thedote Rahip iken, beraberinde Mar Şemun Manastırına gelirler. Turabidin çevresi başkanı geliş haberini duyar, ondan kutlanmayı ister. Fakat Aziz Rahip buna mani olur. Ancak Manastır başkanı Mar İliye ile manastır rahiplerin arabuluculuğule teklifi kabul eder. Nuseybin yakınında vuku bulan çarpışma sırasında aldığı yaralardan dolayı çadırda yatan baş kumandanı ziyaret eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Turabidinli MAR AHAY
M. S. 698

Mar İliyeden sonra, Turabidin Episkoposlığına Mar Ahay atanır. M. S. 698. Ayni yılda 15 Ağustosda Aziz Mar Theodote vefat eder. Bu sırada Patrik Mar Yulyene, Daralı Mar Gabriyel, Diyarbakır'ın Mar Matta, Mardinin Mar Serkis, Turabdinin Mar Ahay ile Mayfarkin'in Episkoposu Mar İliye'nin cenaze merasiminde hazır bulunurlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Turabidin Metropolidi Mar Yuhanna
M. S. 719-730

Basibrin köyünde dogmuş, Fatrik ailesindendir. Deyr-ul-umur'da ögretim ve eğitim görmüş olan Mar Yuhanna, Manastır başkanlığına atanır. 719'da. Daha sonra Turabidın Episkoposlığına takdis edilir. M. S. 730 da vefat eder. Cenaze merasiminde Mar Şemun Zeyte'de hazır bulunur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Turabidin Episkoposu Mar Laazar
730-744

Mar Laazar da Deyr-ul-umur Manastırında eğitim gören elemanlardandır. Manastır başkanı Mar Yuhannanın vefatı üzerine yapılan seçimde Mar Laazar Metropolitliğe geçer. Bu atamadan hoşlanmayan halktan bir parti, buna karşı koyuyorsada, Patrik 3 üncü Mar Athanasiyos'ın emri üzerine Mar Şamun Zeyte ile birlikte üç Metropolik refakatinde Abraşiye makamına götürülür. Çevre halkı tarafından kabul olunur, fakat Binkelbe köyü halkı karşı koyar. Allah tarafından köy muhtarına bir derbe indirilir, feci bir şekilde ölür. Köy halkı yaptığına pişman olur. Bu sırada Mar Şemun Zeyte Haziran ayı başında 634 yılında manastırda vefat eder. Mar Şemun Zeytenin Manastırda geçirdigi süre..üç yıl üç aydır.

M. S. 736 yılında Mar Laazar, Kırklar manastırındaki kongresinde bulunmak üzere Patrik Athanasiyos ile Haran Episkoposu Tomaya refaket eder. Kilise kanunlarında değişiklik ve tadilat yapımında fazla gayret sarf eder. Hayatiyle ilgili daha fazla bilgi edinemedigimizden dolayı, vefat tarihine rastlanmamıştır. Onun için Deyr-ul-umur manastırında en çok yardımı dokunan yönetmenliğiyle manastırı en yüksek zirveye çıkaran, yanı sıra da Turabdin çevre Episkoposluğunu deruhte eden Mar Şemun Zeyte'nin bibliyografisiyle hayat klasiğine geçmek yerinde olur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Mar Şemun Zeyte biyografisiyle kasigi

Turabidin çevresinde bulunan Hapisnas köyünde dogda. Babasının adı Mundar'dır. Şemun okuma çagına gelince. babası tarafından köy kilise okuluna verilir. uzun bir süre içinde sosyal bir bilgiye sahip olur. On yaşını ikmal eden Şamun, yine babası tarafından .Kartminli Mar Şemun (Deyr-ul-umur) manastırına getirilir. Rahiplere teslim eder, zira çagın kanununda, doğan erkek çocuk on yaşına bastığı sırada, Manastırda eğitim görmesini lüzumlu kılar, arzu edildiği takdirde rahipliğe veya papazlıga girer, şeklinde tasarı, ön görüyordu. Mar Şemun Deyr-ul-umur manastırına getirildiği zaman, Mar Gabriyel'in vefatına rastlar. Ve cenaze merasiminin sekizinci gününde yönetilen Ayin esnasında basılır, ölür. fakat kahinlar tarafından Şemunun cenazesini alır. Mar Gabriyel'in Merkadine korlar, duaya başlarlar, duaları sonunda, çocuk dirilir, ayağa kalkar,, toplumu manevi kumanyaya gıdalandırmak için de kutsal kurbanı kolları üzerine taşır, öglelikle halk bereket, alır dağılır.

Şemun bundan sonra manastırdan ayrılmaz olur. manastır kolejinin üç bölümünü en yüksek puvanla bitiren Şemun, Rahipliğe girer, evvelâ kolejde öğretim üyeligine, daha sonra kolej müdürlüğüne atanır. Zekâsı tevazuu, çalışkanlığı ile ün salmış Şemun, kısa bir süre içinde Pers kralı Şabur tarafından inşa edilen eski Şirvan kasabasının bitişiğindeki manastır müdürlüğüne de atanır. Manastır rahip ve sakinlerini güzel bir eğitimle yöneten Şemun,, Allaha olan bağlılığı ve inancından dolayı hıstalara şifa verme kerametine de sahip olur.

Bir zamanda, Rum ve Persler arasındaki muahede (baglantı) bozulunca, Persler çevreyi sarar. Turabdin

köylerini yağma eder. Hapsinas köyünü yakıp yıkar. Halkın çoğunu tutuklar, işkence verirler. Tutuklananlar arasında Şemun'ın yegeni Davud, ve ihtiyar Keşiş Binyamin'in kardeş oğlu Davut da vardı. Pers ordusu tutuklugunda esirleri bulunduğu halde Şirvan kasabasına ulaşırlar. Burada Pers kumandanı Şehribraz hastalanarak ölümle çarpışır hale düşer. Manastır müdürü Mar Şemuna getirilir, başına okur, şifa bulur. Kumandan o anda Allaha iman eder. Ve Mar Şemuna teşekkür eder bunun mükafatı da, sürdüğü halkın tümünü serbest bırakır. Fakat çok sevdiği küçük Davud'u Mar Şemunun hatırası için yanında bırakır. Çocuk hizmetini görür, ve gittigi yere beraberinde gider.

Günün birinde Kumandan hizmetçilerini beraberine alarak süretiyle hayvan avına çıkarlar. Hasankeyif dağlarında Dimitriyos tarafından inşa edilen Heytem kalesine ulaşırlar. Yüksek bir dağın ormanlığında bir avı takip ederler, fakat av eski yıkıntının bir magarasına girer. Kumandan küçük Davud'u avın peşini bırakmaması için sıkıştırır. Davut hayvanın arkasından magaraya girer, içerde gayet güzel ve içi altın ve antika dolu ufak ikinci bir mağara görür. Bunların karşısında biraz düşünür, sonra onları toprakla örter, hayvanı yakalayıp kumandana teslim eder. Bunu bir müddet kapalı bırakır, sonra dönüşünde dayısı Mar Şemun'a söyler.

Tarihten az sonra, Pers Kumandanı Şehribraz, Altın, gümüş vesair hediyeleri Davud'a verir ve dayısı Şemun yanına yollar. Davud dayısı yanında kalmaktan memnun kalır, ona Tilmiz (Mürid) olur. Zamanla sosyal ilimle mücehhez olan Davut, zekâ ve çalışkanlığı ile dayısının ve bütün manastır rahiplerinin teveccühünü kazanır, arasıra da, kimsenin haberi olmadan hazinenin bulunduğu mağaraya gider, altın ve gümüşler getirir, dayısına verir. Dayısı da bir kısmını fakirlere dağıtır, bir

kısmı ile de manastır sakinlerinin ihtiyacını görür. Bu para ile de manastır için yeteri kadar köy. bahçe, bag. değirmen, dükkân, sulu ve susuz tarla gibi vakıflar alır ve Deyr-ul-umur manastırı vakfına ekler. Bunlardan gelen hasılat ile Persler tarafından Deyr-ul-umur'un yıkılan yerlerini de yeniletir, inşa eder. Daha sonra yöettigi manastırın mazraasını satın alır, ve içinde on iki bin adet Zeytin fidanı diker. Etrafına sur çeker, sur'un etrafını da diken ve örgülü tellerle çevirir. Ona bakacak ameleler tutar, beş yıl içinde mahsul verecek hale gelir. Hergün için hasılatı bir kat daha artan Zeytinler, bunun geliriyle Turabidin çevre kiliselerinin akar yakıtı sağlanır. Bunun yanı sıra, manastırın sakinleri Zeytinleri toplar, manastıra getirir, Mar Şemun'nın öğrettiği mükemmel ustalıkla yağını çıkarırlar. Bu Zeytinlik mazraası her tarafta nam kazanır, ve çevrenin en büyük mazraası bilinir, bunun hasilatiyle çevre manastır ve kiliseleri uzun bir müddet ayakta kalabilmiştir. Bundan dolayı Mar Şemun'a ayrıyeten Zeytin lâkabı da takılmıştır. Şimdiye kadar "Mar Şamun Zeyte" denilir.

Tarihten on yıl sonra, Şaul manastırının bitişiğindeki hasta bir adam getirilir, hastanın adı Arbuba'dır. Hastayı getirenler. Zeytinliğe yaklaşacakları sırada, hastalık onu çok sıkıştırır, soluğunu almak için bir taşa dayandırılır. Yanlarından biri Mar Şemun'a koşar haber verir. Mar Şemun kulesinden iner, hastaya gelir. Hastanın acı durumunu gören Şemun onu çok ağır bulur ve onun için dua eder. Duasını bitiren Mar Şemun elindeki bastonunu büyük bir çakıl taşına vurur. Çakıl taşından gayet berrak su fışkırır, O sudan alır, hastaya sürer, ve o su ile yüzünü başını yıkar, hemen sonra sanki hasta değilmiş gibi ayağa kalkar, şifa bulur. Şifa bulan adam, Mar Şemun önünde diz çöker, ayaklarını öper ve teşekkür eder. Manastır rahipleri toplanır, ara-

larında kararlaştırılır. Su fışkıran taşın üzerine küçük bir kilise inşa ederler. Çok mücizelerin kaynağı olan kiliseye ne maksatla içine girmişse muhakkak istegine kavuşmuştur. O kilise bugüne kadar Mar Şemun Kilisesi olarak adlandırılmış ve bilinmiştir.

Az bir zaman sonra. Mar Şemun kulesinden çıkar, hudut şehri olan Nuseybine gider. Nuseybin amiri tarafından kabul olunur, ağırlanır ve ona fazla kıymet verir. Çünkü Mar Şemun beraberinde getirdigi çok kıymetli hediyelerle Feyruz adındaki Emiri agırlar, bunun için Mar Şemun Feyruzun yanında büyük imtiyaz sahibi olur. Büyükleri arasında en başta söz hakkı Mar Şemuna tanınır, bundan dolayı Mar Şemun Emir nezdinde en yakınlarından sayılır. Mar Şemun. Nuseybin harabelerinde kilise inşa etmek için Emirden müsaade ister. evvelâ Nuseybinin doğu kapısındaki bulunan yıkıntı yerini satın alır, bu yıkıntı yerde çok güzel bir manastır vardır, bu manastırı kıymetli süslerler süsler, motiflerle donatır, en güzel bir manastır şeklini alır. Çevresinde zahitler için büyük ve yüksek bir kule inşa eder. Güneyinde ise gelip geçen konuk ve tüccarlar için büyük vegüzel bir otel inşa eder. Bu manastır için ayrıca beş değirmen taşı ağaçlariyle dolu üç bahçe, ve şehrin dogu yönünde büyük sayıda arazi ve Nuseybinde şehit düşen Fabruniyenin manastırı harabesini satın alan Mar Şemun, bu harebede de Meryem ana ismiyle çok güzel ve motifli bir kilise inşa eder.

Mar Şemun bununla yetinmiyerek. Nuseybinde çok sayıda kilise ve manastır inşa etmek ister. Nuseybin Emirinden bir masaj alır kıymetli hediyelerle beraber Arap İslâmların Kralına getirir. Kral Mar Şemun'u sevinçle kabul eder, onu kralların üniforması ve birinci derecedeki nişanlarla ağırlar. Ayrıca da, Süryanilerin örf ve adetlerinde hür kalmaları, ibadethanelerinin ko-

...manları ve Mar Şemun heryerde hükümet makamla... ...tarafından ağırlanmasını içine alan imza ve mühür... ile tasdikli bir ferman Mar Şemuna verir. Bu ferman kı... ...a bir sürede hertarafa duyurulur. Mar Şemun gittiği... ...erde tezahüratla karşılanır. Evvelâ Rab nimetinin yü... ...zünde bulunması, ikincisi ise, Kralın fermanı sayesinden... ...dir.

Çalışkanlığını ve yapıcılığını gören çevre Süryani... ...ler, altın, gümüş ve hediyelerini bir kat daha artıra... ...rak Mar Şemuna verirler. Mar Şemun de bu hediyelerle faaliyetleri çoğaltır, fakirleri geçindirir.

Mar Şemun İslâm Kralının ziyaretinden avdetiyle, vakit geçirmeden şehrin doğu kapısındaki Mar Fabyuniyenn manastırı yıkıntısında Mar Thedoros adına büyük bir kilise inşa eder. Fakat bu kilisenin inşaatı bir müddet geçikir, sebebi ise, Nasturilerin papazları tarafından halka sıkı tenbih edilir. Hiç bir süretle ücretli, ücretsiz kimse çalışmaya gidemez. Bu durum karşısında Mar Şemun çalıştırmaya işçi bulamaz o yüzden inşaat geçikir. Mar Semun İnhilli Lazar oğlu Gevergiye gider. Gevergi ise, bütün Turabidin çevresi başkanı idi. Mar Şemun ziyaretinin sebebini de şöyle açıklar: "kilise inşaası için ücretle amele bulamıyorum. çünkü Nasturi papazları buna engel oldular. Çevreye emir et ki bana yardımcı olsunlar. Gevergi bu isteye pek kıymet vermedi. Çünkü Doğu manastırlarındaki azizlere pek güveni yoktu. Çünkü burada Rumların içinde yetişti, onların örf adetlerine çok bağlıydı. O sırada ağzı arkasına dönmüş bir hasta kadını Mar Şemun'e getirirler. Mar Şemun kaşına okur ve hemen sonra normala döner, bunu gören Gevergi, Mar Şemun'u çok ağırlar gözünde Melek şeklini alır, hemen bütün çevreye bir mektup yazar, mektubunda, ücretli ücretsiz herkes Mar Şemun'a yardımcı olmasını sıkı sıkı tenbih eder. Hemen sonra 300 amele toplanır, M. S. 707

yılında gayet motifli bir kilise olarak inşaatı biter Güzelliğinden ötürü herkes namaz kılmak için kiliseye akın eder. Kilise cemaatçe en zengin kiliselerden biri olur. Mar Şemun ile beraber Patrik Mar Yulyene yeni kilise ile iki kiliseyi daha takdis ederler. Bu kilise gelirlerinden de konukların ve fakirlerin ihtiyacı karşılanırdı. Mar Şemun Kralın olsun, İslâm büyüklerinin olsun daha ziyade tevecchülerini kazanmak için, yeni kilisenin bitişiginde büyük ve motifli bir cami inşa eder. Her türlü süslerle süsler. Müezzin ve hocaların maaşlarını da öder. Bitişiginde bir okul yaptırır. Bu yüzden Kral ve İslâm büyükleri tarafından sevilir, tutulur ve böyle sevap yolda harcamak için de ona para ve hediyeler verilirdi. Meryem ana ve Mar Februniye manastırlarını yeniden onarır, buraya Rahibeler yerleştirir. Yönetmenlik için de bazı kanunlar koy, bu kanunların başında "Allah korkusu" tasarısını ön görür. Yeni kilisenin batı güneyinde Mar Dimet adına bir kilise daha inşa eder. ve inşa ettiği üç manastır içinde dükkân, ev. değirmen gibi vakfiyeleri alır, bunlarla ihtiyacları karşılanır. Büyük Mar Teodoros kilisesi degirmeni için de çok büyük bir ev inşa eder. Degirmen etrafını surla çevirir, ve şehir bedeni seviyesinde yüksek bir kule, içinde şehre girecek bir kapı açar. Bu büyük değirmene Mar Şemun Zeytenin değirmeni olarak bugüne kadar bilinir. Bu büyük degirmeni de Deyr-el-umur manastırı vakfına ekler. Hamamlar satın alarak, inşa ettiği Mar Elişo manastırı vakfiyesinde yazar. Ve kararında ise, gerek bu manastırlardan ve gerekse Mar Teodoros kilisesi vakfından artanı, Mar Gabriyel manastır vakfına eklenir, diye yazar ve Patrik Yulyenenin onaylamasiyle manastır sakinlerine iletilir. Bu inşa edilen konaklar, Deyr-ul-umur için büyük bir yardım kaynağı olmuşlardır. Mar Şemun böylelikle manastırı maddi ve manevi yönden süslemiş ve değerlendirmiştir.

Mar Şemun'un adı her tarafa yayılınca, kötü insanların kıskançlığından dolayı ona bir kötülükte bulunacakları düşünülür. Bunun için Manastır başkanları Patrik Mar Yulyanos yönetmeliğinde toplanırlar, Mar Şemun'un Episkoposlığa atanmasını kararlaştırırlar. Mar Şemun'un bundan haberi olmaz. O sırada Gufne oğlu Episkofos Eliye vefat eder, yerine başkasının atanması istenir. Patrik Mar Yulyenenin yetişkini ve Mar Şemun'un dostu olan Mar Theodote gelir, Mar Şemun'un Episkiposluğu için Patriğe söyler. Patrik ise, durumu Episkoposlara duyurur. Ekiskoposluğu için Patriğe söyler. Parik ise, durumu Episkoposlara duyurur, Ekiskoposlar oybirliğiyle teklifi uygun karşılarlar. Çünkü Mar Theodote'nin teklifi özel bir gaye için değil, fakat genel kilise menfaati içindi. Yüksek Senato adına Patrik, Mar Şemun'a mektup yazar, mektubunda gecikmeksizin yanına gelmesini ister. Mar Şemun Patriğin mektubu üzerine, İbadethaneye girer, namaz kılar ve sonra Patrik huzuruna çıkar. Patrik, Yüksek Senato'nun Episkoposluğile ilgili kararı ona anlatır. Mar Şemun evvelâ tereddüt etmişsede, sonra kararlarına uyar. Senato başkan ve üyeleri Mar Şemun'u kutlar, ve ziyadesiyle sevinir. Mar Şemun Haziran ayı başında Pantikusti pazarında M.S. 700 yılında Patrik Mar Yulyene tarafından Episkoposlığa takdis edilir. Bu takdis için bütün kilise ve toplum sevinir.

Görülen lüzum ve Mar Şemun'un isteği üzerine Patrik Mar Şemun'a izin verir, gider çevresine bağlı kilise ve manastırları ziyaret eder. İnşa ettiği ibadethanelerin vakıf işlerini görür, bu ziyaretinde kaldığı süre içinde, yerine vekil olarak Aziz Yubinyanos'u atar. Mar Yubinyanos, ibadet ve mutevazı ile bilinen kendini Allahın hizmetini görmeye yöneten Mar Elişo manastırında yerleşen bir rahiptir. Mar Şemun ziyaretleri, evvelâ Fınık kalesin-

deki manastırından başlar, sonra Deyr ul umur, doğduğu yer Hapısnas köyü, ve bütün Turabidin çevresi, daha sonra Patrik hazretlerini ziyaret eder. Bu ziyarette Patrik ziyadesiyle sevinir, ve bir müddet Patrik onu yanında tutar. Bundan sonra Patrik bütün çevreye haber yollar, çevrenin ileri gelenleri ruhanilerle beraber gelir, Mar Şemun'u büyük bir tezahürat içinde çevreyi gezdirirler, gittiği yerde halk tarafından çok ağırlanır. Harrana girmeden önce, üç mil uzaklığındaki bir mesafeye kadar, büyüğü küçüğü demeden bütün Haran halkı ruhanileriyle beraber Mar Şemun'u karşılamaya çıkarlar. Ve huzur içinde burada Episkoposlık makamını korumuştur. Yönetmenliği ve zekâsı ile ün salmış Mar Şemun, çalışkanlığiyle çevresi diğer çevreler arasında ilerleme bakımından sırada gelir. Bundan ötürü bütün çevre halkı ona bağlanır ve diğer Episkoposlara iyi bir örnek olur. herhangi bir çevreye Episkopos atamaya lüzum hasıl olursa. Mar Şemun benzerini alacak diye behemahâl Deyr ul umur rahiplerinden olmayı tercih edilirdi.

Mar Şemun yalnız merkezi Haranda degil bütün çevre yerleri Urfa merkez ve bağlı köyleri halkı tarafından da ağırlanır ve sevilirdi. Çünkü bütün zamanlarını onları ziyaret etmek, dağlardaki manastır ve kiliseleri kontrol etmekle değerlendirir. ihtiyaçlarını gördüğünde yanından v ekendi malından karşılardı. Mar Şemun servet biriktirmeyi sevmez eline her geçeni, fakirlere dağıtır, ibadethanelere harcardı. Bunun için her gün daha fazla toplumu kendisine bağlardı. Mar Şemun yapıcılığından başka da, Allah'ı tanımıyan Putperestlerle Yehudileri de irşad eder, ve çekici telkinleriyle imana getirir, onları vaftiz eder, hristiyanlığı onlara kabul ettirirdi. Şöyleki, haran ve bütün çevredeki Yahudilerin tümü hristiyanlaştırmıştı. Onlara hristiyanlığiyle ilgili kural ve kanunları öğretmiş, bilhassa oruç ve namaz. sevgi ve merha-

Cuma, Pazar, Cuma ve Çarşamba günlerine kanunun emir ettiği hürmeti göstermek şeklindeki zaruretlerine sadık kalmalarını sağlardı. Onlar ise dediklerini kabul eder ve yerine getirirlerdi.

M.S. 726 yılında, Malazgirt'de Ermeni Süryani müşterek toplanan kongresinde Mar Şemun Süryani toplumu temsilcisi olarak hazır bulunur. Bu kongrede, iki cemaat arasındaki fikir ayrılığını çözüp, birliğe ve beraberlige varış sonucunu kararlaştırırdı. Kongre esnasında da herkesin gördüğü bir şekilde Mar Şemun tarafından bazı mucizeler görünmüştür. Kongrenin kararları arasında Mar Şemun'nn, Azizlerin siciline girmesinin uygun olacagı kararlaştırıldı.

Netice olarak, Mar Şemun Mahir bir mühendis gibi, yöneticiligi müddetince ona bağlı çevre halkı ve ibadethaneleri, hiç bir ayrılığa meydan bırakmadan yönetmiştir. Mar Şemun'un yönetme programında, daima Pantikosti pazarına kadar Haran olan makamında kalır, ondan sonra Deyrulumur ve içinde kulesi bulunan manastırları ziyaret etmeyi ön görüyordu. Bu ziyaretleriyle, vakfiyelerini tetkik eder, ve ihtiyaçlarını karşılardı.

Harandan Deyrulumur manastırına ikinci gelişinde Turabidin ve manastır Episkoposu Mar Yuhanna'nın ölümüne tesadüf eder. Yerine manastır rahiplerinden Mar Eliazar atanır. Mar Şemun ile birlikte üç episkoposa Patrik tarafından bir mektup gelir. Bildiride yeni atanan Episkopos Eliazarı çevrede gezdirilmeleri için ön görüyordu. Çünkü çevre halkından bir kısmı yeni episkoposu tanımamağa azimliydi. Episkoposlarla beraber giden yeni episkopos, Hasankiyfeye kadar gider, ve gittiği yerde tezahüratla karşılanırı. Hasankeyften Ese köyüne gelen Episkoposlar, Ese köylüleri karşılamayarak köye girmemelerini ihtarda bulunurlar, girmeye israr edildiği takdirde zor kullanmak suretiyle Episkoposları

köyden çıkaracaklarını kararlı olduklarını, babet yolar-lar. Episkoposlar ise,ilâhi ayini yönetmeden köyü ter et-miyeceklerini gelen kişilere söylerler. Bunun üzerine kö-tü ruhlular, episkoposlara hücum ederek, acı acı sözler-le tahkir ederler ve onları köy dışı ederler. Episkoposlar köyün dışındaki ufak bir manastırda sığınmak isterler-se de, köylüler oradanda onları kovarlar. Bu kötü karşı-laşmalarına rağmen Mar Şemun onları gücendirecek bir laf bile söylemedi. Ancak köy altındaki vadinin içinde bulunan kiliseye girer yalnız duasını yapar. Duasında, "Yarab bunların ettikleri karşılığı hükmü sana terk edi-yoruz", der.

Allah, Meleğini gönderir, köy muhtarına indirdiği darbede acı bir şekilde ölür, diğer elebaşılıları da muh-telif cefalara maruz kalırlar. Durumdan çok korkan köy sakinleri beraberinde aldıkları Rahip, keşişleri ve ileri gelenlerile episkoposlara giderler, Mar Şemun ayağa ka-panırlar, ağlayarak özür dilerler. Mar Şemun ise iş işten geçti, çünkü çıkan kurşun bir daha yerine dönmez, olan oldu. Fakat tövbe ediniz, bir daha da ruhanilerle ugraş-mayınız der. Şemun ile Episkoposlar Deyrulumur manas-tırına dönmek üzere oradan ayrılırlar. Ayrılmalarından kısa süre sonra, Allah Betkelbe ve Ese köylerini ateş ve taş yağmuruna tutturur, aralarında nadir kurtulanlar-dan madâ hepsi helâk olur.

Episkoposlar, Deyrulumur manastırına varırlar, kut-sal yerlerden kutlanırlar. Kısa bir süre istirahat ettikten sonra, Şirven bitişiğindeki manastıra giderler. Oradan Şigur dağına giderler, çevredeki kilise ve manastırları zi-yaret ederler. Daha sonra Nusaybine gelirler. Mar Şemun tarafından inşa olunan kilise ve manastırları kontrol e-derler. Bu şekilde bütün çevre ziyaretlerini muvaffakiyet-le bitirirler.

Mar Şemun makamı olan Harana döner, yanına Enhil köyü muhtarı olan Gebriyel gelir, Mar Şemun'dan rica ederek. Ese köyünde kovulduğunuz zaman bende kovanlarla beraberdim, o sırada köy halkına lânet okuyunca ben de o lânete ortaklandım. O lânetten kurtulmak için lütfen beni af et, der. Mar Şemun, "Ben olalı bu güne kadar kimseye lânet okumadım ve okumam. Köylülerin maruz kaldıkları acı durumu ise, Kahinlere karşı acı hareketlerinin bir neticesidir, Allah onları cezalandırdı", dedi. Mar Şemun'un bu konuşmasını işiten toplum, metanetine, tevazuuna hayran kalırlar.

Başka bir kimse, Eskiye kalesi namı diğeri Asyat kalesinden (Cehennemderesi çevresinde) şeytan tarafından iğfal edilir, komşusu İbrahim adındaki İbrahimden 300 gümüş para çalar, İbrahimin çok ricasına rağmen inkâr eder. bir netice alamayınca Mar Şemun yanına gelir, olayı kendisine anlatır. Mar Şemun hırsızı çağırır, yeteri kadar irşad eder, fakat bir netice alamaz. Paradan 100 gümüşünü hırsıza kalması para sahibine kabul ettirdiği halde, hırsız yine yeminle inkâr eder. Mar Şemun üç gün sonraya erteler, ve üç gün sonra manastıra gelmelerini emir eder. Üç gün sonra ikisi manastıra gider, yine Mar Şemun hırsıza telkinde bulunur. buna rağmen hırsız yeminlerle bu paradan haberi olmadığını söyler. Para sahibi, hırsızın bu ağır yeminlerine karşı, "ben paramdan vaz geçtim, Mar Şemun huzurunda yalan yere yemin içmişsen, Mar Şemun'un duası, hakkından çıkacağına eminim", demesi üzerine hırsız felç olur. ağzı arkasına döner. Bu şekilde acı bir duruma maruz kalan kırsız, cebinden 300 gümüşü çıkarır sahibine uzatır. Fakat hırsız, o hastalıktan kurtulamayarak feci bir şekilde ölür. Bunu gören ve işitenler, Allaha şükür okurlar. Aziz Mar Şemun'a da teşekkür ederler.

Mar Şemun Zeyte, üçüncü kez manastıra gelir, ya-

kınlariyle hapsınas halkı yanına gelir, tezahüratla köye getirirler. Köylüler tarafından ağırlanan Şemun, halkı kutlar, kiliseyi onarır, ihtiyacını sağlar. Kilise o güne kadar Mar Şemun kifa adiyle biliniyorsada, Mar Şemun Zeytenin ona ilgilenmesi, onarmasının mükâfatı olarak Mar Şemun Zeyte kilisesi denilir. Mar Şemun babasının evi ise kilisenin doğu duvarı altına düşer. Köyün güneyinde yontulmuş taştan yapılmış motifli bir manastır bulunur, içinde ise rahiplerin zahid sınıfına ait bir kule inşâ eder. Mabedi ise Mar Eliazar adına takdis eder. Mar Eliezarın asıl manastırı Mar Şemun çevre merkezi olan Haran bitişiğindedir. Mar Şemun, bu manastırdan Mar Eliazarın organlarından getirir, hapisnas köyünde inşa ettiği manastırda kor. Manastır çok rahiplerin barınak yeri olur. Rahiplerin ekserisi Hapsınas köylülerindendir. Başka Hapsinas asıllı rahipler de vardır, bunlar da köyün bitişiğindeki Zibino manastırında yaşarlardı

Bu manastırda, Mar Şemun Keşiş, rahip, diyakos, erkek büyük ve küçük, her sınıf insanlardan sokar, bundan başka da köyde bir okul açar, bu okulda sosyal öğretimin yanı sıra din dersi, kilise kuralları ve namaz usulunu öğreten dersler görülür. Bu okuldan çıkan öğrenciler, eğitimci ve öğretici seviyesine ulaşmış, ekserisi ruhaniliğe atanmışlardır.

Mar Şemun Zeyte, dördüncü kez Harandan Deyr-ul-umur manastırına dönüşünde, Manastır kütüphanesini değerlendirmek için, eski ve yeni ahıt kitapların iki çeşidini (basitini ve yetmişini), para ile kıymetli kitaplar yazdırır, bazıları bugüne kadar Manastırda ve çevrede mevcutturlar. Yazarları ise, meşhur hattat Kendribli Mar Daniyeldir. Yazılan kıymetli kitaplardan ikincisi de Urfalı Mar Yakup tarafından yazılan tarih kitabıdır.

Kıymetli hattat (Süryanca yazı) bilinenlerin başında gelen zatlar şunlardır:

Öz ve ruhi kardeş bulunan Mar Yeşu Şamun ve Mar Hayo'dur. Bunlar ayni zamanda. asrın en meşhur ressamlardan sayılır. İkamet yerleri ise, Mar Şemunun manastır merkezi Haran şehrinin yakınındaki Kfertebno köyünde bulunan büyük manastırdır.

Mar Şemun Zeyte'nin iyi meziyetlerini sayabilecek ağız yetersizdir. İsmi, şöhreti her tarafa yayılır, bilhassa fakirlere olan yardımı, kilise ve manastırın inşaat ve onarmalarında, okullar açtırmasında, bu okullarda yetiştirdiği rahipler, episkoposlar, hastalara ziyareti ve yardımında ve beşere iyi eser bırakmak için sarf ettiği çaba sınırsızdır.

Mar Şemun, ihtiyarlanır, çalışmaz hale gelir, yönetmenliği felce uğramaması için yerine yeğeni olan Mar Davud'ı Harana tayin eder. Kendisi ise büyük hediyelerle Deyrulumur manastırına gelir yerleşir, özel odasında istirahata çekilir. Manastırda üç yıl üç ay bir istirahat devresinden sonra, vefat zamanının yaklaştığını öğrenir. Manastır sakinleriyle mesai arkadaşlarını toplar, dualarını alır, oda onlara dua okur. Duaları arasında, manastırın korunması, vakfiyesine ilgi gösterilmesi hakkında rahipleri tavsiye eder. Ve geçmişte ona karşı çıkanlar, emirlerine boyun eğmeyenler tutuklu kişileri de hepsini af eder, manastırın dört yönü Haç ile kutladıktan sonra, acı bir üzüntü ile, Ey Allahım şimdi ruhumu sana bağışlıyorum, der, ve gözlerini hayata kapar. Vefatı Büyük Pantikusti Pazarına tesadüf eden, Haziran ayı başlangıcı M. S. 734 yılında oldu.

Vefat haberi bütün çevreyi kaplamıştı. Her taraftan manastıra akın birbirini kovalıyordu. Cenaze merasimine sayısız halk toplanır, bunların başında on iki Episkopos, İkiu bin Rahip, Dört bin kesiş ve Diyakos'dır. Cena-

zesi önünde yedi gün namaz kılındıktan sonra, büyük bir törenle Azizlerin mezarlığı orta kısmındaki Mar Şmüil ve Mar Şemun Mezarında gömülür. Mezarına hoş kokulu yağllrla, rengârenk çiçeklerle, mum ve kandil meşaleleriyle donatılır. Haran ve çevrede bulunan hastalar mezarına, cenazesine her ziyaret eden şifa bulur. vefatından sonra. Mezarı muhtelif mucize yaratan bir ziyaretgâh halini alır.

Bütün bunlardan sonra: Yeğeni Mar Davut, Merhumun vasiyetnamesini yerine getirmek için, Manastır kütüphanesine 180 cilt kitap verir. Bunlardan başka, bir testi murun yağı, ayin takımları, altından, gümüşten ayin kes ve tepsileri, kilise perdeleri, marvahalar. ve daha başka kilise ve manastırlara ait kıymetli eşyalar. Bunlar ise Manastır vakfiyesine geçirilir.

Mar Şemun'e Tilmiz (Mürid) olanlar, şunlardır: Yegeni Davud, Mar Baseliyos, Mar Grigoriyos, Mar Zekeriye, Mar Kurilos'dır bu ise Aymverli Zekeriyenin kardeşidir.)

Telifleri:

1 — Haran Episkoposu Kustantina yazdığı Şiir.

2 — Başka bir şiir, Allahın kâinatı yarattığı hakkında, 550 sayı ile Londra kütüphanesindedir.

3 — Bu hayat biyografisinin yazarı, Mar Şemun Zeytenin yeğeni Mar Davudun kardeşi oglu Mar Eyüp dir.

Başka bir kitabında: "Ey kardeşler, Basibrinli Fatrik kabilesine mensup Manastır Episkoposu Mar Yuhannanın kardeşi oğlu Rahip Gabriyel ruhuna dua okuyunuz. Çünkü, bu biyografi kendisinin eseridir, bunlarla beraber, Mar Şemun için de yazılan bir namaz kitabıdır. 799 yılnda manastıra getirilir. Sonucunda ise: Tashihleri de, 1916 yılında yapıldığı yazılıdır.

ALTINCI BÖLÜM

İlgili bazı yerlerle hayat hikâyedeki bulunan mühim konular

1 Mar Şemun Zeyte yeğeni Mar Davud kardeşinin üç çocuğu vardı. Bunların adları şunlardır: Temataos, Mar Eyyüp ve Mar İyar'dırlar. Bunlar Profesör denecek kadar alim, yazar ve hattatdıler. Süryani yazıyı da o asrın en zarif hattatlarından baş yazar Kendiripli Mar Daniyel'in eğitiminde öğrenmişlerdir.

2 Çevrede vuku bulan anarşi hareketlerden dolayı, akrabaları ve kardeşleri olan Mar Temataos, Hapsınas köyünü terk eder, Betamin Köyündeki Deyrulumur yakını Mar Abhay manastırında yerleşirler.

3 — Heytem kalesi veya Dimitrios kalesi:

Büyük Kustantinos oğlu Kustantin Diyarbakır bedenini onarması üzerine Persler, Rumların topraklarına giremez olur. Ancak Arap çölünden geçmek süretiyle Rum topraklarına girer ve yağmacılığa devam ederler. Bunun üzerine Kral Kostantin Baş kumandanını Dimitriyosa emir verir. Dimitriyosde Heytem kalesini inşa eder. M. S. 351. Bunun için Dimitriyos kalesi adı verilir. Bu stratejik olan kale sayesinde, Perslerin Rum topraklarına girmesi önlenir.

4 — M. S. 684 yılında bu kale ikinci kez Deyrulumur manastırı Episkoposu tarafından 400 mimar ve amele göndermek süretiyle inşa ettirilir, o zamanın savaş ve akınlarından öylelikle korunabilmişlerdir.

5 Yine 751 yılında Turabidin çevresi başkanı Rumi tarafından yakılan bu kale, bütün evlerini yıkar, kapılarını yakar ve düzlük bir harabeye çevirir.

6 — M. S. 972 yılında bu kale üçüncü kez Kumandan Heytem tarafından inşa edilir, ve adıyle Heytem kalesi diye adlandırılır.

YEDİNCİ BÖLÜM

Nunbeli Mar Atinos
719-744-747

Atinos, Turabidin çevresi Şoruzbah köyüne bağlı Nunep köyünde doğmuştur. Yaşı dolunca Deyrulumur manastırına gelir yerleşir. Eğitimini bitirir Rahip olur. Yatkınlığı ile ilgisi sayesinde manastır yöneticiliğine seçilir. M. S. 744 yılında da Turabidin çevresi Episkoposluğuna atanır. Çevreyi üç yıl bir süre yönettikten sonra vefat eder. (M. S. 747).

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Manastırda Yetişen Kişilerin
Otuz Yıl İçindeki Yaşantıları

1 — M. S. 7388 yılında, Haran Episkoposu Mar Toma vefat eder. Manastırda yetişenlerdendir.

2 — 755 yılından Patrik Mar İyevennis vefat eder. Kralın emri üzerine Episkoposlar Rasulaynda toplanır. Deyr-ul-umur yetişkinlerinden Haran Episkoposu Mar İshakı Patrikliğe takdis ederler. Ertesi yılda Akulada Kralın yanında vefat eder, yerine yine manastırda eğitim görmüş Sendli Mar Athanasiyos takdis edilir. 11 Temmuz 798 yılında vefat eder, Tılbesim bitişinde inşa ettiği manastıra gömülür.

3 — Ayni yıl yâni 758 de. Mar Diyonosiyos Haran Episkoposluğuna atanır. Mar Diyonosiyos, manastırda yetişmiş, eğitim görmüştür.

4 — 762 yılında Halife Abdullah, Patrik Gevergiyi Bağdatta tutuklar, yerine Deyr-ul-umur da yetişenlerden Dara Episkoposu Davud'u zorla takdis ettirir ve atar. 769 da da vefat eder.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Turabidin Episkoposu Mar Gevergi
(M.S.769-777)

Bununla ilgili yazıyı, Mar Gabriyel'in büyük mabedindeki dikili taşında görülmüştür, şöyledir. "Aynvertli Zekeriye taarfından Yunanî yıl 1080. M. S. 769 yılında Betdebe köyünde (Daskan). İhtiyarlanınca enişteşinin Krifesi olan Fafiyeli Eşaya'ya rica eder, Eşaya ricası üzerine büyük bir çaba gösterir. Manastır sakinleriyle beraber getirerek yerinde yerleştirirler. M. S. 777 yılında Episkoposumuz Mar Gevergi zamanına rastlar, bu ise kendi malından gücü kadar yardım etti", diye Aynvertli Kuryilos tarafından yazılmıştır.

ONUNCU BÖLÜM

Kolera hastalığı ile Mar Gabriyel'in Cenazesinin çıkarılması hakkında
(M.S: 798)

Mar Gabriyel'in vefatından 130 yıl sonra yani M. S. 798 yılında manastır ve bütün çevreyi Kolera hastalığı kaplamıştır. Bir günde otuz rahibin öldüğü söylenir. Manastır sakinleri acı durumunu görünce korkar, Azizlerin mezarlığına gider, Mar Gabriyel'in cenazesini 130 yıl sonra mezardan çıkararak, manastırın büyük mabedinin kuzey kesiminde yerleştirilir, Episkoposluk asası elinde duvara dayadılar, sanki hayatta imiş gibi, hiç bir bozuşma, bozulma izine bile raslanmaz. Rahipler bütün geceyi huzurunda ağlamak ve yalvarmakla geçirir, ve yalvarmalarında şöyle derler: "Ey Aziz Mar Gabriyel. İyi işlemlerinde beğendirdiğin Allahtan bizim için iste, ta ki

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Kartminli ve Manastır Başkanı Yazar Mansur
(M.S. *819*)

Basıbrıt asıllı keşiş Marzuk oglu Mansur, Basıbrıt köyünde doğdu. Deyr-ul-umur manastırında eğitim görmüş, yetişkin ve fazilet sahibi olunca Rahipligi kabul eder. Daha sonra manastır yönetmenliğine atanan Marzuk, Meşhur yazar, belig konuşmasiyle çağın başta gelen kisilerindendi. M. S. 819 yılında, Yıllık bir muhtasar tarih adiyle bir tarih kitabı yazar. Bu kitap Hazreti Meshten ogüne kadar bir zamanın olaylarını içine alıyordu. 13 bölümden ibaret olan bu kitakta, Deyr-ul-umur ve

bu acı afeti bizden geçirsin", derler. Sabah olur, cenaze yerinden kalktığını ve hayatta bulunduğu zamanında kilisede durduğu yerde ayakta durduğunu görürler. Rahipler önünde diz çöker, onu selamlarlar O andan itibaren o acı afet, gerek manastırdan ve gerekse çevreden yok olmuş olur. Hasta olanlar ise, Mar Gabriyel cenazesine yaklaşır, ondan bereket aldıktan sonra şifa bulur. Başka acı olaylardan kurtulmak içinde, Mar Gabriyelin cenazesinden bereket için az olsa dahi bir parça alır bir sandık içinde koymayı düşünen rahipler, bir türlü cesaret edemezler. Aralarından biri, genel menfaat için öleceğimi bilsem yine yaparım der. Cenazeye yanaşır, Mar Gabriyel'in sağ kolunu keser, bu olay, Ağustos ayının 31 inde salı gününe rastlar. O anda Rahip ölür. Rahipler beraber dua yaparlar, Allahtan yalvarırlar. Allah dua ve yalvarmalarını kabul eder. Ölen rahip dirilir, cenazeyi tekrar mezarına gömerler. Kesilen kol ise, Altın kaplamalı bir kutu içinde korlar. Duası bizimle olsun.

Turabidin çevresiyle ilgili bâzı olaylar da içinde vardır. Bu olayların başka bir kitapta kayıtlarına rastlanmamıştır. Rahmetli Patrik Afram Rahip bulunduğu sırada bu kitabı Basıbrin köyünde 1911 yılında görür, Kesiş Şabo tarafından latinceye uygulanarak, 1919 yılında Pariste basılır.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Deyrulumur manastırında yetişen Episkoposlar,
(M.S 849-1089 kadar)

Manastırın büyük mabet'in kuzey kapısının dış kısmında büyük bir taş levhası üzerine menkuş isimlere rastlanmıştır. söyledir :

1 — Haranlı Kifa
2 — Hahlı Haskiyel
3 — Hanımınlı Samuil
4 — Haskiyel
5 — Yuhanna
6 — Sevire
7 — İğnatiyos
8 — Sevire
9 — Habib
10 — Kartminli Yeşu
11 — Basıbrinli Yusuf
12 — Zekke (Kom Bhiryono)
13 — Basıbrinli Laazar,

Ayrıca da 894 ile 1089 yılları arasında Deyr-ul-umur'u yöneten Episkoposlar şunlardır.

1 — Turabidin Episkoposu Serkis. Patrik Kuryakos tarafından takdis edildi. M. S. 807.

2 — Kifa (Nanos) Deyr-ul-umurda yetişmiş, Patrik Diyonnosiyos Tılmıhrı tarafından Turabidin Episko-

posluğuna atanır. (842) Bu zat 50 yıllık bir Episkoposluk yönetmenliğinden sonra 892 yılında vefat eder.

3 — Hah köyünden Birinci Haskiyel: Turabidin Episkoposluğuna, Patrik Kuryakos tarafından atanır, 818 yılında Raka kongresinde bulunur, 842 yılına kadar hayatta kalır.

4 — İkinci Samuil, Manımin köyünden ve Deyr-ul-umur yetişkinlerindendir. Turabidin Episkoposluğunda bulunmuştur. 914-927.

5 — İkinci Haskiyel: Hah köyündendir. Turabidin Episkoposudur, M. S. 892-904.

6 — Üçünücü Yuhanna: Manastırda eğitim görmüş, Turabidin episkoposudur, 904-914.

7 — İkinci İyevennis: Manastır eğitimli, Turabidin Episkoposu, 927-937 Adı. Keferze köyü kilisesinde geçer, 934-935.

8 — Aho: Turabidin Episkoposudur. Keferzi kilisesindeki yazıya göre.)

9 — Habib: Manım köyünde doğar, Manastırda eğitim görür. 937-952.

10 — İgnatiyos: Turabidin Episkoposudur. 952-962.

11 — Sevire: Turabidin Episkoposudur. 962-967.

12 — İyevennis İşo: Kartmin köyündendir. Turabidin Episkoposudur. 967-993.

13 — Yusuf: Basrıbrinde doğmadır. Manastır eğitimcilerindendir. Turabidin Episkoposudur. 993-998.

14 — Dördüncü Yuhanna: Basıbrinli olup, manastırda yetişmiş, Turabidin Episkoposluğuna 998 yılında atanmış, 37 yıllık bir Episkoposluk yönetmenliğinden sonra 1035 yılında vefat eder, Meşhur Istrengeli yazısı hattatıdır. Yüz yıllık bir duraklama devri kayıt eden İstrengeli Süryani el yazısını yeniden kardeşinin çocukları olan, Amanuil, Petros ve Hayo'ya yeniden öğretir. Çok sayıda kitap yazarlar. Bazıları bugüne kadar mevcut-

turlar. Bazılarına göre, yazdığı ve yazdırdığı kitaplarla Manastırın kütüphanesini degerlendirdiğini yazmaktadırlar. Bu kitaplar, İncil, Tarih, Tefsir, ve Kanun kitaplarıdır. Bu sırada da Manastırın kütüphane müdürlügünü, dirayetli faziletli, ve mahir yazar Keşiş Rabip Basrıbrinli Mar Şleymun idi, 1049.

15 İyevennis Zekke: Turabidin Episkoposu. Abit manastırını yönetmiş halk arasında ikilik yaratmıştır.

16 Grigoriyos Laazar: Basrıbrinlidir. Manastırda egitim görmüştür. 1047-1088. Bu sırada Turabidin çevresi ikiye bölünür, makamı Hah köyü olmak üzere Turabidin Episkoposluğuna Laazar atanır.

17 Baseliyos Şemli: Manımın köyünde doğdu. Turabidin Episkoposluğuna atandı. Episkoposların adını Taş levhada yazan zattır 1089. Zamanında Persler, Manastırı büyük bir yağmaya tutarlar, 1100 yılında Turabidin çevresi harabeye döner, sakinleri kaçar. Çapulcular ise, manastırın büyük mabedinde 14 gün bir süre kalırlar. Baseliyos Şemli ise. Heytem kalesine kaçar oroda kaldığı müddet içinde, Deyr-ul-umur "Sfer haye" kitabını yeniden ele alır, yeniletir. M. S. 1088-1105.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Patrik Teodosiyos Rumanos
(M.S 896)

Tekritte doğmuş, Deyr-ul-umur'da yönetim görmüş, rahip olmuş, 887 yılında da Antakya patrikliğine takdis olunan Rumanos, 32 Metropolitliğine ve Episkoposluğuna atanmasından sonra vefat eeder, 896.

Süryanicesi güçlü olan Patrik, Yunancayı da bilir. Tababette de ün salmıştı. Yazdığı dört kitabı vardır.

---

(1) Kütük kitabı.

1 Geniş bir tefsirdir. Irethavos'a hasır olunan bu kitap, Kuros Episkoposu Laazarın arzusu üzerine yazmıştır. Birinci ve ikinci şiirini Diyarbakırda, Üçüncüsü ise Şamişatta tefsir etmiştir.

2 Gevergise yazıp gönderdigi risale. içinde filozofların rumuzlu hikmeti yazı proplamlarını çözer. Yunancadan Süryaniceye çevirir, adetleri ise 112 dir.

3 Tababetle ilgili kitap: Şart Çatliki Abulfaraç tarafından çok beğenilen bir kitaptır Vatikan kütüphanesinde bulunan bir nüshadan başka nüshalarına rastlanmamıştır.

4 Patriklik Mesajı : Büyük oruç hakkında bir risaledir. Arapça ile yazılmışına rastlanmıştır.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Turabdinli Yuhanna
(998-1035)

Basıbrinde dogmuş, Deyr-ul-umurda yetişmiş, rahip olmuş olan Yuhanna'yı, Zekâ ve gayretini gören çevre halkı, Turabidin Episkoposluğuna seçerler, 998 yılında bu ödeve atanır, 37 yıl Episkoposlukta yönettikten sonra 1035 de vefat eder.

Istrengeli yazısının çok mahir bir hattatı idi. Kardeşi oğullarına da bu yazıyı öğreten Yuhanna, Manastır kütüphanesine çok sayıda kıymetli muhtelif kitaplar bırakır. Bu sırada ve ondan sonra da Manastır kütüphane müdürlüğüne de Mahir hattat Basıbrinli Mar Şlemun deruhte ediyordu 1040.

KİTABIN ÜÇÜNCÜ YARISI

Artık ogullarından başlar. Timurhana kadar sürer
(M.S 1396)

Sekiz bölümden ibarettir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Turabidin Metropolidi Sobo

Bu devrede ilk bilinen kişilerden biri Sobodir. Deyr-ul-umur'da eğitim görmüş Turabidin çevre Metrepolitliğine atanmıştır. Bilinmiyen bir sebepten dolayı 1155 yılında Mar Barsom Manastırında toplanan kongre kararıyle, Turabıdın Metrepolitliğinden af edilir, yerine Meşhur yazar, bilgin Andraos oğlu Mar Yuhanna atanır. Bu atamanın onun muvafakakiyle olduğu muhtemeldir.

İKİNCİ BÖLÜM

Endravos oglu Mar Yuhanna
(1155-1156)

ilgin ve kıymetli bir yazar olan Mar Yuhanna, Raban çevresine bagli Ferezmende doğmuştur. Süryanice ve Ermenicevi çok iyi okur yazardı. Rahip kahinliğe takdis olunan Yuhanna 6 ncı Athanasiyosun maiyetine geçer, daha sonra Menbec Episkoposluğuna takdis olunur, 1124. Bir süre Patrik maiyetinde çalışır, sonra Kerşeneye gider. Otuz sene süre ile bulunduğu yerlerde ihlasla çalışır. Sonra 1155 yılında Mar Barsom manastırında toplanan kongrenin karariyle Turabidin Episkoposluğu-

na atanır. Bir yıl sonra, Midyatta vefat eder. Midyattaki büyük Mar Ahısnoyo kilisesinin kuzey yönüne gömülür.

Tetkik ettiğimiz Süryanice eserleri şunlardır :

1 — 12 vezin üzerinde bir şiir, 550 babtan ibaret olan bu şiir, 70 sahifedir. 1155 yılında Bahkode bulunan Rahip Mihail'e yollar.

2 — İşaretli Şiir. Beşinci vezinde mısralanmış. beş yapraktan ibarettir. Yine Mar Mihaile gönderir.

3 - İlahiye (Heblen moran) makamiyle düzenlenmiş, 127 babına raslanmıştır. Cenaze namazı kitabına ilave edilmiştir.

4 — Kum Pavlos makamiyle düzenli bir tertiple.

5 - Kayıp olan bir kitap, Mardin Metropolidi tarafından araştırılır, bulunup onanır, muhteviyesi ise, "insanların tecrübeye girmelerinde Allaahın arzusu yoktur" hakkındadır.

6 — Ermenilerin alimleri tarafından, bazı örf ve adetlerimizde bizi ikaz edecek şeklindeki yazılarına karşı Risale.

7 - Ermenilerin, Jatliki 2. ci Karikur'ın masajı Ermeniceden Süryaniceye tercümesi.

8 — Ermenice yazdığı Şiir, Bununla Ermenilerin 3. cü Krikkor tarafından ileri sürülen bazı kilise kurallarına karşı, yazdığı şiirdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Deyr-ul-umur sakinleri tarafından Basıbrin halkına veresiye verdikleri bir batman altın olayı : 1167

1197 yılında. Basıbrin'in ikiyüz hanesi Süryani, yüz hanesi de Müslümanı arasında geçimsizlik olur. Bu geçimsizliğe son vermek için şöyle bir baglantıya varılır.

"Süryanilerin köydeki gayrimenkulleri 20 Batman Altın bir degere. Müslümanların ise on Batman altın bir deger koyulur, hangi taraf bu miktarı öderse, diğer taraf köyü terk edip gider. Bu teklifi de, Basıbrin ileri gelenlerden, Sobo oğlu Toma, Rahip Şamun, Rahip Abdulmesih ve Ebulfaraç yaparlar. Müslümanlar, bu teklifi uygun görürler. On Batman altını almaya ve köyü terk etmeye razı olurlar. Aralarında senet, mukavelename yazılır, bir daha köye dönmiyeceklerine dair yemin içerler. Süryaniler, arala rından altını toplarlar, noksan kalan bir Batman altını da ilerde manastıra üzüm pekmez karşılığını vermek üzere manastırdan borç alırlar. On Batman altın müslümanlara verilir, müslümanlar da köyü terk eder, çöle giderler. Fakat çöl köyleri bunları barındırmaz, kendilerine barınma yeri aramakta meşgul olsunlar. Diğer tarafta, ilerde dönüp yerleşmek için şüphe edilen İstir harabesini Süryanilerin önderi Toma'nın oğlu Rahip Şemun inşa etmeye kalkar, babasından yüz yük kireç ile yüz aile alır, İstirde gider inşa eder. ve yüz alileyi de orada ikamet ettirir. Müslümanların yollanmışları İstir harabesine gelir, tetkik eder, fakat orada inşa edildiği ve yüz aile kadar bir halk topluluğu tarafından işgal edildiğini görürler. Oradan da barınma imkânı bulamayınca Şam çevresine göç ederek orada barınırlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Basıbrinli Mar Filiksinos Kavme
Deyr-ul-umur Metropolidi
(1169)

Basıbrin Muhtarı Gafal'ın oğludur. Basıbrinde doğdu. Deyr-ul-umur'de yönetildi. Filiksinos adıyle Metro-

politliğe atadı. 1169 yıllarında bulunduğunu, ele geçen vesikalarla sabittir. Bir kitapta şöyle bir yazı bulunur: "1169 tarihinde bu kitap ile beraber 17 kitap daha kaplandırılır, bu kitaplar ise, Emanuile ait Deyr-ul-umur manastırı Episkoposu Mar Yuhannanın kardeşi oğlu aslen Basıbrinli olup Naciz Gabriyel ve kardeşimiz Kefersaltalı Rahip Musa tarafından onarılmıştır. Bu acı ve karanlık zamanındaki manastırın yönetici ve yazarlardan boşandığı bir devirdir. Bütün kıymetli kitapları kayıb olmuş, ancak yıpranmış az bir kısmına raslanmıştır. Onun için ele aldık yenilenmesi cihetine gittik. Allahın inayeti ve gücü ile muvaffak olduk. Yalnız eski güzel ve motiflerine dönmedikleri için üzüldük diye yazılır kitabeyi de, Basıbrinli Deyr-ul-umur manastırı Episkoposu Mar Filiksinos için dua edin" yazısiyle sonuçlanır".

BEŞİNCİ BÖLÜM

İyevennis, Sobo, Hamis, Baseliyos, ve Turabdinin Patriki Mar İgnatiyos Havşeb
(1190-1296)

Mar İyevennis, Turabdin Metropolididir. 1190 yılında vefa etmiştir. İyi işlemli, güzel bir yöneticidir.

2 Sobo, Turabdin Metropolitliğini yönetmiş 14. cü Yuhannanın Patriklik seçiminde bulunmuştur. 1208.

3 Hamis: Turabdin metropolitligine atanmış, 1222 yılında, Kilisede sayılı metropolitlarındandır. Mar İgnatiyos Davud'ın patrikliğinde çaba harcamıştır.

4 Baseliyos: Basıbrinlidir. Deyr-ul-umur manastırında yetişmiştir. Burada Rahiplige girer daha sonra Turabidin Metropolitligine atanır. 1249 ve 1254 yılında vefat etmiştir.

Sayılı yazarlardan olan Baseliyos, hıssey kitabına raslanmıştır.

a) Meryemin Elisabete olan ziyaretiyle ilgili.

b) Maryemanın Medih gününe ait hısaydır. İkisi de ince anlamda yazılmıştır.

5 İgnatiyos Havşeb: Maare köyü asıllıdır. Deyr-ul-umur manastırı Metropolitliğine geçti. Yusuf Bin Vahip, patrikliği seçimine giren sunneto üyelerindendir. 1293 yılında Basibrindeki Mar İzozoil kilisesi inşaasında çaba harcayan Patrik, Keferzi köyü kilisesinden azizlere ait organlardan getirerek Kiliseyi değerlendirir.

ALTINCI BÖLÜM

Tatarların Manastıra olan akını
(1296)

M. S. 1296 yılında Tatarlar Deyr-ul-umur manastırını işgal ederek odalarını yakarlar, yıkarlar. Mihrabta bulunan çok kıymetli motifli kordonu ile bağlı bulunan altın ve gümüşten kandilleri ile mihrabın güney kısmındakilerle diğer kıymetli eşyayı yağma ederler. Rahipler ise korkudan bırakır Mardin çevresine kaçarlar. Heykelin kapısını da taş ve kireç ile kapatırlar, bu şekilde manastır boşanır, dört aylık bir süre sakinlerden boş kalır. Çapulcular döner, Meryema ana kilisesine de girerler, büyük mihrabını yıkmak isterken, bir arslan görünür onlara saldırır, elbiselerini yırtar. Bu durum karşısında fazla dayanamıyarak, kaçarlar. Sonra Manastırın Metropoliti ile rahipler gelir, büyük mabedi açar, manastıra yerleşir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Gaburo oglu Barsavm ve Bar Sıfro oglu Yuhanna

Gaburo oglu metropolit Barsavm'ın ispatlıyacagma dair bir tarihine rastlanmamışsa da 14. cü asrın başlangıcında oldugu rivayet edilir.

2 Basibrinli Mar Yuhanna İşo dbet Sufro: Bazıları Basibrindeki Mar İzzozoil'in kilisesini onardıgını, ve Keferezdeki kiliseden kadislere ait bir organ getirdigi. ve kilisenin de kardeşi Behnemin çocuklarına hibe ettiği olayını kendine mal ediyorlar. Ayni zamanda 1333 yılında İsmail'in patriklik seçiminde bulunmmuştur. Zira o sırada Patrik İsmail ile Patrik Söbö Salahlı, arasında geçimsizlik baş göstermişti. Onları barıştırmasında gayret sarfetmiştir. 1364. Sonra 1394 yılında Duman içinde bogulmak suretiyle şehit düşer.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Timurhan'ın akını. Rahiplerin Bersike mağarasında duman içinde boğulması

(1394)

Bazılarına göre 1394, bazısına göre de 1396 yılında Timurhan Deyr-el-umar'a akın eder, yakıp yıkar. Ve duman içinde manastırın 500 sakinini de bogar, bunların arasında Metropolit ve kırk rahip de vardır. Bunlar Timurhan'ın korkusundan Bersike mağarasında saklanır. Timurhan farkına varır, onları dumunla bogar...

Boğulan Ruhanilerin adları şöyledir:

Manastırın Metropoliti Yuhanna Söbö. Batı köyünden Rahip Barsom ve Rahip Elişoh. Keferbeli rahip Harun. Rahip Musa Heşterekli. Fafli Rahip Yakup ve İbra-

him. Rahip Gevergis Keferşima, Yusuf, Gebriyel, Aday. İşo, Yakup. Laazar. Mehdi, Kavme, Şmuil, Ahrun, Yuhanna Şabo, Saliba, Aziz, Binyemin, Thedoros, Aday, ve Basibrinli Rahip İşo ve Adaydırlar.

Köyün Rahip Mansur, Zercelli Rahip Tuma, Hindilli Rahip Barsovm, Midyatlı Rahip Şamun. Arnaslı Rahip İşo ve Gebriyel. Daniyel ve Barsom Keferzeli Hahli Rahip Laazar, Mizizah köyünden Rahip Barsom. Zeriz köyünden, Musa, Saliba Marı yoheb?. Haziniye köyünden, Keşiş Yusuf, Şamun ve Serkisve Basıbrin köyü kütük defterinden adlarını öğrendiğimiz, Şluymun, Hananya Ebulhasan'dırlar.

2 Rahip Barsavma (Madibroyo) Mar Gabriyel Manastırın rahiplerinden olup Fafı köyündendir. Çok kıymetli kitaplar yazmıştır. O kadar dikkati çeken kitaplardırki, çok uzaklardan egitimci kişiler, bunları görmeye gelirlerdi. Bu dahi Manastır Metropolidi ve beraberindeki kırk Rahiple beraber dumanda boğulmuştur. Bogulanlar da Manastırda gömülmüştür.

KITABIN DÖRDÜNCÜ YARISI

1396 dan 1971 yılına kadar
25 Bölümden ibarettir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Mar Gebriyel'in cenazesinin çalınışı hakkında

Bu olay Manastır rahiplerinin onayından geçerek, Basibrin kütük kitabında göründügü şekilde burada geçirmeği uygun bulduk, şöyle ki:

Yeni kaleli ve manastırda yaşıyan Rahiplerden on kişi, Mar Gebriyel'in cenazesi içinde bulunan mezarı açarlar. Mar Gebriyel'in cenazesini çıkarırlar, ölümünden epey zaman geçtiği halde, cenazede herhangi bir bozulma izine rastlanamaz. İz görülen yerler ise, sakal, kol ve ayak derisinde hafif bir buruşukluktur.

Rahipler, üstündeki giyimi çıkarıp cenazeyi alır, gece manastırı terk ederler. Allah bunlara gazaba gelir, çapulcuların akınına çarptırır. Bunlardan bir keşiş rahibi öldürürler. Diger rahipler ise, cenaze ile vurulan arkadaşlarının cenazesini bırakmak suretiyle kaçarlar. Bu olayı Kartminli köylüler işitir işitmez, 47 keşiş rahip olarak bir kafile halinde Deyr-ul-umur manastırına geldik, Mar Gabriel ile vurulan rahib'in cenazelerini aldık, Mar Gabriel cenazesini özel mezarında, diğer cenazeyi ise, mabete gömdük, diye yazılmıştır, bundan sonra yazı eksiktir.

İKİNCİ BÖLÜM

Aymverli Hanuk, Kuryakos, Filiksinos Kavme
(1454 1413)

1 Manastır Metropolidi Aymverli Hanuk: Aymveri köyünde dogdu. Deyr-ul-umum manastırında yöneldi. İlim ve faziletiyle bilinen Hanuk Manastır Metropolitligine atandı. Vefat tarihine rastlanmamakla beraber. 1413 tarihleri arasında mevcut olduğu kaydına raslanmıştır.

2 Bundan sonra, Basibrinli Toma familyesine mensup manastır metropoliti Kuryakos geçer. 1422 yılında vefat eder.

3 Filiksinos Kavme: Basibrin köyü reisi Gafi'in ogludur. Güzel idaresi. ilmi, ve fazileti yüzünden Manastır Metropolitligine takdis olunur, 1433, sonra Hah köyü çevre metropolitliğinide deruhte eder. Dokuz yıl bir süre ile bu iki çevre metropolitliklerini yönettikten sonra 1364 yılında Patrik İsmail ile Salahlı Patrik Sobo arasında vuku bulan ikilikten dolayı Turabidin Patrikliği namiyle Patriklik ihdas olur. 1495 yılında yeniden bu Patriklikler birleşir, daha sonra bir daha bölünür, neticede Turabidin Patrikligine atanan Filiksinos ile birlikte yeniden patriklik birlige kavuşur.

Patrik Filiksinos Kavme: Mahir bir yazardı. Gayet uzun bir âyin kitabı ile bir Hıssey kitabını yazmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bu Asırda Deyr-ul-umur'da yetişen meşhur yazarlardan Hıdılli, Meniminli, Sobto oglu ve Basıbrinli
(1492 den 1454)

1 Hıdılli: Bertilli asıllı olup, Habbukigilerden Yuhanna oglu Behnamdır.

Betzebdey çevresine bagli Hıdıl köyünde dogdu. Deyr-ul-umur manastırında büyür, öğrenir, ilim ve fazilet sahibi olur. Keşiş atanır, daha sonra 1404 yılında Baseliyos adı altında Doğu Catlikliğine, 24 Temmuz 1412 yılında da Patrikliğe takdis olunur. Zekâ ve iyi yönetmenliği ile çevre Süryanillerini birleştiren Patrik, aynı yılın 10 Aralık ayında vefat eder.

Mumaileyh, bilgin ve meşhur yazardır. Asrının başta gelen bilginlerinden sayılır. Telifleri de şunlardır:

Üç adet hısay kitabı vardır. Mesihin Heykele girişi, Meryemana'nın Ekim Bayramı, Büyük Oruca ait üç adet, dört adet de, aziz şehitlerden, Osyo, Abay ve Bet söhde ve Sobo'ye ait hısaylerdir.

2 Mar Daniyele ait tefsirler seçer, kendi yazdığı mazamir kitabına ekler. 1425.

3 Bir başka âyin kitabı ile bir Hısay ekler. 1405 yılında.

4 - Onbir kaside tanzim eder, beşi seruç mısrasına düzer, bunlar ise azizlerden Behnam, Bosus, Sobo, Sohdo, ve Töbe ile ilgili. Üç seregen, biri Mesih'in Elemi ikincisi, Meryemana'nın Medhiyesi, üçüncüsü ise, Töbe İle İlgilidir.

3 Manımli Barsom oğlu Garip: Deyr-ul-umum yetişkinlerindendir. Manastırda, rahipliğe girer. 1470 yılında da keşiş rahipliğe takdis olunan Rahip Garip, yazdığı telifleri arasında Kefertut ve Habur Episkoposu Mar Barsom bayramiyle ilgili bir takım kitabı vardır. 1476 yılına kadar hayatta olduğu rastlanmıştır. Ölüm tarihine rastlanmamıştır.

4 Sobto oğlu Aziz: Mardin çevresindeki Basile köyünde doğdu. Manastırda eğitimini bitirir, Rahip keşiş olur, sonra Han çevresi Episkoposluğuna, 1461 ise Turabidin patrikliğine takdis olunur. 1481 yılında da vefat eder.

Yazdığı kitaplar ise, 46 sahifeden ibaret (Suloko Hunonoye) adlı bir kitap. Ayın Hakkında Resale, Hakiki Yol adlı bir kitap. Geçici Alem hakkında iki adet söylevdir.

5 Yuhanna oglu rahip Melke Sako: Basibrin köyünde dogdu. Manastırda yetişir, öğrenir, rahip olur. Süryaniceyi çok iyi bir şekilde kavramış, 5 yapraktan ibaret Meryemana ile ilgili kaside yazmış, ikinci bir kaside ise, Meryemana'nın betuliyetine karşı koyanlar hakkında. Beyaz hafta. namaz kitabı kitabı, bazı hısayler, bayram törenlerinin kitabına bazı eklerde yapmıştır. 1490 yılında da vefat etti.

6 Basibrinli Keşiş Eşaya oğlu Rahip İşo: Evinde yetişmiş, babası tarafından süryaniceyi beliğ bir şekilde öğrenmiş, daha sonra evini terk edip manastıra gider orada rahip olur. Daha sonra Keşiş Rahip olur, büyük bir isim ve ilimde şöhret kazanır. 1492 de vefat eder.

Yeni yapılan manastırın sur kısmı

Telifleri: Turabidin kiliselerinde okunan 40 adet hısay kitabı, bu hısaylar ise: Altun Cuma, Meryemana'nın vefatı, Mar Filiksinos, Ahrun, Bırbara Şemun Zeyte, Şalita, Aho, Mecdleniye Meryem. Şemun. Kavme Mısırlılar, İbrahim, Daniyel Melke, Dimet, Aday, Serkis Bakos ve Yoreth, azizlerin hayatlarını içine alan hısaylardır. Bunlardan başka, Mar Dodo için hususi bir namaz takımı, yine Mar Dodo hakkında uzun bir kaside. (53 sahifeden ibarettir), Mar Afram makamında, kendini ağıtmak kabilinde bir kaside. Kiyam pazarlarına ait 24 takım namaz kitabı. Daha başka yazılarla, hattatlığını ispatlayıcı güzel levhalarla yazılı kitabelerdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Deyr-ul-umur Metropolidi Basibrinli Yuhanna Gevergis
(1446 - 1495)

Gevergis Basibrinde dogdu. evvelâ köy okulunda okumuş, sonra evini terk edip manastıra gider. Tahsilini bitirir, rahip olur. 1446 yılında Turabidin Patriki Kavme tarafından Yuhanna adını almak üzere Manastır Metropolitliğine atanır. Fakat Patrik Behnam tarafından Deyrulzafarana çağrılan iki metropolidi barıştırır ve Turabidin çevresini huzura kavuşturur. 1471 yılında ise, Savur Metropolitliğine atanan Rahip Yuhannanın takdis töreninde bulunmuştur. İki kez Kudüs'e gidip ziyaret eden Yuhanna, Birincisinde 1452 de beraberinde Rahip İşo, ile yeğenleri, Rahip Gevergis ile Rahip Bulusta de vardı.

İkincisinde ziyareti ise, 1490 yılında yapar, beraberinde tılmizi Rahip İstefanos bulunur. Meryemana kilisesi bitişiğindeki arsayı bir müslüman kişiden 200 altına satın alır, kilise vakfiyesine hibe eder. Sonra içinde

dört oda müştemiliyatlariyle beraber inşa edilir. Ayrıca kendi malından Deyrulumur manastırına gümüşten büyük ve çok motifli bir Haç hibe eder.

Çatlik Nuhun Patrikliğe ataması hususunda en çok çaba harcayan kendisi olmuştur. Hısınkeyf Emiri Kasım beye de bu patriklik atamasını onaylatan da kendisidir, 1493 yılında Nuh Patrikliğe atanınca, Deyrulzafaranda yüksek Sansinot'u toplar. Çevrelerin yönetileceği hakkındaki nizamnameyi beraber kararlaştırılır. Bu meyanda Sünatonin bir üyeligini de deruhte eden Mar Yuhannana hastalanır, hastalığından 20 gün sonra vefat eder. Patrik ve sünato üyeleri tarafından büyük bir tazizle Mardin ve Turabidin çevre ruhani ve halkı iştirakiyle Manastırın azizlere ait mezarlığına gömülür. 1495.

Telifleri çoktur. 1492 yılında dokuz yazarın âyin kitapları ile yine 14. üncü asırda yedi yazar tarafından yazılan âyin kitaplarını toplar, derler, itinalı bir şekilde kitap halinde bağlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Basibrinli İsteyfan
(1496 1502)

Basibrinde doğdu. Deyr-ul-umurda yönetildi. Mar Yuhanna Gevergis yönetmenliğinde yetişen İstefan, Kudüs ziyaretinde 1490 da refakat eder. 1495 de de Deyrulzafaranada gider. Turabidin Metropolitinin vefatı üzerine Turabidine gelen Patrik Nuh, çevre ruhanileriyle halktan ileri gelenlerini çağırır, oy birliğiyle Metropolitik için üç ay aday seçerler. İsimleri birer kâğıda yazar, kâğıtları da âyin mihrabına kor, saf bir adamın çektiği kura neticesinde Basıbrinli Rahip İstayfan ismi çıkar.

Mumaileyh vefat eden Metropolit Gevergisin tılmızıdır. Ocak ayına tesadüf eden ilk pazarında 1496 yılında Heytem kalesindeki kilisede takdisi tamamlanmıştır.

1502 yılında çevre ruhanileriyle halkın ileri gelenleriyle yaptığı müşterek bir oturumda Basibrinin dogusunda yıkılan kilise ile Mar Serkis ve Bakos kiliselerinin inşalarını kararlaştırırlar.

Aynı yılda, Basibrin köylülerinin müşterek bir toplantılarında Deyrul-umur manastırı mabedinin üstüne kiremitler döşemeyi kararlaştırırlar. Kısa bir süre içinde dogu ve batı yönlerini bitirirler. Metropolit ve Rahiplere büyük bir sevinç olur. Basibrin halkı da bu başarısına çok sevinirler. Agızları Allaha şükürlerle dolu evlerine dönerler.

ALTINCI BÖLÜM

Keferzeli Diyonnosiyos Davut ile Manastırın yagmaya maruz kalışı

(1503 1540)

Mar Davud, Turabidin çevresine bagh Keferzi köyünde dogmuştur. Deyr-ul-umurda yönetilir. Rahip olur. Fazilet haberi yayılınca Manastır Metropolitligi ile Müdürlügüne atanır. Diyonnosiyos adı ona takılır.

1540 yılında Manastır ile Turabidin çevresi çapulcular tarafından yagma edilir. İçindeki kıymetli eşyalar altından gümüşten, madenden ipekten ne varsa hep yagma edilir. Yagmacılar bir süre içinde kalır. Yakıp yıkar ve bütün çevreyi de harabeye çevirirler.

YEDİNCİ BÖLÜM

Manastırın Metropolidi Yuhanna ile 1550 1687 arasındaki olaylar

1550 yılında Mar Yuhanna Manastırın Metropolitligini deruhte ediyordu. 1572 yılında Patrik Nımetallah tarafından çevre Metropolitliklerini Manastır Metropolitligine baglar. Aynı yılda Turabidinde ruhani toplantısı olur. Bu toplantıda çevre kilise ve manastırlarının nizam ve sakinlerinin geçimi kararlaştırılır.

1655 yılında Patrik İşo Turabidin çevre Metropolitliklerini ziyaret eder, bu meyanda da Deyr-ul-umur manastırına da gider.

1684 yılında Patrik Abdulmesih, manastırda Meyrun'u takdis eder.

1687 de Turabidin Patrikliğini deruhte eden Habib Laazar, Denho ve Behnam adlı üç Episkopos buna karşı gelirlerse de, sonuçta halk tarafından hareketleri beğenilmez, ikrah olurlar. Patrik ise duruma üzülür, bir müddet çekilir, sonra tekrar ödevine geçer.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Manastır Metropolidi ile bazı ileri gelenler (1591 1710)

Muhtelif tarihlerde manastırı yöneten Metropolitler şunlardır:

1 Basibrinli Yuhanna Saliba: Manastır Episkoposudur, 1604 1611.

2 — Yuhanın Behnam: Basibrinlidir, Manastır Metropolitidir, 1617 1620.

3 Yuhanna, İstefanos: Basibrinlidir, Manastır Metropolitidir, 1627 — 1656.

4 — Severiyos Antuniyos: Basibrinlidir, manastır Metropolitidir, 1661-1666 fakat 1668 e kadar da yaşamıştır.

5 — Yuhanın Melke: Basibrinli olup. manastır Metropoliti idi. 1666-1670.

6 - Yuhanın Evgin: Keferze köyündendir, manastır Metropolidi, 1670-1704.

7 Yuhanna Eliye: Manastır Metropolidi, 1706-17 **15.**

8 Yuhanın Sohdo, Basibrinlidir. 1715-1729.

9 — Beseliyos Şemun, Turabidin Çatliki 1730.

10 — Kurillos Yakup, Manastır Episkoposu, Çatlik Danho' 1749 da takdis etti, 1759 de vefat etti.

11 — Beseliyos Saliba: Turabidin Çatlikidir, Basibrinde doğdu. 1771-1815.

Bunlardan başka da tarihleri belirsiz olan manastır yöneticileri de şunlardır:

12 - - Manastır müdürü Yeşuh: Kartminliler tarafından öldürülmüştür.

13 Eliye: Manastır yöneticisi.

14 — Yuhanna: Manastır Metropolidi. Ayınverlidir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Baseliyos Çatlik Şemun
Meniminli 1710-1799

Me-nim'in köyünde doğmuş olan Şemun Melkenin oğludur. 1695 yılında turabidin manastırlarının birinde rahip olmuştur. Kendini ibadete, eğitime veren Rahip Şemun, fazileti bütün çevreyi kaplar. 1710 yılında Turabidin Çatlikliğine Beseliyos adı altında takdis olunur. Bir yıl sonra ibadetine yeniden geçmişsede, 1727 de tekrar

makamına geçer, ödevi başında bulunur. Netice de Kürt Abdal aga tarafından 1740 yılında feci bir şekilde İmani ile kilise kanunun savunucusu diye öldürülür. Basibrin köyündeki Mar Dodo kilisesinde gömülmüştür.

Çatlik Şemun, asrın bilginlerindeydi. Bilhassa süryaice okuma yazmada birinci dereceli bilgindi. Gayet lezzetli ve muntazam telifleri vardır, bunların başında: Theologiye, Merkepto, Droze, Zeyno Dtevdito, Sakro Dheymonuto, tercümer, vaizler. kasideler, lügat kitabı, kürtçe söylenti (Lavij) gelirler.

ONUNCU BÖLÜM

Turabidin Çatliki, Baseliyos Danho, Baseliyos Saliba ve Metropolit Yuhanna
1740 - - 1779 - - 1799

Yuhanna Bar Danho, Habil kabilesindendi. Aslen Keferezlidir. 1669 da Ayırnas köyünde doğmuştur. Anasının adı da Nisedir. Okumuş, kemal çağa ulaşınca, Rahipliğe girer, Çatlik Mar Şemun'a murid olur. Yanında yönetim görür, sosyal bir ilme sahip olan Yuhanna, 1733 de İncili Diyakos, 1738 de Kahin Rahip, takdis olunarak bazen Mar Abhay manastırında, bazen de Menim'ın köyü manastırında kalmıştır. Oradan da Arbo köyündeki manastırın birinde ikamet eder. Bu manastırda beraber yaşadığı rahipler de şunlardır: Musulli Abdurrazak, Katrıblı Yeşuh oglu İbrahim, Madenli Bulus, ve Mardinli Gevergistir. Çatlik Şemun öldürüldükten sonra, Patrik Şukrallanın başkanlığı altında toplanan senato kararıyle, Turabidin, Hısın keyf ve Deyr-ul-umur manastı Çatlıkligine atanır. Takdis töreni de 27 Temmus 1740 pazar günü sona erer. Beseliyos adı verilir. Takdisinde Patrik

ile beraber, Kudüs Metropolidi Grigoriyos Toma ile, Bitlis Metropolidi Kurilos Farcullah de hazır bulunurlar. Takdisi ni-ifade eden. Patrik ve Metropolitler tarafından bir İstatikon (ferman) onaylanır ona verilir. Bu makamda çevrelerini 39 yıl süre ile çok güzel bir şekilde yönetmiştir. Ekim ayı 1779 de hastalanan Çatlik, 80 yaşında vefat eder. Büyük bir tazizle Deyr-ul-umur manastırına gömülür.

2 — Baseliyos Saliba: Deyr-ul-umurda yönelir, rahip olur, 1780 yılında evvela Metropolit sonra, Manastıra ve Turabidin Çatlikliğine atanır.

3 — Ayınvertli Metropolit Yuhanna: 1779 yılında manastırı yönettiği kaydına rastlanmıştır.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Beseliyos Abdullahat

1838-1856

Beseliyos Abdullahat: Enhilde doğdu, Kendo familyesindendir. Deyr-ul-umur'da yetişti, Rahip ve kahin oldu. Güzel yönetmenliği dolayısiyle çevrenin teveccühünü kazanan Abdullahat, 1838 de Turabidin çevre Çatlikligine (Baş Piskopos) atanır. Takdisi büyük bir tezahhüratla tamamlanır. Yönettiği çevre ibadethanelerini gayet güzel bir şekilde yönetir. Rahiplere ait manastırlara çaba harcadığı kadar, Rahibe toplanmış manastırlarda açtırır. 1838yılın da Musullu Patrik II.ci İlyas'ın 6 kasım Kilise tecdit pazarında tamamlanan Patriklik takdis töreninde de hazır bulunmuştur. 1840 yılında Hükümete karşı kürtlerin ayaklanmasında mumaileyh Çatlik, Hükümete yardım etmiştir. Bunun mükafatı olarak Diyarbakır valiliği tarafından, kendisine kıymetli fermanlar vermiştir. Bu

fermanlarda: "Deyr-ul-umur vakfiyesi'nin korunmasiyle, Çatlik'e gereken hukukların ödenmesi ve gittiği yerde ağırlamak süretiyle de karşılanması" gibi uyartmalar ön görüyordu. Sonra hile ile kürtler tarafından öldürülür.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Erkek Çocuğa Dönen Kız mucizesi

1866 yılında Deyr-ul-umur manastırında şöyle bir mucize olmuştur. "Aslan Menimli köyünden olup Midyatta oturan İshak adındaki bir adam ölür, 9 aylık bir kız çocuğu öksüz kalır. Yakın akrabaları, adamın servetinden bir veraset payı almak isterler. Kızın annesi üzülür, kızı alır manastıra gider, kızını Mar Gabriyelin gömülü bulunduğu mezarı üzerine atar, üç gün ağlayarak dua eder. Üçüncü gün çocuğunu alan anne, kızının erkeğe döndüğünü görür. Çok sevinir ve olay bomba gibi bütün çevrede patlar. Olaya tanık olanlar, şunlardır: Manastır rahiplerinden, Rahip İşo, Rahip Havşo (Ayırvert köyünden) Rahip Yakup, Midyatlı ustalardan Abdullahat ve Hırdo, bunlar manastırın mihrabını yapmaktaydılar. İslâmlardan hazır bulunan Şindi adındeki manastır bekçiliğini yapıyordu. Kız iken adı İşmuni, Erkek olunca adını Gabriyel denilmiştir. Çocuk Midyata getirilince, vücudundaki işaretlerin izinden dolayı herkes tarafından kolayca tanılabilindi. Midyatlı İslâm ağa bayraktar da bu olayın tanığı olduğu için, inanır, doğruluğunu teyid eder. Bu çocuk Elli yaşına kadar yaşar, Evlenir, çocuk babası olur, çocuğu da evlenir kızı olur, kız ise şimdi hayatta olup Suriyenin Kamışlı kasabasında ikamet etmektedir.

Bu olayın teyid ve övmesi kabilinde, Midihli Keşiş İsa bir medhiye kasidesi yazmıştır.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Patrik Mirze ile Rahip, Havşeb, Yakup Ve İşo
1864-1883

Bu asırda Manastırın yukarıda adları geçen zatlar tarafından yönetildiği görülmektedir.

1 - - Patrik Mirze Basıbrinlidir. Diyarbakır Valisi Reşid paşa tarafından verilen emirde, hükûmetin resmi fermanını taşımayan ruhani, Patrikliğe atanamaz. patrik adı alamıyacaktır. Fakat Patrik Yakup, atanan ikinci patrik Mirzeyi, manastır müdürlüğüne ayırır, bu vesile ile Patriklik ismine sadık kalır. Bu meyanda, Kanuni Patrik olan Yakup manastıra gelir, Meyrun takdis eder (1864) üçüncü gezide Şişeyi Patrik Mirzeye verilir. Patrik elinde iken, meyrun kaynar, coşar, çok büyük çapta kaplar doldurulur. Patrik Mirzenin vefat tarihi bilinmemektedir. Ondan sonra, manastır yöneticiliğine Ayınvertli Sait oğlu Rahip Havşep geçer.

Bundan sonra, Manastır yöneticiliğine Basıbrinli Rahip Yakup geçer. 1879 yılında var olduğu kaydına rastlanmıştır.

Sonra Basıbrinli Rahip İşo 1883 yılına kadar manastırı yönetmiştir.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Deyr-ul-umur Manastırı Müdürü Mar
Athanasiyos Afram
1883-1915

Ayınvertli Sait oğlu Afram. anlayış çağa gelince, manastırda bulunan amcası Rahip Havşeb'e gider, Süryanice ve kilise dualariyle din kurallarını öğrenir, sonra

evlenir, papaz olur, köy kiliselerinin birini yönetir. Bir müddet sonra ailesini kayıb eden Keşiş Afram, Deyr-ul-umur manastırına gelir, yerleşir ve rahip olur. 1879 yılında rahip iken (Avsar Roze) kitabını yazar, bu kitapta o sırada manastırda 17 rahip var olduğunu kayıt etmektedir. Rahiplerin adları şunlardır: "Manastır reisi Rahip Yakup, yönetmenliğinde": İşo, Gabriyel, Yuhanna (Basıbrinli). Mişteli Yuhanın, Turabidin çevresi rahipleri ise. Havşeb, Melke, İsa bakısyanli). Abdullahat (Kefreli). Bu ise Mışteli Rahip Yuhannanın mürididir. Ve rahip Beynam (hah) dırlar.

Rahip Afram, Kilise kuralları ile yeteri kadar bilgi sahibi olunca, 1883 yılında Musilli Patrik 4 cü Petrus tarafından Manastır Episkoposluğuna takdis eder. Yönetmenliğe geçmesinden itibaren, manastır vakfiyesine çok bakar, bizzat çiftçilerle gider, bütün işleri murakabe altına alır ve manastır ihtiyacını karşılayacak yollara baş vurur. Çok misafirperver olan Episkoposun vaizlerine doyulmazdı, beliğ ifadesiyle herkesin dikkatini çekerdi. Otuz yılEpiskoposluk ödevini yönettikten sonra, gözleri görmez olur, canı sıkılır, manastırı terk eder, asıl köyü Ayınverde döner, orada bir müddet kaldıktan sonra. Hah köyünde bulunan müridi Rahip Sefer'in yanına gider. 1915 yılında yeniden Deyr-ul-umur'a döner, aynı yılda hastalanır, rabbın rahmetine kavuşur. Manastır'a gömülür. M. S. 1916.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Un çogalma mucizesi 1908 de

Manastır Müdürü Midihli Rahip Abdullahat Şabonin ifadesine göre: 1908 yılında Manastır yöneticisi Epis-

kopos Afram bulundugu zamanda, Manastır sakinleri 40 kişiden ibaretti. 13 ocakta manastırın ekmek unu biter. Episkopos ise, Kanak köyünde bulunan manastıra ait unu getirmek için adam yollamak ister, hernasılsa sabaha ertelenir. Daha sonra Kar yağar, yollar kapanır, kimse gidemez olur. Aşçı başı Rahibe Besne gelir Episkoposa, unumuz yoktur ne yapmamız lâzım der. Episkopos ise, yapılacak birşey yoktur. Allahın ismi mübarek olsun. Manastır azizlerin dualariyle o bizi düşünsün." der. Ertesi gün aşçı rahibe yemek pişirmek için gittiği yerde boş olan ve 600 kilo zahire alan iki zahire anbarının ağzına kadar un dolduğunu görür, rahibe Allaha şükürler okur, anbarın ağzında (kova) taşan undan yaptığı ekmek birkaç gün yeterli oldu. Manastır sakinlerin bu mucize karşısında Allaha olan güvenleri bir kat daha artı. O bereket ekmeğinden, ben ve ayınvertli Toma oğlu Gelo Grigo Aslan da yedik." dedi.

Yeni duvar ve giriş kapısı

ON ALTINCI BÖLÜM

Mar Filiksinos Abdullahat

Abdullahat: Yukarı Kefre köyünde doğmuştur. Mişteli Rahip Yuhanna eğitiminde yetişti. Mısırdaki manastırları ziyaret ettikten sonra ikamet ettiği Mar Evcin manastırına döndü. 1908 yılında Yüksek Senato kararıyle Patrik II. ci Abdullah tarafından Mar Evcin ve çevre kiliseleri Metropolitliğine takdis edilir. 1913 yılında Deyrul-umur Episkoposu Mar Athanasiyos Afram'ın tekaütlügü dolayısiyle yerine Mar Filiksinos Abdullahat geçer. İyi bir yönetici olan Mar Filiksinos Abdullahat, kısa bir süre yönetmenlikte kalır. 1915 yılında Ayirvert köyünden tekrar manastıra dönen Episkopos Afram, yönetmenliğe geçer, bunun üzerine Episkopos Abdullahat Manastırı terk etmek zorunda kalır, Ayinvert köyüne gidip yerleşir. Bu ise umumi harp zaamnına rastlıyordu. Umumi harp tesirinden sıkıntıya düşen halkı, telkinleriyle güçlendirmeye çalışır, birliğe çağırır, hükümete yardımcı olmalarını irşad eder. Bunun yanında da dua ve oruç tutmaya başlar. Allah duasını kabul eder. ve çabulcular tarafından sarılan Ayınvert köyü iki ay bir muasaradan sonra Şeyh Fathulla yegeni Şeyh Sıtkı'nın arabuluculuğuyle kürtler Ayinvert köyünü terk eder giderler.

Episkopos Abdullahat, bu sırada yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak, Midih köyünden Hori Musa Hekim rivayet ettiği gibi, Ağustos ayında 1915 yılında vefat eder, Mar Şabo kilisesinde büyük bir tezahhürat ve taziz içinde gömülür.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Umumi harp esnasında manastır yöneticileri 1915-1942

1915 yılında umumi harp patlak verince, Metropolit Abdullahat Ayinvert köyüne gider. Episkopos Afram da vefat eder. Manastır sakinleri de çobansız bir sürü halini alır. Bu meyanda umumi harp başlar. Hükûmet, savaş ile meşgulken, fırsat bilen çevre çapulcuları olan Azamgiler manastırı işgâl eder, sakinleri hunharcasına öldürür, çapulcular tarafından öldürülen manastır rahipleri şunlardır :

1 — Keferbeli Rahip Aziz, Kerkinli Rahip Lahdo, Kefreli Useoğlu Rahip Davud, bu ise Metrepolit Abdullahadın yeğenidir. Bunlarla beraber, Diyakos ve manastır mustahdemleri. Manastır dört yıl bir müddetle sakinlerden boşanır ve çapulcu başı Azamgilerin işgâli altında kalır. 1919 yılında savaş biter, sulh mütarekesi olur her tarafa emir salar, "Herkes yerine dönsün, rahat ve ferah içinde yaşasın", der. Bundan sonra Mutağallip çapulcuların kökünü kazımaya başlar. Bu sırada manastırı işgal eden Azamgileri kovar ve manastırı tekrar sahibi olan Süryanilere teslim eder. Süryaniler yeniden Manastırı düzen içinde yönetirler. Bundan sonra manastır yöneticiliğine 1919 yılında Use oğlu Yuhanna gelir. Bu ise bir yıl süre ile yönettikten sonra vefat eder.

2 — Keşiş Gabriyel Kutino: Ayınvert köyünden dir, altı yıl bir süre sonra yönetmenlikten istifa eder, Arbo köyü Rahip Sefer yerine geçer. Bu dahi iki yıl yönetmenliğinde kalır, Suriye'ye gider yerine tekrar Keşiş Gabriyel Kutino ikinci bir kez döner. 1936 yılına kadar ödevinde kalır. Vatan hizmetini görmeğe giden Keşiş Gabriyel, hizmetini bitirir Ayınverd köyüne döndükten kısa bir süre sonra vefat eder. 1937.

3 Rahip Yuhanna Karabaşlı: Bir yıl süre içinde Matnastırı yönetir. Suriyeye gider.

4 Arbo köyünden Söhdo oğlu Rahip Gabriyel: İki yıl kadar bir zaman Manastırı yönetir. 1942 yılında başka ödeve atanır yerine Kerkinli Rahip Sefer, Turabidin Metropolidi Mar Temataos Toma emriyle atanır.

Teodora kubbesi üzerine inşa edilen medrese
(Metropolit İso Samuil yardımı ile)

ON SEKİZİNCI BÖLÜM

Turabidin Metropolidi Mar Temataos Toma Aras 1923-1946

Zaman gaileleri yüzünden yönetmenliği sarsacak şekilde değiştirir. Vuku bulan savaşlar çok ülkeleri yakıp yıktığı gibi, bu meyanda çapulcu akınlarına maruz kalan ibadethanelerimiz, çok zararlara maruz kaldığı gibi, yö-

netmenliğinde de hayli degişiklik kayıt etmiştir. Vuku bulan en büyük değişiklik ise budur: Turabidinde bulunan Yedi Metrepolitlik çevreleri olan Midyat. Nuseybin, Betzebdey, Ḥaç Manastırı, Deyr-ul-umur manastırı, Mar Melke, Mar Evcin manastırları Metropolitikleridir. Bunlar birleşerek, Turabidin Metropolitliğine bağlanmak zorunluğu hissedilir. Bu birleşen Metrepolitliğine ilk atanan Metropolit de Mar Temataos Toma'dır. Bu ise Arnas köyünden Mirican familyesindendir. 1885 yılında Diyarbakıra bağlı Arzoğlu köyünde doğmuştur. 1896 da Mardin Deyr-ulzafarandeki yetimhanesine gelir, okumayı yazmayı öğrenir. 1907 de Rahipliğe, 1908 yılında ise Kahinliğe yükselen Rahip Toma, 1923 yılında Mar İğnatiyos Patrik III. cü İlyas tarafından Turabidin ile çevre Metropolitliğine takdis edilmiştir.

Metropolit Toma, Güzel yönetmenliğiyle temayüz etmiş gücü kadar çevre ibadethanelerinin onarımını yapmıştır, bunun yanında çok sayıda papas Rahip Diyakos takdis eden Metropolit, Humusta toplanan Sassunot kongresine gider. Trablus şehrinde hastalanır, 1946 da vefat eder. Cenazesi Trablusdan Humusa getirilir. Büyük bir tazizle Meryemana kilisesinin içindeki güney katı mezarına gömülür. Yaşı 61 idi. Allah gani gani rahmet eyleye.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Rahip Sefer
1942-1954

Yusuf Melke oğlu Sefer, Kercüse bağlı Kerkinni köyünde 1884 yılında doğmuştur. Rivayete göre Kürt Bedirhanın oğulları Azdinşer, Musurbegin müessir olayının tesirinden dolayı Bişerinin Keferzo köyüne babasiyle bir-

likte kaçarlar 1856. Orada kilise okuluna devam eder, okuma yazmayı öğrenir. Daha sonra evlenir, fakat kısa bir süre sonra ailesini kayıb eder, bundan sonra ikinci bir evlenmeye lüzum görmeden, 1883 yılında Deyr-ul-umur manastırına gider, orada eğitimini bitirir. 1891 yılında Rahipliğe atanır, 1907 yılında Patrik İkinci Abdullahın Patriklik seçimi Sensunot Kongresine, Manastır Metropoliti yerine katılır. Hah köyü Meryemana manastırı müdürü Hapsınesli Rahip Yusuf ödevinden af olununca, Rahip Sefer yerine geçer. 1910 ile 1933 yılına kadar bu ödevde kalır. Sonra Kerburan kilisesi yönetmenliğine atanan Rahip Sefer, bunun yanında da Araban, Der Salip Kiliselerini de yönetiyordu. Bu kiliseleride dokuz sene bir müddetle yönetti. Bir yıl daha serbest kalan Rahip, Metropolit Toma Aras tarafından Deyr-ul-umur manastırı müdürlüğüne atanır. 12 yıllık bir süre ile manastırı yönetir. Son bir vasiyetnamesile, Turabidin Episkoposu huzurunda dini vacibelerinin yerine getirip, hastaların yağı, kutsal kurban ile gıdanandıktan sonra Bir Nisan 1956 tarihinde Rabbın rahmetine kavuşur. Episkopos Afram Bilgiç ile Manastır rahipleri taarfından tazizlenmek süretile Azizler mezarlığının batı kapısı bitişiğindeki mezarında gömülür.

Rahmetlinin yazarlığı yoktu, fakat güzel yönetmenliği ve tevazuluğu, çalışkanlığiyle temayüz etmiştir. Deyr-ul-umur 'da olsun, Hah köyü manastırında olsun, bazı onarmalar ve ilâveler yapmıştır.

Meziyetlerden biri de misafirlere karşı olan bağlılığı ve sevgisidir. Fark gözetmeksizin, damia misafirin ağırlamasını bilmiştir. Ve bu yüzden çevre halkı ile hükûmetin teveccühünü kazanmıştır.

Yaşadığı 106 yaşının son saatına kadar şuuruna hakim, sıhatı yerindeydi, gözlerinde gözlük takmaksızın en ufak yazıyı bile okurdu. Yönetmenliği, övülür dere-

cesinde nizam içinde sürüyordu. Zeki, çalışkandı. Rab katında mutlu olsun.

YİRMİNCİ BÖLÜM

Rahip Şemun Aras
1954-1956

Diyarbakıra bağlı Erzoğlu köyünde 1895 yılında doğdu. 1895 yılında çevreye saran saldırılardan dolayı, Ağabesi Toma ve kardeşinin oğlu Yakup ile beraber, Deyrulzafarandeki yetimhanesine getirilir. Burada eğitim ve öğretim gördükten sonra, Rahipliğe girer. 1928 yılında kardeşi Metropolit Toma Aras'ın yardımcılığını yapmak üzere Midyata gider. Metropolidin mevcut olmadığı sıralarda yerine vekâlet eder. Daha sonra evve-

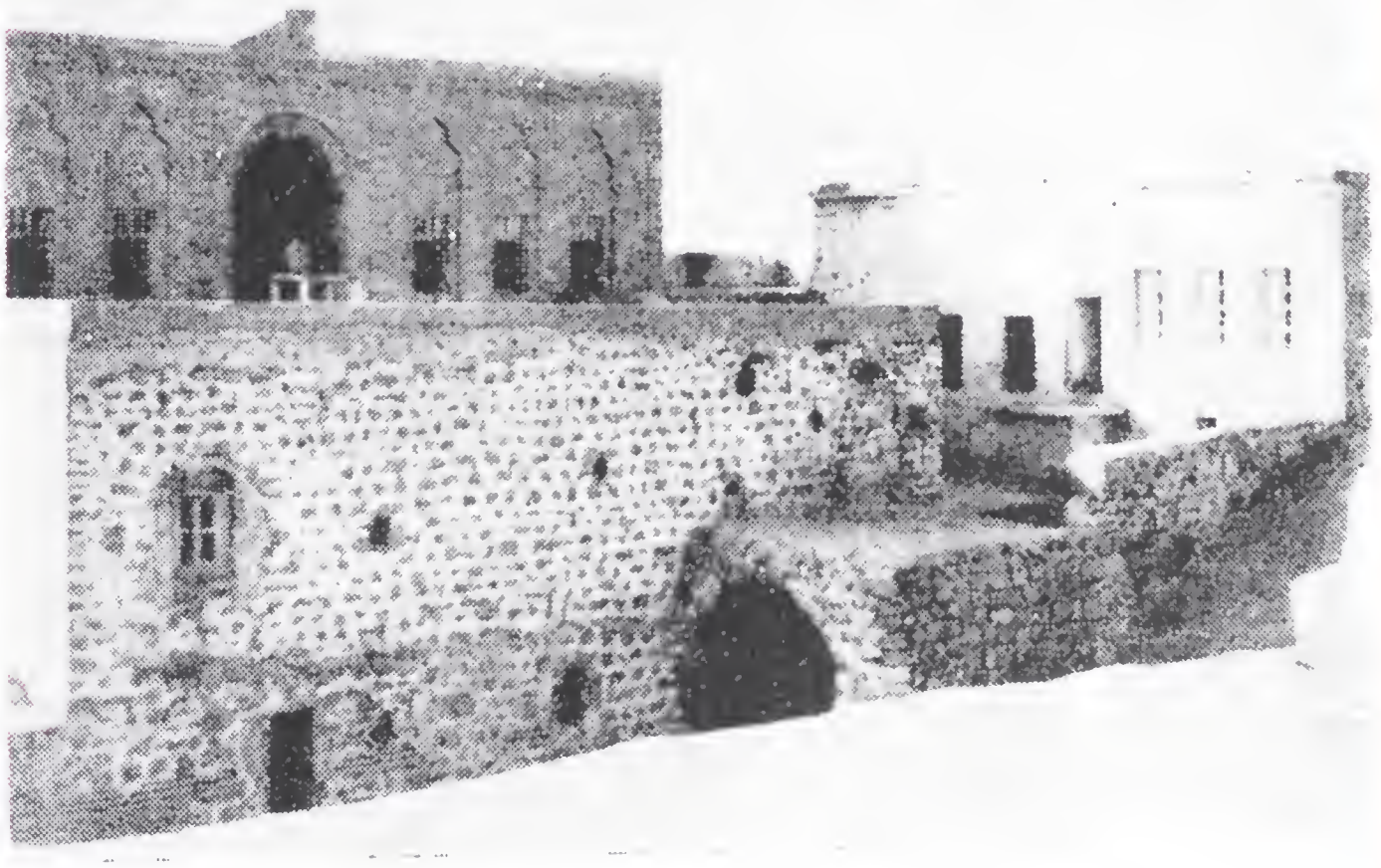

Metropolit İşo Samuil yardımiyle inşa edilen medresenin önden görünüşü

lá Mar Abrohom ve Deyr-ul-umur manastırlarını da yönetir. Rahip Seferden sonra Deyr-ul-umur manastırı yönetmenliğini iki yıl yapar. Hastalanır, tedavi için gittiği Diyarbakırda vefat eder. Meryemana kilisesinde cenazesine okunur. Deyrulzafarana getirilir. Metropolit Hanna Dolapönü ile manastır rahipleri tarafından Deyrulzafaran manastırında Rahiplerin özel mezarlığında gömülür 1956.

YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜM

Manastırda saçan Nur mücizesi

24 Şubat 1954 tarihinde ruhanilerin anma pazarı akşam namazından sonra Turabidin Episkoposu Mar İyevennis Afram Bilgiç olduğu halde, Midyat ve çevre

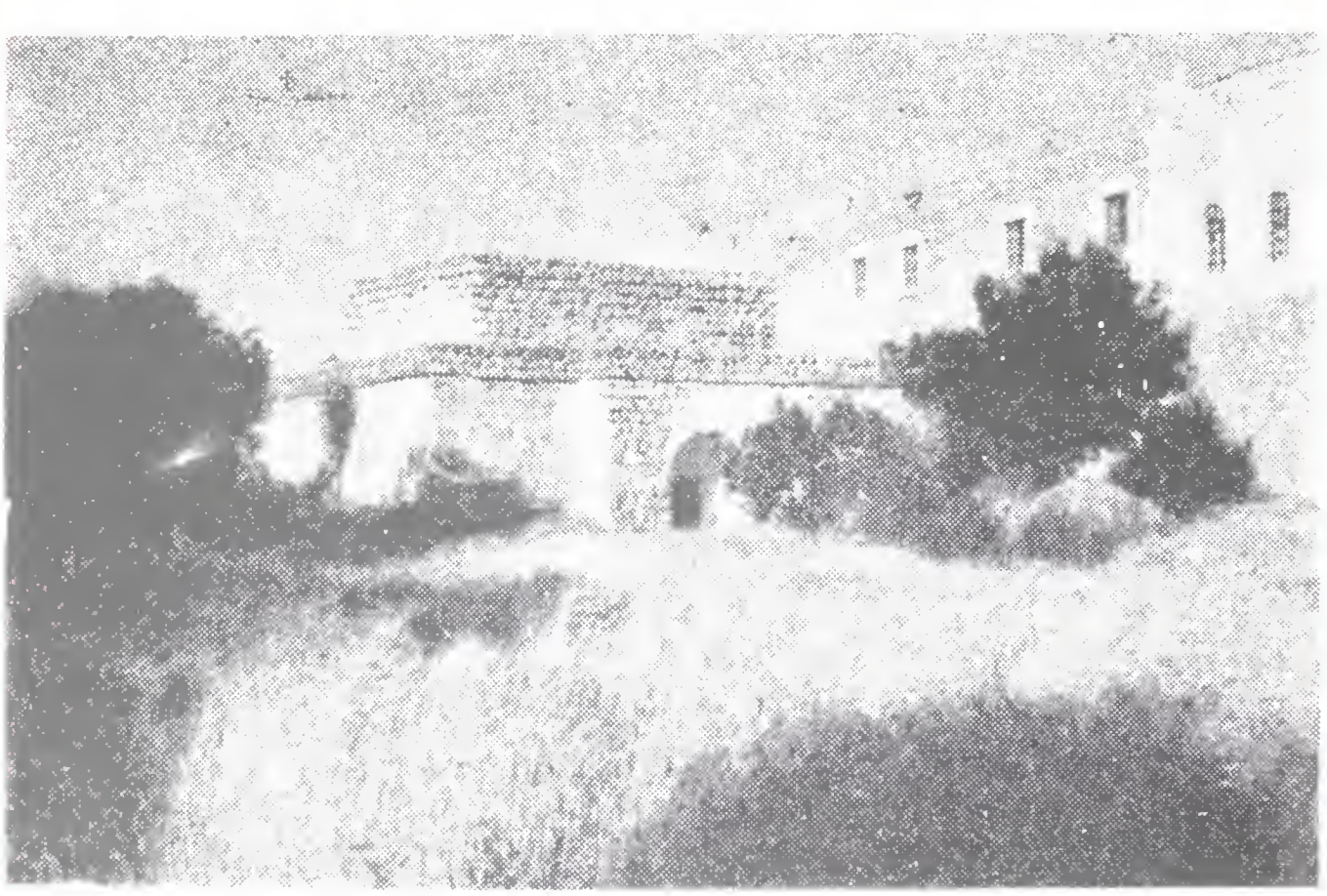

Mısırlıların mezarlığı. Kubbesi üzerine inşa edilen medrese odaları Metropolit İşo Samuil yardımiyle inşa edilmiştir.

köylerinden ruhaniler ve halk manastırda bulunur. Kilise örf adetine göre, bütün toplum, Episkoposun başkanlığı altında lüzumlu duayı azizlerin mezarlığında okurlar ve tekrar istirahata çekilirler. Ayni gece saat 22 sıralarında Basibrinli Şammas Gabriyel (Papazdır) odadan dışarı çıkar. Azizlerin mezarlığından yükselen gök kuşağını andıran bir nur saçtığını görür. Bunun karşısında Şammas şaş kalır, heyecanla içerdekileri çağırır, içerdekiler bu mücizeyi şu şekilde ifade ediyorlar: "Saçan Nur, rengi beyaz olmakla beraber, ateş halinde alevleniyordu. Mezarlık binasından yukarıya doğru yükselen bu nur, gök kuşağı gibi, ucunun biri azizlerin mezarlığında, diğer ucu ise aziz Mısırlıların mezarlığı kubbesini sarıyordu. Yüksekliği de bir insan boyu kadardı. Bir süre o şekilde kalır, daha sonra yön. değiştirir, Haraba bulunan Mar Şemunun eski mabedine doğru uzanır, Mar Şemun ve Mar Şmuil mabetlerini de altı saatlık bir süre sardıktan sonra, sabah şafakla beraber, kayıb olur.

B unu bizzat görüp izleyenleri ise: "Episkopos Mar İyevennis Afram Bilgiç, Manastır Müdürü Rahip Şabo Güneş, Rahip Şemun Aras, Hah köyü papazı Bıtrıs, Basibrin papazı Gabriyel, Keferzeli Şammas Yakup, Midyatlı Haydari familyesinden İstifan, Corc, Hobil, Cabbar, Hah Köyünden Reşit ve daha başka Rahip sakinlerinden 72 kişiden ibaret erkek ve kadındırlar.

Bu mücizenin anma töreni olarak, hep beraber kiliseye inerler, âyini müteakiben gereken şükür duasını yaparlar.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Manastır Müdürü Rahip Şabo Güneş

1888 yılında Midih köyünde doğmuştur. Manastır

da yönetmenliğini yapar, 1908 de Kahin Rahip atanır. Muhtelif atamalardan sonra, manastır müdürü Rahip Şemun Araz'ın vefatı üzerine 1956 yılında manastır yönetmenliğini eline alır, geniş çapta onarmalar yapar. Manastırın batı kesiminde yüksek bazı odalar inşa eder. Büyük kilisenin damına çimento çeker. Azizlerin ve Mısırlıların Mezarlık kubbelerini çimento ile çevirir. 24 Nisan 1958 tarihinde Metropolit Hanna Dolapönü ile Episkopos Afram bilgiç tarafından Horiepiskoposluğa takdis edilmiştir. 12 Aralık 1962 de vefat eder. Manastırdaki Azizlerin mezarlığı kapı bitişindeki mezarda gömülür.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Midyat ve Turabidin Episkoposu Mar İyevennis Afram Bilgiç

1891 yılında Midyat şimal kesimindeki Batı köyünde doğmuştur. Babası Saliba oğlu Keşiş Nuridir. Annesi ise, Keşiş Danhogilerden Haydarın kızı Meryemdir. Babası Keşiş Nuri 18 Ocak 1910 tarihinde vefat eder, oğlu Afram o sırada yirmi yaşına henüz girmiş bulunuyordu. Halkın ısrarı üzerine Babasının yerine atanması uygun görülür. İncili Diyakoslığa terfi olunan Afram. Midyatta Mar Şerbil kilisesinde 7 Mart 1910 da Mar Afram bayramında Patrik İkinci Abdulmesih tarafından papazlığa takdis edilmiştir. Atandığı Kilise ve cemaatının ruhi işlerini büyük bir ihlasla yöneten Papaz Afram, Her gün için daha ziyade halkı kendisine ve kiliseye bağlamayı bilmiştir.

Turabidin ve Midyat çevresi Metropolit Toma Arastan boşalınca, çevre halkının isteği üzerine Rahmetli Patrik I. ci Afram'ın başkanlığı altında toplanan Sansinot, Keşiş Afram'ı Deyr-ul-umur ve Midyat Episko-

Mariyevenis Afram Bilgiç. Midyat ve Deyr-el-umur manastırı Episkoposu

posluguna tayini kararlaştırır. 24 Mart 1952 Oruç'ın altıncı pazarında, Humus Meryemana kilisesinde Patrik I. ci Afram tarafından büyük bir topluluk huzurunda Episkoposluğa takdis olunur. İyevennis adını da adına eklenir. Takdisi için Midyattan ona refakat eden heyet şu zatlardan kuruluydu:

Keşiş Numan Aydın, orada Patrik Tarafından Horiepiskoposluga terfi olundu. İncili Diyakos Cebrail Aydın (İstanbul kilisesi papazı). İbrahim Şaboğlu, Abdulkerim Çimen, İbrahim Kahraman'dır.

İyevennis Afram Bilgiç, Humustan avdetinde, her geçtiği mıntıkada ağırlanmak süretiyle , tezahhüratla karşılanır ve büyük bir törenle Midyattaki makamını işgâl eder. Episkopos Afram, hertürlü iyi meziyetlerile bilinir. parayı sevmez, garip ve misafirlerden hoşlanır, fakirlere şefkatli, zengini fakiri demeden herkesi bir seviyede tutar ve gerçeği söylemekten çekinmez. Saf ve nezih'dir. Kimseyi incitmez, mütevazi ruhludur. Yaşantısı arasında herzaman münzevi hayatı tercih eder, onun için zamanının çogu Deyr-ul-umur manastırında geçirir. Yapıcıdır, maiyetindeki ruhanileri sever, yapıcılığa daima telkin eder. Yönetmenliği sırasında çevresinde yaptığı 18 yıl hizmetlerde, kiliselerin iyi bir düzene sokmaktan başka, 32 Papas, iki Horiepiskopos, 9 Rahip, 8 Rahibe bunların yanı sıra çok sayıda Diyakos'-yar diyakos, okuyucu ve mürennim diyokosda vardır. Ayrıca inşa olunan 9 kilisenin takdis ve açılış merasiminde bulunmuştur. Açılan kiliseler de bunlardır: Midyattaki Mar Şarbil, Mar Afram, Mar Aho (Harabmışke) Mar Aho (Marbab köyünde), Mart Meryemo Mecdleniye (Basibrinde), Meryemana (Ayınvertte), Mar İbrahim (Gündükte), Ayrıca, 12 kez, Yag Takdis etti, birinci kez Deyr-ul-umur'da, diğer sekiz kez'ı de Midyat'ın Mart Şmuni kilisesindedir.

Mevcut olan Patrik III. Yakup tarafından 1965 yılında Deyr-ul-umur da takdis ettiği Meyrun takdis töreninde de hazır bulunmuştur.

Üçüncü Yakup'un Patrikliğe takdisi merasiminde de Sansinottan bir üye olarak katılmıştır. Zamanla başka başka yüksek ruhani kurullarda ve kongrelerde katılan Mar İyevennis Afram Bilgiç, Hastalığının tedavisi ve gözlerinin muayenesi için, İstanbula da son ziyaretlerini yapmışlardır. Bu ziyaret ise bu kitabın basıldığı zamana yani 20.6.1971 tarihine rastlar.

Rahip İsa Çiçek. Manastır Müdürü

YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Rahip İsa Çiçek ve Manastırdaki onarmalar 1962

Rahip İsa Çiçek: Keşiş Yusuf oğlu Keşiş Barsom'ın oğludur. 1942 yılında Yukarı Kefrede doğmuştur. İlk tahsilini babası yanında yapmış, sonra 1951 yılında Dey-

rulzafarandaki ruhani İncil kursuna devam etmiştir. Bu kursun öğretim üyelerinin biri de Şammas İbrahim Aksandı. (Midyatta papazdır) Çiçek, Manastırda sırayla, evvelâ mürennim, okuyucu ve yar diyaskosluğa, Metropolit Hanna Dolapönü tarafından atanır. 1958 yılında da İncili Diyaskosluğuna atanarak Bişerideki manastırın yönetmenliğiyle dağınık olan cemaatın ruhi işlerinin yönetmesine gönderilir.

Genç Diyakos, kendisine verilen yetki üzerine 40 günlük bir gezintiden sonra, başarılı işlerde bulunur, bunların arasında 250 den fazla insan vaftiz etmesiyle bazı nikahların ön namazını kılmasıdır. Bu başarı-dagınıkları ziyaret eder, telkinde bulunur, onlara kitap dağıtır ve onları manevi kıddasla gıdalandırır. Ödevini bitirdikten sonra, tekrar Mardine döner. Metropolit tarafından kabul edilir ve ağırlanır. Küçüklüğünden itibaren Rahipliğe vakf edilen Şammas İsa Çiçek, babasının sözünü yerine getirmek için Deyr-ul-umur manastırına gider. Episkopos Mar Afram Bilgiç tarafından kabul edilir. Episkopos, genç Çiçeğin enerjik, tevazu ve ruhaniliğe olan meylini takdir ederek, 22 Mayıs 1960 yılında rahiplige takdis eder ve bu tarihten itibaren kendini tamamiyle manastır hizmetine vakf eder. 1962 yılında, Manastır Müdürü Baş Rahip Abdulahat Şabo çekilince manastırın yönetmenliğine Çiçek atanır. Oldukça manastırın ilerlemesine çaba harcayan Rahip İsa Çiçek, 1960 yılından itibaren gösterdiği yararlıkların önemlileri şunlardır:

1 Tedodoranın Kubbesi içten sıvası, Yeni odaların inşası (bunlar Amerikadan gelen Metropolit İşo Samuilin, Manastıra ziyareti hatırası olarak, verdiği para ile yaptırılmıştır.)

2 -- Manastırın damı ve çevre odaların damlarını çimanto düşemiştir.

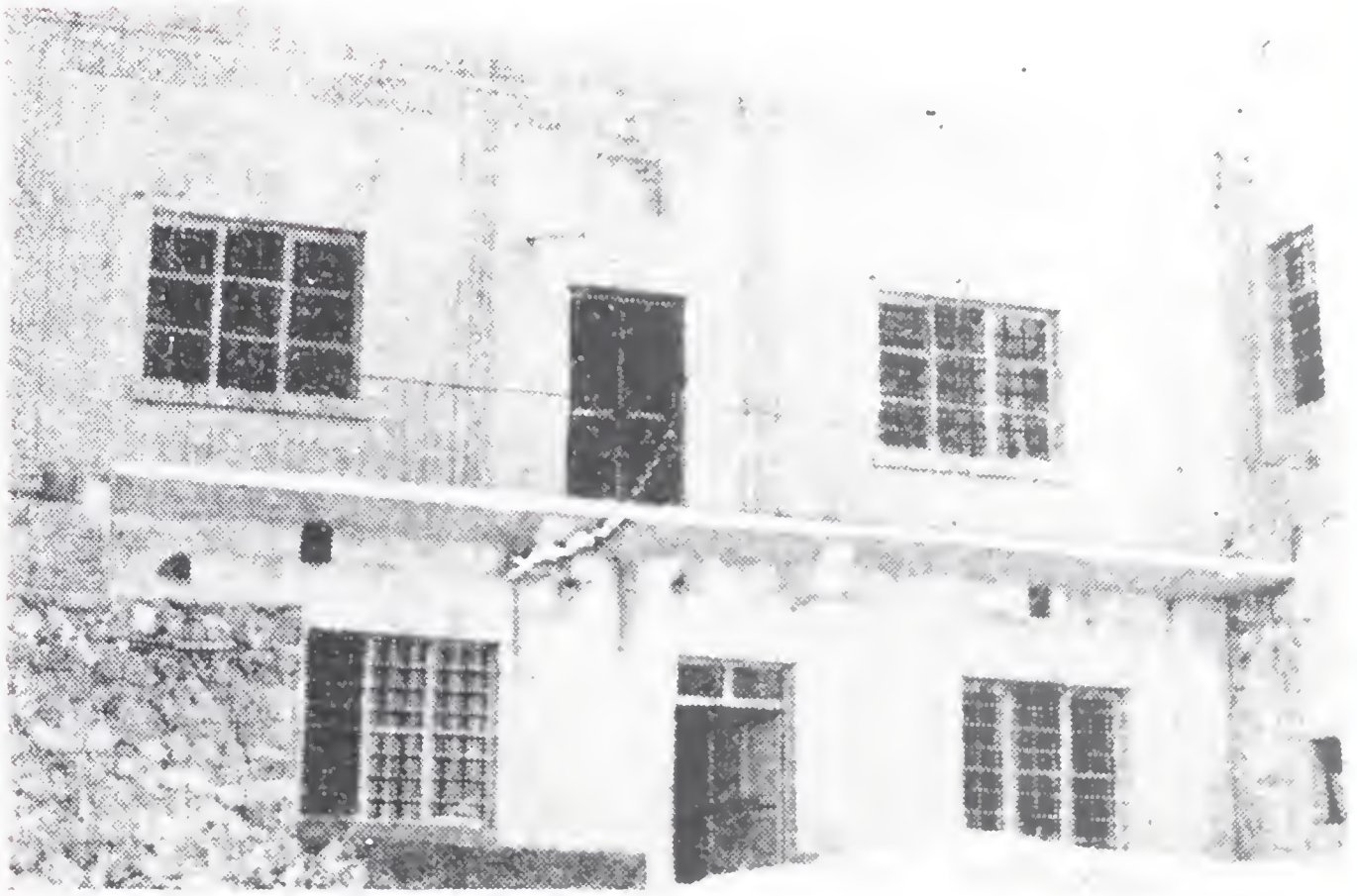

Yeni bina ve misafirhane salonu. Nakışlı taşlardan yapılmıştır

3 - Manastırda İncil kursu açtı ve ilk devreye mahsus 17 talebe ile öğretimine başladı. İncil kursundan başka burada, Türkçe. Süryanice ve Arapça okuma yazmayı da öğretilir. Bunların başlıca öğretmenleri de. Batılı İsa Gültekin, Rahip Samuil Aktaş ve Sarı Köyünden Gabriyel Kavmedir.

4 - Manastırda zengin bir kütüphane açtı, adetleri 250 yi geçen kitaplarla süsletir. Bunlardan Kırkı el yazısiyle kamış kalemle gayet itinalı bir şekilde yazılıdır. Yazarlarıda, Manastır rahipleriyle öğrencileridir.

5 - Manastırın Kale yönünde modern bir mutfakve fırın yapıldı.

6 - Manastırın eski değirmen yerinde modern bir yemekhane yapıldı.

7 - Azizlerin mezarlığı üzerinde ve medrese damına kadar uzanan çapta yeni büyük odalar, bunlar da

(Amerika Metropoliti İşo Samuilin. Manastıra ikinci kez ziyareti hatırası olarak bedelleri kendisi karşılamıştır.)

8 Yeni bir medrese binası ile öğrenci yatak odası, yıkanma hamamı, bunlar da (Uruguaydan gelen

Yeni insa edilen vaftiz kubbesi

Manastırın rahipleriyle öksüzleri bir arada

Binkelpli Mecidenin parasiyle, 1963 yılındaki manastıra ziyareti hatırasıdır).

9 Vaftiz yeri (Mizah köyünden İso Attio para siyle) 1968 de yapıldı.

10 Kartminden Manastıra kadar açılan araba yolu, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti tarafından açtırılmıştır. Hükûmet var olsun.

11 Manastırın vakfiyesiyle beraber Tapoca tescil edildi.

12 Manastırın giriş kapısının beyaz taşlarla yapılması, Amerikadaki Diyarbakırlı Şammas İlyas Darakçi yardımiyle) yine manastırın etrafındaki çitlenen yüksek sur, İstanbul, Adıyaman, Diyarbakır cemaati ile Almanya, İsviçre işçileri tarafından bedeli karşılanmıştır) 1970 yılında tamamlandı.

13 Manastırın içine ve müştemilayetina elektrik tesisatının kurulması, (Mardinli Cemil Koçhisarlı tarafından ve İstanbul ile Amerikadaki bazı Süryani cemaatı yardımiyle) de jeneratör temin edilmiştir.

14 Çan kulesi, yine Amerika Metrepoliti İşo Samuil'in yardımıyle, ölülerin ruhuna yaptırılmıştır. Bunlardan başka da yapılması ön plâna alınan diğer inşaatlarının tamamlanmasını rabten dileriz.

Rahip İsa Çiçeğin yönetmenliği bu sırada ona yardımcı olanlarda şunlardır: Zeytun afmilyesinden Rahip Şabo (Ayınvertli), Rahip Samuil Aktaş (Bakısyanlı). Rahip Gevergis (Fafeli), Sobo (Takdınli), Rahip Şammas Eliyle Öztaş (Mizahli). Rahip Şammas Toma (Bakısyanlı.) Ayrıca rahiplerde şunlardır: Dersalip köyünden Meryem, Mizahlı rahip Eliyenin bacısı Seyde, Sederi Köyünden Hori Aho kızı Besne, Harapeli köyünden, Rahibe Seyde ve Meryem, Rahibe Şüşen ve bacısı Rahil, halaları rahibe Şmuni (Espıs köyünden) dirler.

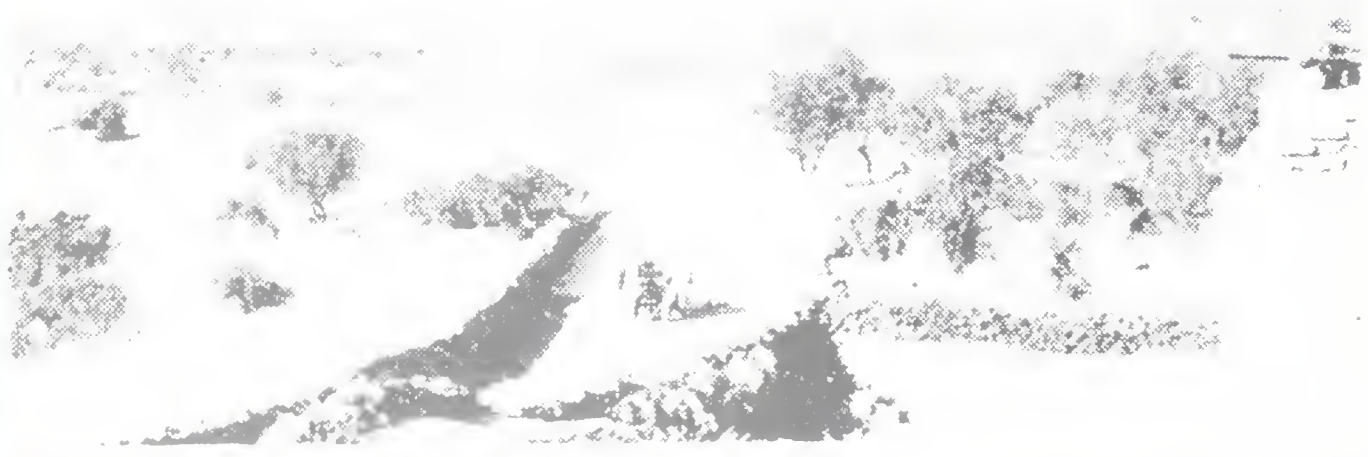

Hükümet tarafından actırılan manastır sose yolu.

Bu asırda manastırın en parlak zamanı bu sıralara rastlar. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti hükûmetimizin Turistik yerlere kıymet vermesi, manastırın da bu halkaya girmesi, yeteri kadar manastıra kıymet verir ve kalkınması için sakinlerineyardımcı olur. Bu sayede her gün için daha fazla ilerleme kayıt etmekte olan Deyr-ul-umur manastırı, kıymetli Hükûmetimizin anayasası teminatı altındadır.

YİRMİ BEŞİNCİ BÖLÜM

Kadasetlu Patrik III. Cü Yakup ile Deyr-ul-umur Manastırı 1965

28 Agustos 1965 Cumagünü saat 15 de, Patrik hazretlerinin korteji Deyr-ul-umur Manastırına dogru ilerliyordu. Kartmin Deyr-ul-umur arasındaki yolu dol-

Metropolit İso Samuil tarafından inşa ettirilen yeni odalar

duran halk, korteji bekliyordu. Midyat, İdil, Midih ve çevre köylerden gelen halkın katıldığı kortej, kayalıklar arasında yılanlar gibi uzanmış patikalar boyunca ilerliyordu. Patrik hazretleri ve refakatinde bulunan ruhani zatlar, kendilerine daha önce hazırlanmış süslü atların üzerinde manastıra doğru yaklaşıyordu. Binlerce kişinin katıldığı bu karşılamada halkın "Usanna" Rabbın ismiyle gelen mubarek olsun" diye bağırması, yanında kadın tehlilleri, silah patlamaları kulakları çınlatıyordu. Bu korkunç gürültünün yankıları da aks edince, unutulmaz dakikalar yaşatıyordu. Midyat ve diğer alanlardan daha önce gelip manastıra yerleşen halkın tehlil ve alkışları arasında patlanan silahlrın gürültüsü zor işitiliyordu. Bunların arasında Deyr-ul-umur'da yapılacak MEYRUN Takdis töreninde bulunmak için, İstanbul Elazığ, Adıyaman, Diyarbakır ve Mardin gibi uzak yerlerden gelen kimselerde katılıyordu. Diyakosların ilâhi terennümleri, yanında çan sesleri güzel bir hava yaşatıyordu.

Manastırın oldukça yakınına gelen patrik hazretlerinin etrafını saran halkın yeşillikler içinde teşkil ettigi manzara, Mesihin hayat verici tenbihlerini dinlemek için Yeruşelimde etrafında toplanan halkın teşkil ettigi manzaradan farksızdı.

Patrik Hazretlerinin âyinlerine susamış halkın yanında uzun zamandan beri tekerrür edilmeyen MEYRUN takdisi töreninde bulunmak için ta uzaklardan bile gelen halkın asayişini korumak için görevlendirilen devletin resmi zevatları, ödevlerini tam itina ile yapmışlardır. Şöyleki: Patrik hazretlerinin bu mahşer kalabalık arasında manastıra girmelerinde de yardımda bulundular. Patrik hazretlerinin bu ziyaretinden hükümetin duyduğu memnunluk ve bunun verdiği sevinç, bir daha ispatlanıyordu. Hristiyan ve Müslüman demeden

törenlere katılan halkın arasında en ufak bir anlaşmazlığa müsaade etmeyen hükümetimize teşekkürlerimizi iletmeyi bir borç biliriz.

Deyr-ul-umurda toplanan on binlerce kişinin arasında Patrik hazretleri ve refakatında bulunan Metropolitlar hariç, 5 Horiepiskopos, 28 Papaz, 8 Rahip, Bir Baş Diyakos, 5 İncili Diyakos ve çok sayıda Yar Diyakos ve okuyucu Diyakoslar mevcuttu.

Deyr-el-umur'da Mayrun Takdisi töreni 1965

MEYRUN TAKDİS TÖRENİ

Takdis töreni Deyr-ul-umur manastırında kadasetlu III. Yakup Hazretlerine nail olmuştur.

29 Ağustos 1965 Pazar günü Patrik hazretleri ve

Metropolitlerden Mar Diyonnosiyos Cercis (Halep), Mar Malatiyos Barnaba (Humus), Mar Severiyos Zekke, Mar Kurilos Yakup (Şam), Mar İyevennis Afram bilgiç (Midyat), ve bilahare katılan Mar Filiksinos Hanna Dolapönü (Mardin) ile bir çok Horiepiskopos ve diğer ruhani sınıfların katıldığı Meyrun töreninde hazır bulunan halkın sayısı on bini geçiyordu. Patrik hazretleri başta olmak üzere, diğer ruhanileri, tezahhüratı bütün etrafı titretiyordu. Bu tezahhürat manastırdan uzak köylerden de duyulduğu söyleniyor. Sabahın saat 5 sıralarında Ruhani büyükler ve diyakosların ilâhiye sesleri manastırda yaratmaya yer bulamayan, dağlarda geceyi geçiren halkı uyandırmış, âyine davet ediyormuş gibi manastıra akın ettirdi.

MEYRUN TAKDİS töreni tam iki saat sürdü. Patrik hazretlerinin beyaz ipekli kumaşla sarılı bir kubbeli tahta odacağına elindeki MEYRUN şişesiyle takdis davrası için girmesi, bunu takiben mum taşıyan 12 kâhinin yürüyüşleriyle altı ruhaninin de ellerinde buhurdanlıkların bulunduğu bir anda, önde incili taşıyan bir kahin. haçı taşıyan bir başka ruhani ile, bunu takip eden Patrik hazretlerinin ipekli odacağı, altı kişinin salladığı marvahalardan çıkan sesler arasında konu ile ilgili ilâhiyeler terennüm ederek ilerliyorlardı. Davranın bitiminden sonra, Patrik hazretleri MEYRUN takdis töreniyle ilgili bir konuşmada bulunmuş, konuşması özetle şunları belirtiyordu: "Yüz yıla yakın bir zaman önce Patrik II. ci Yakup, manastırda Mayrun takdis törenini yapmıştı. Bu gün ise Allahın nimetiyle Patrik III. Yakup'a bu şeref nail olmuştur". Demiştir. Konusmadan sonra Mayrun dolu şişeleri toplantı salonuna ilahiyeler arasında çıkarılmıştır.

Amerikadaki Şammas İlyas Darakçi tarafından yaptırılan manastırın dış kapısı

Manastıra XX. Asırda en çok yardımı dokunan U.S.A. ve Kanada Süryani Kadim Metropolidi Mar Athanasiyos İşo Samuil, Milâttan 300 yıl önce deri üzerine Süryanice, İbranice yazılan kıymetli Tevrat kitabından bazı bölümlerini tetkik ederken görülüyor. (Sahife 143 bak.)

PATRİK HAZRETLERİNİN MANASTIRA ZİYARETLERİ ANINDA VUKU BULAN MUCİZELER:

1 — Kutsal Mayrun, Patrik bareketlerinin Mukaddes nurunun tesiriyle şişelerden taşmış etrafa yayılmıştır.

2 - Patrik hazretlerinin manastırdaki âyininde baygınlık geçiren bir çocuk, babası ve Hori Numan Aydın'ın kolları arasında, Patrik hazretlerine getirilmiş, kutsal Haçını alnına ve ağzına sürer patriğin okuduğu duadan sonra çocuk ayılıp babasına sarılmıştır.

3 — Manastırdan ayrılan kimselerden yolcu alan bir araba yolda giderken devrilir, bir mucize eseri olarak parçalanan arabanın yolcularından hiç birisinin vücudundan en ufak bir sıyrıltı olmamıştır.

4 — Mümin olmayan bir adam, yapılan teganni tezahüratlariyle halkın kutlamak için Patrik hazretlerine hücumunu görünce, alay edici sözlerle, bu hurafalıktır, bundan faydanız nedir, sağa sola demeye başlar. Henüz sözünü bitirmeden yüz üstü yere düşer ve korkusundan, sizinle alay ettiğime pişman oldum, özür dilerim der, pişmanlık getirir.

AMERİKA METROPOLİDİ MAR ATHANASYOS İŞO ŞAMUİL ve MANASTIRA OLAN YARDIMI

20 nci asırda manastıra en çok yardımı dokunanlar arasında Birleşik Amerika Suryani kadim Metropolidi Mar Athanasiyos İşo Samuil olduğu için, Kendisini tanıtmak lüzumu görülmüştür.

Babası Midyatlı Samuildir. Annesi ise halen yanında sağ olup adı Hatundur. 25 Aralık 19 tarihinde Suri-

yenin Hılve köyünde dogdu. 1914 umumi harpta babası köyde vefat eder, anası tarafından Şam'a götürülür. Oradan 1923 yılında Kudüs'e gider. Mar Markos manastırı okuluna girer, bu okulda İngilizce, Süryanice ve Arapça okuma yazmayı ögrenir. Daha sonra dinî derslerini Mısırdaki kupların okullarında bitirir. 1926 yılında Kudüsteki manastırda Patrik Üçüncü İlyas tarafından Rahiplige takdis olunur. 1930 yılında da Hindistan kiliselerinin düzeni için giden Patrik hazretlerine refaket eder. 1931 de Hindistan Patrik vekili bulunan Metropolit İlyas Koro tarafından kahin rahipliğe terfi olunur. Orada da iki yıl bir süre kalır. 1932 yılında Hindisdan'dan, eğitim gördüğü Kudüs'teki manastıra döner, orada ikamet eder. Burada çalışır, çalışma semeresi olarak 6 kitap yazar ve basar. (Mhedyono Şarvoyo, Dleşono Aoromoyo. Bu halka kitaplardan yalnız dördünü basar. 1939 da Turisina'deki manastırı ziyaret eder. Oradaki kütüphaneyi gezer, eski Süryani kitaplarını tetkik eder. Edindigi malumatları da tarihleriyle beraber. rahmetli Patrik Aframa yazar, bildirir. 1946 yılında Kudüs ve çevre halkının isteği ile Patrik Afram tarafından Humus Meryemana kilisesinde büyük bir kalabalık huzurunda Metrepolitlige tekdis edilmiştir ve Athanasiyos adı almıştır. 1947 yılında Arap çobanları tarafından gorulen eski Süryanica 4 kitabı satın alır, bu kitaplar şunlardır: 1 - Kainatın yaratılışı kitabı, Süryanica yazılı, 2 Eşaya peygamberin kitabı, 3 — Habkuk peygamber kitabı, 4 - Deri üzerine yazılmış o zamana ait dini kanun kitabıdır. (İbranice yazılı). Yazılmış tarihleri ise M. Ö. Üçüncü asırda. 1949 yılında görülen lüzum üzerine Birleşik Amerika genel Metropolitliğine ve Patrik vekilligine atanan Metropolit İşo, satın aldığı kitapları da beraberinde alır götürür. Orada İngilizceye çevirtir ve bu şekilde her tarafa kendini tanıtır.

Kısa bir süre içinde Amerikada bulunan dagınık Süryani kadim cemaatını gezer, onlarla tanışır. iyi bir düzene sokar. Kiliseler inşa eder, bunları yöneten ruhaniler tayin eder, ruhani âyin vaftiz vesair kitapları halkın anlayabileceği şekilde Süryaniceden İngilizceye çevirir ve basar. Amerika Birleşik Devletlerinde yanlız değil, Kanada ve Güney Amerika'yı da çevresine bağlar, oradaki bulunan yüz binden fazla Süryaniyi yeniden Süryani kilisesine bağlar. Yılda bir iki kere bütün çevre kiliselerini gezer, ihtiyaçlarını da sağlar. Metropolit Yeşuh gayretiyle bugün Amerika Süryani kilisemiz diğer çevre kiliselerimize nazaran daha çok ilerleme kayıt etmiştir.

Deyr-ul-umur manastırına yardımı çok dokunmuştur. Midyata ilk ziyareti 1961 de olmuştur. Bu ziyaretinde Türkiye ve bütün Turabidin çevre kiliselerini, manastırlarını ziyareti içine almıştı. Deyrulzafarandan sonra, Deyr-ul-umur manastırını ziyaret eder, bu ziyaretinin anma hatırası olarak, okul için manastırda bir bina inşa ettirir.

2 - - Manastıra ikinci ziyareti ise, 1968 yılında yapar. bu ikinci ziyareti hatırası olarak, kendi adıyle anası Hatun adına iki oda daha inşa ettirir. Bunlardan başka El haçı, Episkopos asası (Gümüşten) de manastıra hibe eder. Bu ziyaretinden makamına döner dönmez, ölülerinin hâtırası için, manastırda Mepropolitlik makam odası ile Çan kulesinin inşa edilmesini bildirir. arzusu üzerine çizdiği plâna göre yapılmış ve masrafların kendisi karşılamıştır. Bu inşaatlarda da adı, annesinin adı ve mutevaffalarının adı özel bir taş levhasiyle geçtiği gibi, manastırın bu tarihinde de özel bir bölüm içinde geçirmekte fayda buluruz.

Rab, katında ve halk arasında mutlu olsun.

BAZI OLAYLAR

Deyr-el-umur manastırı zaman zaman bazı ilerlemeler kaydettigi gibi, geçirdigi kritik olaylardan dolayı, duraklamalarda kaydetmiştir, mühimlerinden bazıları şöyledir:

1 Rahip sefer yönetmeliği sırasında, mütegallip şaki başı İbrahim Azamgiler Suriyeden gelir, manastırı işgal ederek şaki yatagı yapmak isterler. Midyat kaymakamı sayın İlhami Ertem aldığı tedbirle bunlara mâni olur. Vekâletten istihsal ettiği emirle mütegallibeleri hudut dışı eder. Bu hususta sayın İshak Kayanın çalışması da takdirle anılır.

2 1961 yılında U.S.A. Metropolidi Mar Athanasiyos İşo Samuil Türkiyeye yaptığı gezide manastıra özel bir ziyarette bulunur. Manastırın azametine hayran kalan metropolid, kendisinden bir hâtıra kalmak üzere, manastıra yardımlarda bulunur. Bu yardım ile manas-

Metropolit sayın İso Samuil yardımiyle insa edilen yeni binalar

tırda orta salon, sağ ve solunda da motifli iki oturma odası inşa ettirilir. Bu inşaat kendi adı ile annesi Hatun Hâtırası diye bir levha ile yazdırır. Bu inşaat 25 bin liraya mal olur.

3 - 1965 yılında Rahip İsa Çiçek ve manastır yönetim kurulu, İşo Akkaya, Musa Aras, Melek Kerimo, Hanna Akan, Gebrail Marangozoğlu, Sait Altaş ve Cercis Uygur yönetmenliğinde açtırılan tescil dâvası sonucu dâva manastır lehine sonuçlanır. Manastır bütün vakfiyelerile tescil edilir. Yönetim kurulunun bu uğurdaki çalışmaları takdirle anılır.

Manastırda son olarak yeni insa edilen misafir salonu

4 - Manastıra araba yolu olmayışı, turistleri ziyaretten alıkoyuyordu. Kıymetli Hükümetimiz bu yolun yapılmasını ön plâna almıştı. Nafıa Müdürü sayın Mehmet Emin Demir, Mühendis Fahri Önen ve sayın Naci Kurt çalışmalarile kısa bir süre içinde manastıra kadar

araba yolu açtırılmıştır. Mumaileyhlerin çalışmaları çevre halkı arasında büyük bir memnuniyet yaratmıştır.

5 1968 yılında U.S.A. Metropolit Mar Athanasiyos İşo Samuil ikinci kez manastırı ziyaret eder, bu ziyaretinde de eserine ek olarak bazı onarım ve inşaatlarda

Yeni inşa edilen dış kapı görünüşü

bulunur. Vekilliğine atadığı sayın Hori Numan Aydın vasıtasiyle gayet güzel motifli, yontulmuş beyaz taştan büyük bir misafir salonu ile medrese için üç büyük oda, iki salon ve müştemilâtiyle muazzam bir bina inşa ettirir. Bu inşaat da 50 bin liraya mal olur. Sayın Metropolit büyüdüğü ve vaktiyle yönettiği bu manastırda daha başka inşaat yaptırmayı, eser bırakmayı düşünmektedir Manastırda çan kulesi inşaatı ilk plânındadır. Pek yakında inşasına başlanacaktır.

6 Manastırda inşaat yapıldığı bir sırada çapulcu şakiler manastıra hücum ederek manastırın büyük, küçük baş hayvan sürülerini yağma ederler. Manastır sâkinleri olaya müdahaleleriyle vukubulan çarpışma sonunda manastırda taş yontucu ustası İbrahim Gümüşel şakiler tarafından öldürülür. Olay hükümet nezdinde ve çevre halkı arasında üzüntü yaratır.

Rahip Sabo Güneş'in insaat eserlerinden.

Bir asır önce manastırda Meyrem'in takdis edeı Mor İğnatiyos II. Ya kup (Sh. 139 bak)

Olaydan az sonra, yine şakiler gecelevin manastı rın doğu yöndeki mabet duvarını delerek kilise içine gi rerler, kilisenin âyine ait gümüşten, madenden ne ka dar kıymetli eşyası, kilise kitaplariyle, incil vesaireyi alıp kaçarlar. Bu olay manastırı maddi ve manevi çok zarara sokar

Cevre Epıskoposu Afram Bilgic ve Manastır Müdürü Rahip İsa Cicek

Manastır ekipleri arasında.

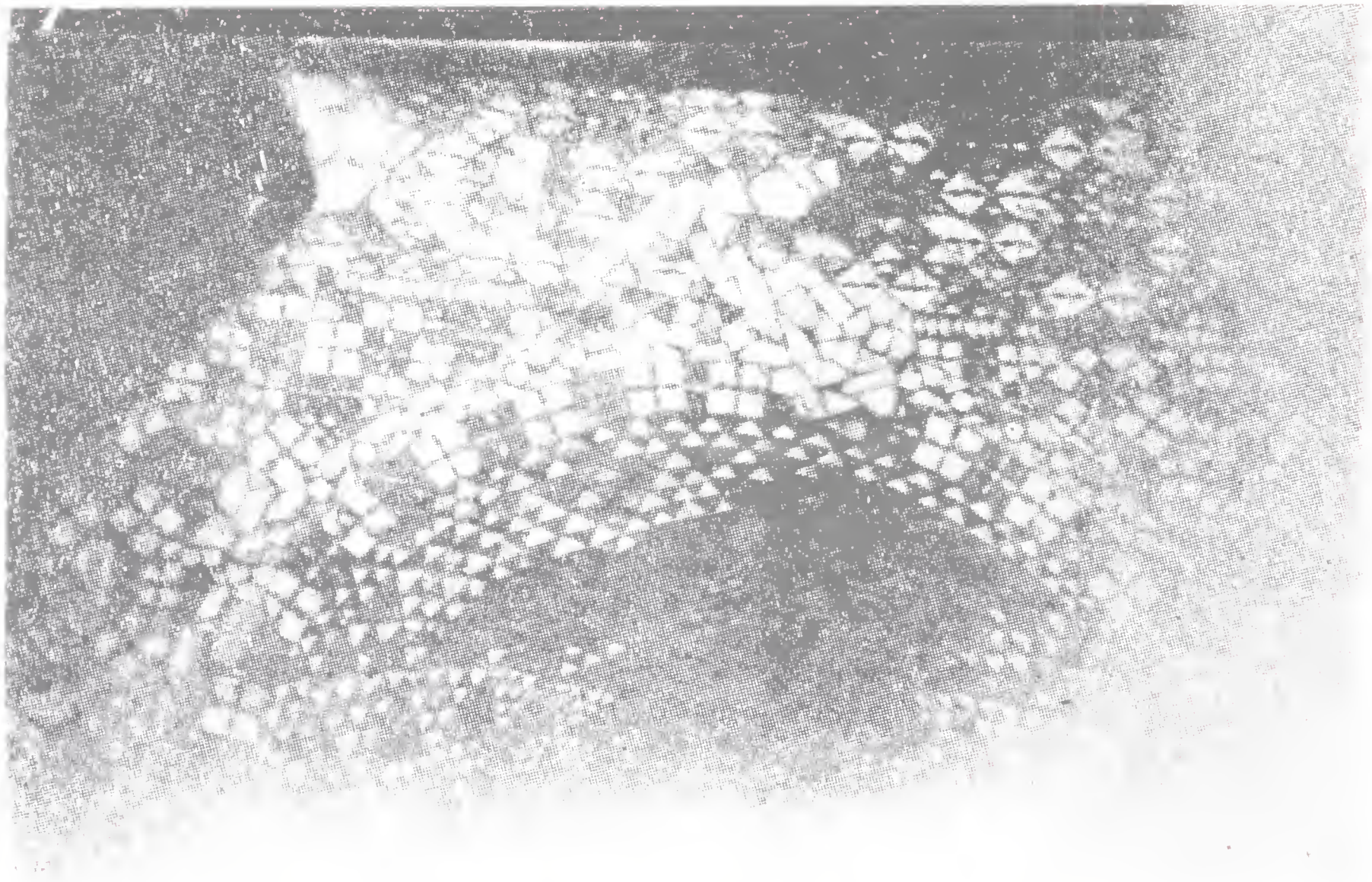

Manastırın mihrabı tabanında bulunan motifli mozayıklar.

1956 yılında manastır yöneticisi Rahip Şabo Güneş tarafından inşa ettirilen odalar.

MANASTIR HATIRA DEFTERİNDEN BAZI HATIRALAR

Manastırın gayet güzel bir hatıra defteri vardır. Bu defter manastırı ziyaret edenler için derlenmiştir. Ziyaretçiler intibaları yazarlar bu intibalardan bazıları şöyledir:

1 Kadasetlu Patrik III. Yakup 1965 ziyaretinde: "Süryanilerin başka yerlerdeki müesseselerinde, buradaki mezarlığın benzerinde bir mezarlığa rastlamadım."

2 Amerika Mepropolitli Mar Athanasiyos İşo Samuil: "Manastırın eski bir kıymetli yerlerini gezdim, bunların benzerliğine rastlamadım."

Manastır rahipleri

3 — İstanbul Milletvekili Naci Kurt, 1966 manastıra yaptığı ziyarette hatıra defterine şöyle yazdı: "Bu kıymetli manastırın azametine gerçekten inandım, manastıra kalkınma, sakinlerine mutluluk dilerim".

4 — Midyat Kaymakamı Sayın Sait Arslanoglu 1966 tarihli yazısında şöyle der: Milâttan sonra Üçüncü asırda inşa edilen bu manastırı ziyaret etmekten mutluyum. Arzu edilir ki bu ziyaret uzun devam etsin."

5 — Mar Filiksinos Hanna Dolapönü: 1966 tarihli yazısı da şöyledir. "Manastırın araba yolu açılışı'merasiminde bulunmak üzere mmisafirimle Metropolit Behnam Ceccevi ile manastıra geldik. Eski zamanın yol durumu ile bugünkü yol durumunu mukayese ederken, kıymetli hükûmetimizin çalışkanlığını ve eseri atika ile yakınlığını takdir ettim. Hükûmetin mutlu olmasını Allahtan diledim.

6 — 9. Bölge Müdürü Husnü Ünal'ında yazısı şöyledir: "Manastır sakinlerinin sabrı, Hazreti Eyüp sabrı ve metanetinin benzeridir. Musafirperverlige hayran oldum, teşekkür ederim".

7 — Hindistandan gelen Metropolit Grigoriyos Geyergis ziyaretinde yazdığı hatıralar şöyledir: "Bu kıymetli manastırı ziyaret ettim. Azizlerin mezarlariyle Mar Gabriyelin mezarından kutlandım. Çok ziyaretlere nail olmam için Allahtan yegane istirhamımdır.

8 — Rahip İshak Saka yazısında: "Bu meşhur manastır hakkında ne kadar yazarsam yine azdır. Hertürlü süslerle süslüdür ve en kıymetli motifleri haizdir. Bunların başında da azizlerin kıymetli markıtlarıdır. Bu ise en büyük servettir".

9 Bilginlerden Nuro Kahleci yazısından: "İki binlik eski bina, kule gibi kendini gösterir, hayret verici kubbesi, boyalı kiremitleri, motifli mozayıkları, or-

manlarla muhtelif şekildeki yeşilliklerle çevrili bu bina eski sakinlerinin kıymetini ispatlıyor.

10 Mısırdan gelen Kuptların Metropoliti Mar Grigoriyos, yazısının özeti şöyledir: "Mar Gabriyel manastırının ziyaretinden kutlandım. Aziz dedelerimizin gömülü bulunan bu yer, dünyanın en mutlu yeri sayılır, içinde yatanlar, rahat ve mutludurlar, temennim bizim de buradaki yatanların ulaşmına ulaşmaktır. Rabtan temennim, manastır sakinlerini kutlasın, buradaki gömülü fazilzatların izini takip etsinler.

11 Metropolit Mar Diyonosiyos Behnam Cecevi yazısından da şunlar alınmıştır: "Büyük bir zevk ve mutluluk içinde bu kıymetli abideyi ziyaret ettim, keşke daha evvel bu ziyaret bana nasip olsaydı. Sakinlere başarı, abideye daimi kalkınma temenni ederim.

Avukat Abdullah Timur yazısında :

"Memleketimiz için bulunmaz bir hazine, sosyal tesanüt bakımından eşine az rastlanır örnek bir müessese, din ayrımını düşünmeksizin her aydının hizmetini esirgemiyeceği ve turistik yönden de muhite olan faydasının unutulamıyacağı bu manastırı elele verip ihya etmek ailevi bir görev addedilmelidir" demektedir.

8-5-966

Bu kitabı yazan ve Türkçeleştiren İstanbul Süryani Kadim Papazı Cebrail Aydın ise: "Bu naçiz yazı ve tercümemle manastıra bir fayda sağlayabilmişsem, kendimi mutlu sayarım".

Ayrıca bu kitabı, karşılıksız olarak, manastırdaki öksüzlerin yararına hibe ediyorum.

20 Haziran 1971

H. P. C. Aydın

SON

Sayın Okuyucu.

Öğretim ve eğitim ve iyi meziyetleriyle beşeriyete örnek olan, manastırın içinde gömülü olanların hayatına muttali olmak istersen, Deyr-ul-umur adlı kitabı oku. Bundan edineceğin faydaların en önemlisi asırlarca önce buradaki insanların yaşayışı, sabrı, metaneti, imân ve azmidir. Bunların yanında eğitim ve öğretimin ulaştığı seviyedir. İyi bir isim bırakan ebediyetin ölmez varisi bu AZİZLERİ kalbinde yaşatmak ve bu manastırı korumak asil ödevindir.

Manastır Yönetim Kurulu

İÇİNDEKİLER

Birinci baskının önsözü 6
İkinci baskının önsözü 8

Kitabın Birinci Yarısı

Birinci Bölüm : Deyr-el-umur Manastırı 11
2. » : Manastırın adı ve kurucuları 12
3. » : Manastır içi ve çevresi 12
4. » : Eğitim ve öğretim 15
5. » : Manastır kütüphanesi 16
6. » : Manastır içindeki merkadlere konulan azizler . 17
7. » : Manastırın vakfı 22
8. » : Manastır sakinleri 23
9. » : Manastırın ilk kurucusu Mar Şmuil 24
10. » : Bellisiz zaruri olan tarih olayları . . . 38
11. » : Kartminli Mar Şemun'un hayat hikâyesi . . . 38
12. » : Mar Diyoskoros ve Kartmindeki veba afeti . 52
13. » : Deyr-el-umur manastırı durumu . . . 53
14. » : Mar Daniyel Uzoyo 57
15. » : Mar Gebriyel'in hayat hikâyesi . . . 58

Kitabın İkinci Yarısı

Birinci Bölüm : İslam ordusunun Mezopotamya'yı işgali ve Turabidin Episkoposu Mar İliya . . . 73
2. » : Turabidinli Mar Ahay 74
3. » : Turabidin Metropolidi Mar Yuhanna . . . 75
4. » : Turabidin Episkoposu Mar Lazar . . . 75
5. » : Mar Şemun Zeyte biyografisiyle ilgisi . . 76
6. » : İlgili bazı yerlerle hayat hikâyedeki bulunan mühim konular 90
7. » : Nunbeli Mar Afnos 91

8. » : Manastırda Yetişen kişilerin otuz yıl içindeki yaşantıları 91
9. » : Turabidin Episkoposu Mar Gevergi 92
10. » : Kolera hastalığı ile Mar Gabriyel'in cenazesinin çıkarılması hakkında 92
11. » : Kartminli ve manastır başkanı Yazar Mansur . 93
12. » : Deyr-el-umur manastırında yetişen Episkoposlar 94
13. » : Patrik Teodosiyos Rumanos 96
14. » : Turabidinli Yuhanna 97

Kitabın Üçüncü Yarısı

Birinci Bölüm : Turabidin Metropolidi Sobo 98
2. » : Endravos oğlu Mar Yuhanna 98
3. » : Deyr-el-umur sakinleri tarafından Basibrin halkına veresiye verdikleri bir batman altın olayı . . 99
4. » : Basibrinli Mar Filiksinos Kavme 100
5. » : İyevennis, Sobo, Hamis, Baseliyos ve Turabidin Patriği Mar İgnatiyos Havşeb 101
6. » : Tatarların Manastıra olan akını 102
7. » : Gabura oğlu Barsavm ve Bar Sıfra oğlu Yuhanna 103
8. » : Timurhan'ın akını, Rahiplerin Bersike mağarasında duman içinde boğulması 103

Kitabın Dördüncü Yarısı

Birinci Bölüm : Mar Gebriyel'in cenazesinin çalınışı hakkında . 105
2. » : Ayınvertli Hanuk, Kuryakos, Filiksinos Kavme . 106
3. » : Bu asırda Deyr-el-umur'da yetişen meşhur yazarlardan Hıdılli, Meniminli, Sobto oğlu ve Basibrinli . 106
4. » : Deyr-el-umur Metropoliti Basibrinli Yuhanna Gevergis 109
5. » : Basibrinli İsteyfan 110
6. » : Keferzeli Diyonnosiyos Davut ile Manastırın yağmaya maruz kalışı 111
7. » : Manastırın Metropolidi Yuhanna ile 1550-1687 arasındaki olaylar 112
8. » : Manastır Metropolidi ile bazı ileri gelenler . 112
9. » : Baseliyos Çatlik Şemun Meniminli 113
10. » : Turabidin Çatliki, Baseliyos Danho. Baseliyos salıba ve Metropolit Yuhanna 114

11. » : Baseliyos Abdullahat 115
12. » : Erkek çocuğa dönen kız mucizesi 116
13 » : Patrik Mirze ile Rahip Havşeb, Yakup ve İşo . 117
14 » : Deyr-el-umur manastırı müdürü Mar Athanasiyos Afram 117
15. » : Un çoğalma mucizesi 118
16. » : Mar Filiksinos Abdullahat 120
17. » : Umumi harp esnasında manastır yöneticileri . 121
18. » : Turabidin Metropolidi Mar Temataos, Toma Aras 122
19. » : Rahip Sefer 123
21. » : Rahip Şemun Aras 125
21. » : Manas tırda saçan nur mucizesi 126
22. » : Manastır müdürü Rahip Şabo Güneş . . . 127
23. » : Midyat ve Turabidin Episkoposu Mar İyevennis Afram Bilgiç 128
24. » : Rahip İsa Çiçek ve manastırdaki onarmalar . 131
25. » : Kadasetlu Patrik III. Yakup ile Deyr-el-umur Manastırı 137
Meyrun takdis töreni 139

Patrik Hazretlerinin Manastıra Ziyaretleri Anında Vuku Bulan Mucizeler 143

Amerika Metropolidi Mar Athanasyos İso Şamuil ve Manastıra Olan Yardımı 143

Bazı Olaylar 146
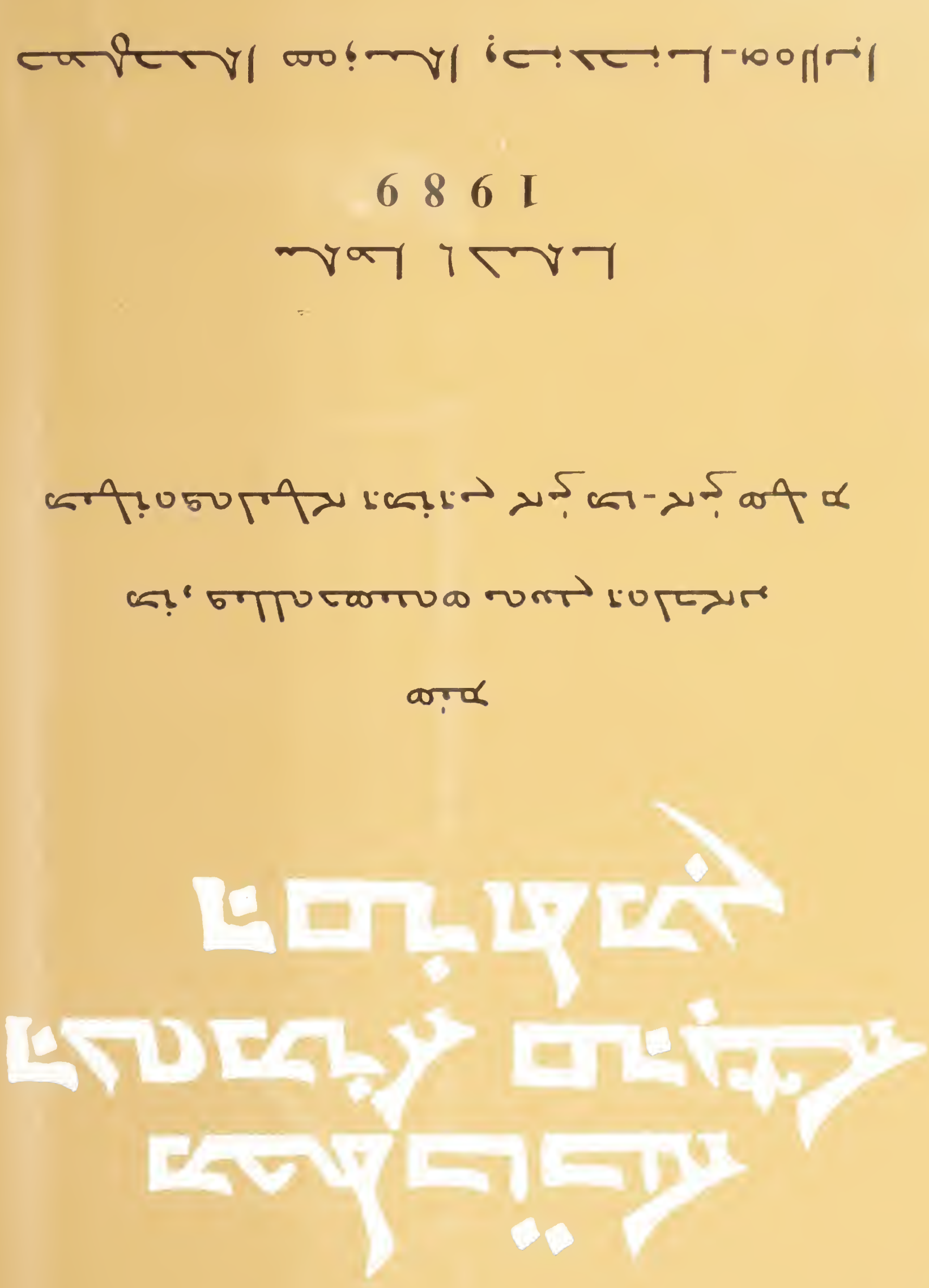
Manastır Hatıra Defterinden Bazı Hatıralar 154